

Latvijas Universitātes

Bibliotēkas

jaunumi

Nr. 13 / 2017

Šajā numurā:

Uz pirmā vāka – Latvijas
Universitātes Bibliotēkas 2016. gada
balvas ieguvējas. Foto: Toms Grīnbergs

- 3** *Iveta Gudakovska*
2016. gada veiksmes

ZINĀŠANU PĀRNESE

- 5** *Daina Gavare, Indra Bebre*
LU Publikācijas 2016
- 8** *Gita Rozenberga*
Atvērtā zinātne – brīvpieejas e-kurss doktorantiem un pētniekiem
- 9** *Diāna Puķīte*
Vai e-grāmatas jau esi izmantojis?

KOLEKCIJAS LU BIBLIOTĒKĀ

- 12** *Mārīte Saviča*
Ernesta Felsberga Mākslas kabineta grāmatu kolekcija
- 16** *Ilga Mantiniece*
Profesora Pētera Šmita kolekcija
- 22** *Vēsma Klūga*
**Nozīmīgu latviešu personību ieraksti Latvijas Universitātes
Bibliotēkas grāmatās (19. gs. otrā puse – 20. gs. pirmā puse)**
- 25** *Agra Blūma*
V. V. Klīves otrās mājas – Indija

GRĀMATU MĀKSLA

- 27** *Ilze Veigura*
Grāmatas mākslinieciskās kvalitātes: Kurta Fridrihsona ilustrācijas

NOTIKUMS

- 30** *Rinalds Baranovs*
Solis uz priekšu. Frankofonijas kultūras zināšanu izplatībā Latvijā
- 31** *Valija Liepkalne, Odrija Gercāne*
Pasākums “Vārdi un bildes”
- 34** *Ilona Vēliņa-Švilpe*
Latvijas Universitātes vārds Saules sistēmā
- 36** *Rinalds Baranovs*
Kino vakars “Atmiņas par Astrīdi Ivasku”
- 37** *Anžela Avdeikina*
Tikšanās ar profesoru Mārci Auziņu. Skatu punkti. Rīga, Bērklīja
- 42** *Dace Ozoliņa*
Mana pieredze jeb gads digitalizācijā
- 44** *Eduards Skvireckis*
Dažas pārdomas, uzsākot darbu LU Bibliotēkā

46 AKTUALITĀTES NOZARES AVOTOS

51 NOTIKUMU KALENDĀRS

Latvijas Universitātes Bibliotēkas
jaunumi Nr. 13

ISSN 2500-9753

© Latvijas Universitātes Bibliotēka,
2017

Pārpublicēšanas un citēšanas
gadījumā atsauce uz izdevumu
obligāta

Atbildīgā par izdevumu:
Iveta Gudakovska

Korektore: Gita Bērziņa

Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Sekojiem mums: Twitter

 Facebook

2016. gada veiksmes

Aizvadītais gads LU Bibliotēkā ir bijis attīstības turpinājuma un jaunu izaicinājumu gads. To raksturo spilgtākie un nozīmīgākie notikumi 2016. gadā.

Lai veicinātu Latvijas Universitātes atpazīstamību aktuālu jautājumu risināšanā, 25. oktobrī organizējām organizācijas personāla konferenci "Universitātes zinātniskā darbība un e-resursi". Tās laikā noklausījāmies prezentācijas, bet divās debašu grupās izstrādājām ieteikumus turpmākai rīcībai, kurus iesniedzām LU vadībai un administrācijai. Debašu grupas "Zinātniskās darbības novērtējums" darbu sagatavoja un vadīja Ilga Rampāne, bet grupas "E-resursi kā pētniecības avots" darbu – Gita Rozenberga.

Starptautiskā atvērtās piekļuves nedēļa Latvijas Universitātē (*Open Access Week 2016*), kas notika no 24. līdz 30. oktobrim, bija piesātināta ar pasākumiem, kurus organizēja Nacionālais atvērtās piekļuves dienests (darba grupa: Iveta Gudakovska, Gita Rozenberga, Ilga Rampāne) – tas izveidots, pārstāvēt Latviju projektā *OpenAIRE2020*.

Jau tradicionāla ir apjomīgā izstāde "LU publikācijas 2015", kas demonstrē Latvijas Universitātes 2015. gada zinātniskās darbības atspeguļojumu publikācijās, tās

sagatavošanā iesaistījās vismaz puse visu Bibliotēkas darbinieku. Šis ikgadējās virtuālās izstādes ir visvairāk apmeklētās izstādes LU portālā.

Lai nostiprinātu LU Bibliotēkas zinātnisko darbību, pirmo reizi Bibliotēkas pastāvēšanas vēsturē notika vēlēšanas akadēmiskajos amatos. Ar LU Sociālo zinātņu fakultātes 2016. gada 24. oktobra domes sēdes lēmumu Nr. 2960-V2-2/51 akadēmiskajos amatos tika ievēlētas: *Dr. paed.* Iveta Gudakovska – vadošā pētniece, Daina Gavare – pētniece, Ilga Mantiniece – pētniece, Mārīte Saviča – pētniece. Šis notikums formāli apstiprina LU Bibliotēkas kā zinātniskās bibliotēkas darbību un rada jaunus izaicinājumus.

Kopā ar sadarbības partneri Ukrainā – M. Dragoņanova Nacionālās pedagoģiskās universitātes Zinātnisko bibliotēku – organizējām profesionālās pieredzes aktivitāšu darbu Kijevā. Pieci LU darbinieki devās uz Kijevu, lai komandējuma laikā no 3. līdz 10. oktobrim piedalītos un nolasītu referātus starptautiskā konferencē *Library. Science. Communication: the formation of the national information space = Библиотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору*. Pēc Ukrainas Akadēmisko

bibliotēku asociācijas ielūguma Dr. Iveta Gudakovska universitāšu bibliotēku direktoriem vadīja meistaroklasu *Services for Scientific Content and its Creation – the Roles of Academic Libraries*. Tās laikā tika demonstrētas bibliotēkas iespējas universitātes zinātniskās darbības veicināšanai, modelēti augstskolas bibliotēkas zinātniskās darbības aspekti, kā arī turpmākie Ukrainas un Latvijas universitāšu bibliotēku kopīgās pētniecības virzieni.

Latvijas Universitātes atpazīstamību veicinājām, pirmo reizi pēdējās desmitgades laikā atklājot izstādi *Acta Universitatis Latviensis, 1921–2015* Viļņas Universitātē. Izstāde iepazīstināja ar LU Rakstu vēsturisko daudzveidību nepilna gadsimta ritumā – sākot ar pirmo izdevumu 1921. gadā un beidzot ar 2015. gada izdevumiem (izstādes kuratore – Ilga Mantinieca). Izstāde tika atklāta Baltijas valstu universitāšu bibliotēku ikgadējā seminārā *Preservation, Research and Communication of Cultural Heritage* Viļņas Universitātē, tas norisinājās no 9. līdz 11. maijam, akcentējot aktuālus jautājumus kultūras mantojuma saglabāšanas, pētniecības un publicitātes jautājumus.

Zinātniskā konference *“LU pirmajam rektoram, profesoram Ernestam Felsbergam – 150”* ir izcils piemērs starpnozaru zinātnieku sadarbībai, sadarbībai ar rektora dzimtas turpinātājiem, temata daudzpusīgam atklājumam saturā un formās.

Jau otro gadu mūsu komanda piedalījās *LU Sporta spēlēs* un uzrādīja lieliskus rezultātus, iegūstot 2. vietu atšķirībā no pēdējās vietas iepriekšējā 2016. gadā. Par to mums lielā mērā ir jāpateicas komandas kapteinim Rinaldam Baranovam.

Mūsu veiksmes stāstus kaldina konkrēti cilvēki, ar kuriem varam lepoties. Mēs paši jau otro gadu izvērtējam savus sasniegumus un tos kolēģus, kas devuši ievērojamu ieguldījumu mūsu veiksmes stāstos. *“2016. gada labākais darbinieks”* ir nominācija par ieguldījumu, radošu un atbildīgu attieksmi pret darba uzdevumiem. 2016. gada darbinieka titulu par atbildīgu un profesionālu darbu ieguva galvenā bibliotekāre Aldona Volkova.

LU Bibliotēku padomes priekšsēdētājs prof. Mārcis Auziņš un LU Bibliotēkas direktore Iveta Gudakovska (2. no labās) kopā ar LU Bibliotēkas Gada balvas ieguvējām: Gada debijas balvas ieguvēja – Lietotāju apkalpošanas departamenta bibliotekāre Agra Blūma; Gada pētniece – LU Bibliotēkas Krājuma izmantošanas un attīstības departamenta eksperte un pētniece Ilga Mantinieca; Gada labākā pasākuma organizatore – LU Bibliotēkas direktores vietniece Mārīte Saviča; Gada inovāciju īstenotāja – LU Bibliotēkas sistēmbibliotekāre Ilga Rampāne; Gada balvas ieguvēja nominācijā *“Gada darbinieks”* – LU Bibliotēkas Lietotāju apkalpošanas departamenta galvenā bibliotekāre Aldona Volkova.

LU Bibliotēkas sistēmbibliotekāre Ilga Rampāne uzvarēja nominācijā *“Gada inovācijas īstenotāja par darba procesu integrāciju starp LU informācijas sistēmu un bibliotēku informācijas sistēmu ALEPH500”*. Direktores vietniece Mārīte Saviča saņēma gada labākā pasākuma organizatora titulu par zinātniskās konferences *“LU pirmajam rektoram, profesoram Ernestam Felsbergam – 150”* organizēšanu. Eksperti un pētnieci Ilgu Mantinieci par speciālo kolekciju, LU Rakstu un institūciju dāvinājumu pētīšanu atzinām par gada pētnieci. Gada debijas titulu piešķirām bibliotekārei Agrai Blūmai par pozitīvu un atbildīgu attieksmi pret kolēģiem un lietotājiem.

2016. gada darbinieku nosaukuma ieguvēji redzami attēlā uz izdevuma vāka.

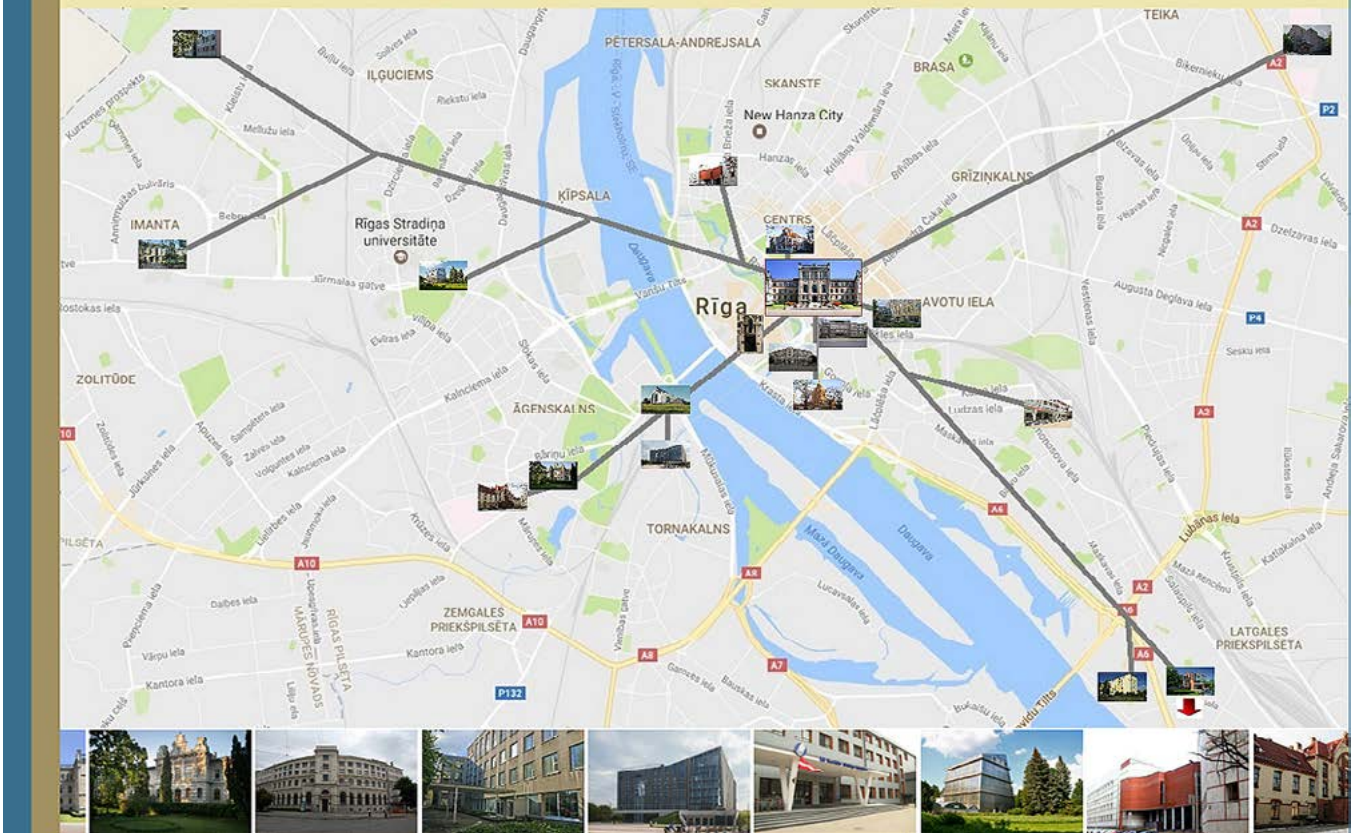

LU Sporta centra direktors Uģis Bisenieks pateicas komandas kapteinim Rinaldam Baranovam

Rotaļas kopā ar LU folkloras deju kopu "Dandari"

Latvijas Universitātes publikācijas 2016

Daina Gavare, Indra Bebre

LU publikācijas 2016

Virtuālajā izstādē “Latvijas Universitātes publikācijas 2016” Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēka piedāvā LU akadēmiskā un zinātniskā personāla publikācijas, kuras izgūtas no LU publikāciju un vēstures datubāzes. 2016. gadā datubāze papildināta ar vairāk nekā 1800 jauniem ierakstiem. Virtuālās publikāciju izstādes tiek veidotas kopš 2009. gada.

Izstādi var aplūkot: <http://www.biblioteka.lu.lv/index.php?id=42194>

Katru gadu LU Bibliotēka īpaši domā par virtuālās izstādes sākulapras noformējumu. Šajā izstādes sākulapras vēlējāmies uzskatāmi attēlot ģeogrāfisko izvietojumu, Rīgas pilsētas interaktīvajā kartē norādot LU institūciju pašreizējo atrašanās vietu un faktisko adresi. Zinātnisko pētījumu vietu sasaistei ir izveidots vienots tīklojums starp LU centrālo ēku Raiņa bulvārī 19 un pārējām LU institūcijām, kurās top zinātniskie pētījumi un kuras veido LU zinātniskās darbības rezultātu kopumu.

Šādu noformējumu izvēlējāmies, lai vēsturiski iemūžinātu 2016. gada izvietojumu, zinot, ka pēc dažiem gadiem LU zinātnisko pētījumu vieta būs Torņakalnā, kur tuvākajā nākotnē taps Zinātņu māja – nākamā ēka LU Akadēmiskajā centrā (studentu pilsētiņā), nodrošinot ne tikai plaša spektra studijas, bet arī atvērtās pieejas tehnoloģijas un inovācijas pārneses iespējas. Uz turieni pārceltos arī zinātniskie institūti, kas vērsti uz lietišķo pētījumu attīstību. Studiju un zinātniskā darba koncentrēšana vienuviet ar atbilstošu infrastruktūru ir izplatīta tendence augstākās izglītības un zinātnes modernizācijā, tā tuvinās LU izvirzīto mērķu sasniegšanu un iezīmēs Pārdaugavas ainavā jaunus arhitektoniski laikmetīgus risinājumus.

Publikāciju ilustratīvajam atspoguļojumam izmantoti monogrāfiju, rakstu krājumu vāku attēli, autoru foto un prezentāciju video materiāli. Ierakstu skaits LU publikāciju un vēstures datubāzē katru dienu mainās un turpina augt.

Lai pievērstu sabiedrības uzmanību talantīgāko 2016. gada zinātnieku sasniegumiem, šogad ar īpašu logo atzīmētas tās struktūrvienības, kuru pētījumi un pētnieki ir iekļuvuši LU ikmēneša nominācijās “Pētījums” un “Mēneša pētnieks”. Izvirzītajām nominācijām katru mēnesi tiek sagatavoti un publicēti raksti vērtēšanai par interesantiem un apjomīgiem pētījumiem un pētniekiem, populārzinātniski pastāstot par sarežģītām lietām.

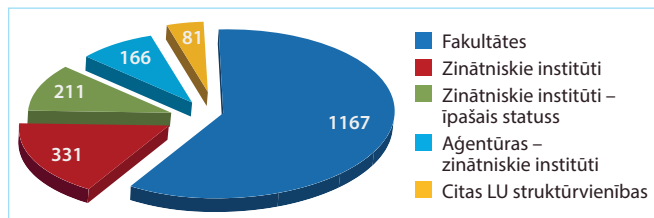
Izstādē apkopota informācija par LU fakultāšu, zinātnisko institūtu un citu institūciju publikācijām. Katrai struktūrvienībai ir izveidots publikāciju saraksts, kas ir sakārtots alfabētiskā autoru un darbu nosaukumu secībā. Atsevišķi nošķirtas monogrāfijas un rakstu krājumi, bet raksti un citi publikāciju veidi iekļauti kopējā sarakstā. Šajā rakstā dati par 2016. gada publikācijām atlasīti 2017. gada 31. janvārī.

Publikāciju skaitliskie rādītāji pa struktūrvienībām ir šādi: fakultātes – 1167, zinātniskie institūti – 331, zinātniskie institūti ar īpašu statusu – 211, aģentūras – zinātniskie institūti – 166, citas struktūrvienības – 81 publikācija (1. att.).

LU fakultātes	Publikāciju skaits
Ekonomikas un vadības fakultāte	219
Fizikas un matemātikas fakultāte	130
Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte	119
Medicīnas fakultāte	119
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte	90
Juridiskā fakultāte	88
Humanitāro zinātņu fakultāte	87
Ķīmijas fakultāte	74
Datorikas fakultāte	65
Sociālo zinātņu fakultāte	64
Bioloģijas fakultāte	60
Vēstures un filozofijas fakultāte	37
Teoloģijas fakultāte	15

1. att. Publikāciju sadalījums pa struktūrvienībām

Publikāciju sadalījums pa fakultātēm augošā secībā aplūkojams 2. attēlā.

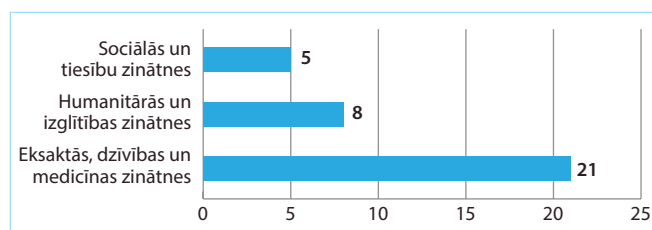
2. att. LU fakultātes un to publikāciju skaits dabūbāzē

Līdera pozīciju ieņem Ekonomikas un vadības fakultātes (no 2017. gada – Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāte), Fizikas un matemātikas, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu un Medicīnas fakultātes akadēmiskā personāla publikācijas. Zinātnisko institūtu publikāciju sarakstā visvairāk publikāciju (88) ir LU Latvijas vēstures institūtam. Īpaši jāizceļ aģentūras – zinātniskie institūti:

Literatūras, folkloras un mākslas institūts ar 166 publikācijām (ievērojama daļa no tām ir populārzinātniskas publikācijas) un Cietvielu fizikas institūts ar 143 publikācijām. Pilnīgi precīzu informāciju par publikāciju skaita sadalījumu starp institūcijām nevar iegūt, jo viens autors var būt iesaistīts dažādās institūcijās.

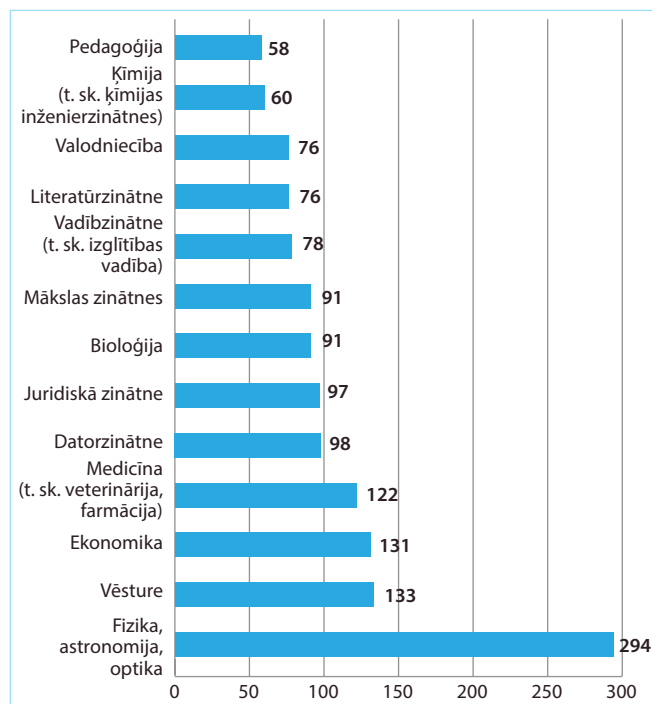
Publikāciju sadalījums pa zinātņu nozarēm un izdevumu veidiem

Publikāciju dalījums pa zinātņu nozarēm 3. attēlā atspoguļo detalizētāku ainu, sadalot 34 struktūrvienības trīs zinātņu grupās: sociālās un tiesību zinātnes – 5 publikācijas; humanitārās un izglītības zinātnes – 8; eksaktās, dzīvības un medicīnas zinātnes – 21 publikācija.

3. att. Publikāciju sadalījums pa zinātņu nozarēm (struktūrvienību skaits)

Nozares un to skaitliskie rādītāji apkopoti 4. attēlā. Līdera pozīcijas publikāciju skaita ziņā ieņem eksaktās, dzīvības un medicīnas zinātņu nozares – fizika, medicīna un bioloģija, tām seko humanitārās un izglītības zinātnes – vēsture, māksla un literatūrzinātne. Sociālo un tiesību zinātņu jomā visvairāk publikāciju ir ekonomikas un juridiskajās zinātnēs.

4. att. Nozares ar vislielāko skaitu publikāciju

Monogrāfijas, raksti krājumos, periodiskajos un citos izdevumos, konferenču materiāli apkopoti 5. attēlā. Publikāciju skaits pēc izdevumu veidiem atspoguļo LU akadēmiskā personāla un zinātnieku pētnieciskās darbības rezultātus un to pieejamību.

5. att. Publikāciju skaits pēc izdevumu veidiem

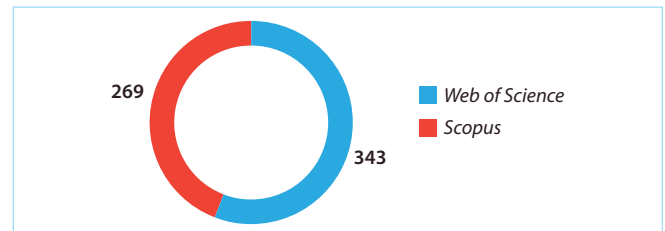
Lielākā daļa jeb **535** publikācijas ir anonīmi recenzēti raksti zinātniskos žurnālos. No kopējā publicēto rakstu skaita zinātniskos žurnālos **29%** ir pirmā līmeņa publikācijas, kas indeksētas *Web of Science* 1. un 2. citējamības koeficienta grupā savā zinātnes nozarē vai *Scopus* datubāzē, kura **SJR** (*SCImago Journal Rank*, tulk. no angļu val.: zinātnisko avotu prestiža rādītājs) pārsniedz 1,0 punktu skaitu. **47%** ir otrā līmeņa publikācijas, kas indeksētas *Web of Science / Scopus* datubāzē un neatbilst iepriekšminētajiem nosacījumiem. Nākamo skaitliski lielāko publikāciju grupu veido 370 konferenču tēzes un 250 ziņojumi, kā arī 152 raksti zinātniskos krājumos un nodaļas kolektīvās monogrāfijās, mācību – metodiskās un populārzinātniskās publikācijas.

Augstākā līmeņa publikācijas

Izmantojot LU personāla publikāciju klasifikācijas un zinātniskās nozīmības līmeņa novērtēšanas tabulā norādītos kritērijus, ir izgūti dati par visiem publikāciju veidiem, īpaši atzīmējot augstākā līmeņa publikācijas, kas ir indeksētas *Web of Science* un *Scopus* citējamības datubāzē.

Aplūkojot 6. attēlā katrā datubāzē pieejamo unikālo ierakstu skaitu, redzams, ka *Web of Science* ir 343, bet *Scopus* datubāzē – 269 nosaukumi. Apmēram 1/3 daļa ierakstu no kopīgā nosaukumu skaita pārklājas, jo ir indeksēti abās datubāzēs.

Par nozīmīgu ir uzskatāms fakts, ka daži Latvijā izdoti periodiskie izdevumi ir iekļauti citējamības datubāzēs *Web of Science* un *Scopus*. Piemēram, **Scopus** datubāzē iekļauti “Reliģiski-filozofiski raksti”, *Механика композитных материалов*, bet **Web of Science** datubāzē – *Baltic Journal of Modern Computing* (BJMC), *Magneto-hydrodynamics* (MHD) un *Механика композитных материалов*.

6. att. Publikāciju sadalījums *Web of Science* un *Scopus* datubāzē

2016. gadā vislielākais publikāciju skaits ir šajos avotos:

- *Low Temperature Physics* – **12**
- *Fizika Niznikh Temperatur* – **11**
- *Latvian Journal of Physics and Technical Sciences* – **10**
- *Proceedings of the Latvian Academy of Sciences, Section B: Natural, Exact, and Applied Sciences* – **8**
- *Physical Review A – Atomic, Molecular, and Optical Physics* – **7**
- *Baltic Journal of Modern Computing* – **7**
- *Ferroelectrics* – **6**
- *Integrated Ferroelectrics* – **6**
- *Agronomy Research* – **6**

Viens no pasaulē visaugstāk novērtētajiem farmakoloģijas žurnāliem **Pharmacological Research** laidis klajā speciālizlaidumu *Countries in focus: Pharmacology in the Baltic States*, kurā pārstāvēti nozares vadošo zinātnieku pētījumi (no Latvijas, Igaunijas un Lietuvas). LU Medicīnas fakultāte (MF) lepojas ar piecām publikācijām šajā izdevumā, kuru tapšanā piedalījās Farmakoloģijas katedras un farmācijas programmas pētnieki. Publikāciju autori ir: LU MF Farmakoloģijas katedras prof. Vija Zaiga Kluša, prof. Baiba Jansone, docente Ulrika Beitnere un Farmācijas programmas prof. Ruta Muceniece, asoc. prof. Una Riekstiņa, kā arī pētnieks Kaspars Jēkabsons, pētniece Jana Namniece un vadošā pētniece no LU Ķīmijas fakultātes Ilva Nakurte. Publikācijas ieguvušas augstāko novērtējumu *Scopus* un *Web of Science* datubāzē. Šie panākumi atspoguļo un veicina Latvijas zinātnieku produktivitāti Baltijas valstīs un integrāciju Eiropas un pasaules zinātnē.

Gita Rozenberga

Atvērtā zinātne – brīvpieejas e-kurss doktorantiem un pētniekiem

Latvijas Universitāte 2009. gadā aizsāka atvērtās piekļuves (*Open Access*) iniciatīvas aktivitātes Latvijā. Komanda no Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas piedalījās Eiropas Komisijas projektā *OpenAIRE*, un tagad noris projekta trešā kārtā, kurā Latvijā darbojas **Nacionālais atvērtās piekļuves dienests**.

2015. gadā Nacionālais atvērtās piekļuves dienests sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti un Latvijas Nacionālo bibliotēku izveidoja brīvpieejas e-kursu "Atvērtā zinātne / *Open Science*". Toreiz e-kurss bija viena no aktivitātēm Eiropas Savienības FP7 programmas projektā *Facilitate Open Science Training for European Research*, kur galvenais izglītošanās notikums bija starptautiska konference "Atvērtā zinātne – pētnieku ieguvums 21. gadsimtā" (*Open Science – the 21st century benefits for researchers*). Konferencē pirmo reizi tika prezentēts jaunais e-kurss "Atvērtā zinātne / *Open Science*".

Atvērtā zinātne (*Open Science*) ir mūsdienīga pieeja pētniecībai, un tās mērķis ir padarīt zinātniskos pētījumus, datus un to izplatīšanas iespējas brīvi pieejamas visos zinātniskās sabiedrības līmeņos – gan profesionāļiem, gan amatieriem.

E-kurss ir noderīgs atbalsta punkts doktorantiem un pētniekiem, lai iepazītu jaunās tendences. E-kurss ir brīvi pieejama mācību platforma, kur interesenti izziņa, kas ir atvērtā zinātne, ko nozīmē šis jēdziens, kāds mērķis ir atvērtās zinātnes kustībai. Jēdziens "atvērtā zinātne" ir skatāms no dažādiem skatu punktiem un iekļauj plašu konceptu kopumu. Jēdziena nozīme sabiedrībā vēl tikai veidojas, taču pamatā iekļauj jautājumus, kas saistīti ar atvērto piekļuvi (*Open Access*) zinātniskām publikācijām, atvērtiem pētnieciskiem datiem (*Open Data*), atvērtās zinātnes attīstību ietekmējošām

politiskām nostādnēm, atvērtās piekļuves informācijas pārvaldības līdzekļiem, repozitorijiem, zinātniskās ietekmes mērīšanu. (Sk. klasifikācijas kategorijas arī [šeit](#).)

E-kursā tiek apskatīti šie koncepti, kā arī sniegta praktiska informācija par zinātnisko rezultātu publicēšanas iespējām (piemēram, atvērtās piekļuves publicēšanas ceļi, atvērtie dati, atvērtās pētnieku piezīmju grāmatiņas tiešsaistē, repozitoriji u. c.). Pēdējā laikā zinātniskajā sabiedrībā aktuāla kļuvusi tēma "Pētniecības datu vadība". E-kursā pieejami materiāli par šo tēmu, ieskaitot Oksfordas Universitātes emeritētā profesora Deivida Šotona (*David Shotton*) palīgmateriālu pētniecības projekta sākumam "Divdesmit jautājumi par pētījuma datu pārvaldīšanu".

Tēmu apguvei e-kursā piedāvāti materiāli dažādos formātos: prezentācijas, video, tīmekļa vietnes, raksti, pārskati un vadlīnijas. E-kursa materiālu sagatavošanā izmantoti informācijas resursi no **FOSTER** portāla, kas, savukārt, ir vērtīgs informācijas avots tālākai atvērtās zinātnes izziņai un jaunu prasmju apgūšanai.

Pamatā materiāli pieejami angļu valodā, taču svarīgākie ir iztulkoti latviešu valodā. E-kurss ir papildināts ar anotācijām angļu un latviešu valodā.

E-kurss ir pieejams ikvienam interesentam, pieslēdzoties kā viesim **LU e-studiju vidē**.

Sadaļa "Pētniecības datu vadība / *Research data management*" e-kursā "Atvērtā zinātne / *Open Science*"

Diāna Puķīte

Vai e-grāmatas jau esi izmantojis?

21. gadsimts ar tehnoloģiju attīstību ir ieviesis izmaiņas informācijas iegūšanā. Arvien lielāka loma šajā procesā ir elektroniskajiem resursiem. Šajā rakstā vairāk raksturošu e-grāmatas, kas ir viens no elektronisko resursu veidiem. Grāmatas tiek lasītas arī e-vidē, līdz ar to nepieciešams noskaidrot, kas ir e-grāmatas un cik tās ir daudzveidīgas, jo ir pieejami vairāki formāti, kas ļauj tās lasīt dažādās ierīcēs, kā, piemēram, viedtālrunos, planšet datoros vai e-grāmatu lasītājos u. c. E-grāmatu nozīmība mūsdienu pasaulē pieaug, jo ir vairākas priekšrocības, kas padara tās ērtāk izmantojamas nekā drukātās grāmatas. Vienlaikus lietotājiem nākas saskarties arī ar to trūkumiem.

Kas ir e-grāmata?

Pastāv ļoti dažādi šī termina skaidrojumi. Viens no tiem – “elektroniskā veidā pierakstīta grāmatas versija” [1].

Lielākoties visi formulējumi ir ļoti līdzīgi – e-grāmata ir digitāls dokuments, kam nepieciešama kāda ierīce, lai to lasītu un aplūkotu attēlus. E-grāmata tiek definēta arī kā drukātās grāmatas elektroniskā versija.

Kādas ir e-grāmatas?

Ņemot vērā to, ka e-grāmatām nav vienas konkrētas definīcijas, arī e-grāmatu iedalījumiem ir iespējamās dažādas variācijas. E-grāmatas iespējams iedalīt gan pēc to pieejamības, gan piedāvātās informācijas, gan formātiem.

E-grāmatu iedalījums pēc pieejamības:

- brīvpieejas e-grāmatas;
- multimediju grāmatas, kas var ietvert skaņu un attēlus;
- e-grāmatas, ko lasīt, izmantojot personālo datoru;
- e-grāmatas, kam nepieciešamas speciālas e-grāmatu lasīšanai paredzētas ierīces [2].

Creative Commons CC0 / pixabay.com

Kādi ir e-grāmatu formāti?

E-grāmatu lasīšanai tiek izmantoti elektroniskie lasītāji, kas spēj atpazīt dažādus e-grāmatu formātus. Katram formātam var būt vairākas programmas un ierīces, ar ko tas ir saderīgs. E-vidē pastāv ļoti daudzi formāti, kas ar laiku tikai attīstās, un nav iespējams prognozēt, kādi formāti parādīsies nākotnē, tamdēļ aplūkošu tikai dažus populārākos: PDF, ePub, *Mobipocket* un HTML.

PDF jeb pārnesams dokumenta formāts (*Portable Document Format*) ir viens no populārākajiem e-grāmatu formātiem, ko radījis *Adobe Systems*. Lielākā daļa e-grāmatu lasītāju ir saderīgi ar PDF formātu [3].

Savukārt ePub ir viens no visplašāk izmantotajiem e-grāmatu izplatīšanas formātiem. Šo bezmaksas e-grāmatu formātu izveidojis Starptautiskais digitālās izdevējdarbības forums. Minētais formāts ir pielāgojams e-lasītāja ekrāna izmēram, kas palīdz vieglāk lasīt e-grāmatu. Atšķirībā no PDF šajā formātā dokumenta šrifta izmērs netiek samazināts, lai viss teksts tiktu parādīts ekrānā [4]. Šajās e-grāmatās iespējams ievietot audio, video, dažādas interaktīvas spēles, testus, grafikus u. tml., padarot lasīšanas procesu interesantāku.

Mobipocket, kas sastopams arī kā MOBI, ir *Amazon Kindle* e-lasītājiem paredzēts e-grāmatu formāts, kas piedāvā to izmantot interaktīvi. Tā lietotājs dokumentam var pievienot komentārus, zīmējumus, atsaucis, grāmatzīmes u. c. [5].

HTML (*HyperText Markup Language*) jeb hiperteksta iezīmēšanas valoda galvenokārt tiek lietota, veidojot tīmekļa lapas. Konkrēto datni var atvērt, izmantojot interneta pārlūkprogrammu [5].

Lai būtu iespējams lasīt e-grāmatu formātā, ko atbalsta e-lasītājs, var izmantot internetā atrodamas programmas, kas paredzētas e-grāmatas konvertēšanai citā formātā.

E-grāmatu izmantošana pieaug, jo tām ir vairāk priekšrocību salīdzinājumā ar drukātām grāmatām. Arī Latvijā tiek pievērsta uzmanība e-grāmatām. Piemēram, Aigas Grēniņas publikācijā "E-grāmata – iespēstās grāmatas turpinājums vai gals?" minētas šādas priekšrocības:

- aktualitāte – lietotājs spēj ātrāk iegūt jaunāko izdoto grāmatu, un tas ir svarīgs faktors, ņemot vērā mūsdienu straujo informācijas apriti;
- drošība – ir ļoti neliela iespēja e-grāmatu sabojāt vai pazaudēt;
- ekoloģiskums – tiek ietaupīts papīrs un tādējādi arī saudzēta vide;
- izmaksas – e-grāmatu izdošanas izmaksas ir zemākas nekā papīra grāmatām;
- meklēšana – iespējams izmantot atslēgvārdus, meklēt visā tekstā, atrast meklēto pāris sekunžu laikā;
- multivide un interaktivitāte – iespējams integrēt attēlus, audio, video, paši lietotāji var aktīvi iesaistīties, veidojot piezīmes, atstājot komentārus u. tml.;
- navigācija – mijnorādes un hipersaites var sasaitēt ar pirmavotu, uz ko norādīta atsauce, un tam iespējama tūlītēja piekļuve;
- pārvietojamība – iespējama starp dažādām ierīcēm;
- pieejamība – iespējams piekļūt, izmantojot dažādas ierīces, kā arī piekļuve paredzēta vairākiem cilvēkiem vienlaicīgi;
- pielāgojamība – iespēja mainīt burtu lielumu, stilu u. tml. atbilstoši lasītāja vēlmēm;
- satura apstrāde – iespējams izmantot grāmatzīmes, tekstu var iezīmēt, pasvītrot, kopēt, ielīmēt, izgriezt, drukāt, saglabāt u. tml.;
- vietas ietaupījums – fiziski ietaupās vieta, jo e-grāmatas aizņem ievērojami mazāk vietas salīdzinājumā ar papīra grāmatām [6, 56].

Tomēr e-grāmatām ir arī savi trūkumi:

- autortiesības – nav līdz galam sakārtoti jautājumi par atlīdzību, satura tālāku izmantošanu, tā pieredzi, video, audio un attēlu izmantošanu e-grāmatās u. tml.;

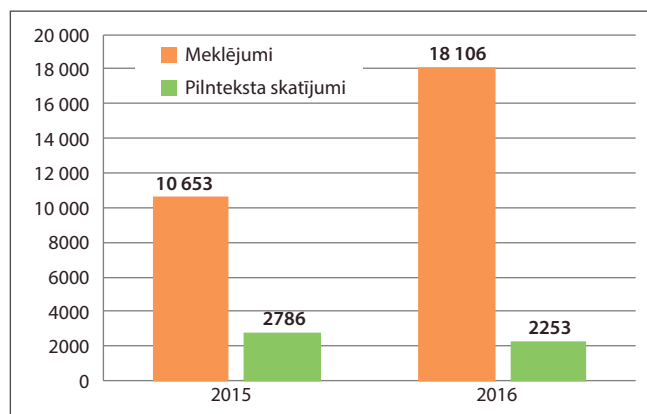
- cena – līdzīga iespiesto grāmatu cenām, un tas neveicina e-grāmatu popularitāti;
- datorprasmes – cilvēki nezina, kā piekļūt e-grāmatām un tās izmantot;
- formāts – bieži vien dažādi lasītāji neatbalsta konkrētus formātus;
- neinformētība – trūkst informācijas par pieejamajām e-grāmatām, to izmantošanas iespējām u. tml.;
- pieejamība – ierobežots e-grāmatu saturiskais piedāvājums;
- pirātisms – e-grāmatas satura aizsargāšana;
- tehnoloģiskais nodrošinājums – ne visiem ir pieejams tehniskais aprīkojums, kas vajadzīgs e-grāmatu lasīšanai;
- valoda – lielākoties pieejamas e-grāmatas svešvalodās (angļu, vācu) [6, 57].

E-grāmatas LU Bibliotēkā

Lai gan Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkā lietotājiem e-grāmatas pieejamas vairākās datubāzēs, rakstā apskatīšu tikai *Dawsonera* un EBSCO datubāzēs pieejamās e-grāmatas. LU e-grāmatas sāka iepirkt 2011. gadā, un to kopējais pieejamais skaits pieaug ar katru gadu. 2017. gada sākumā *Dawsonera* e-grāmatu platformā pilnteksti ir pieejami 1002 e-grāmatām. EBSCO *Academic Collection* e-grāmatu kolekcijā ir pieejami aptuveni 150 000 nosaukumi.

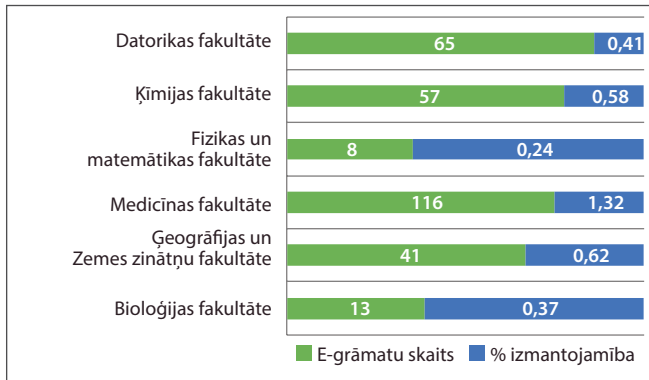
Dawsonera – e-grāmatu platforma, kurā pieejamas LU iegādātās e-grāmatas praktiski visās zinātņu nozarēs.

1. attēlā redzama *Dawsonera* e-grāmatu izmantošanas statistika 2015. un 2016. gadā. Interese par pieejamām e-grāmatām ir augusi, bet nedaudz ir samazinājusies aplūkoto e-grāmatu skaits.

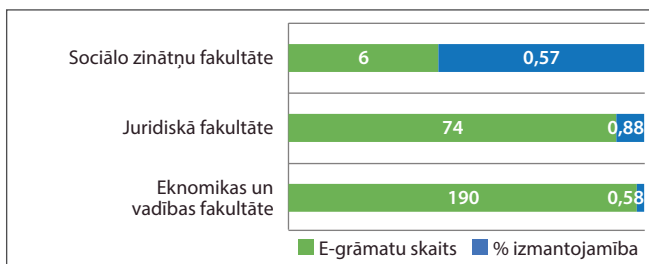

1. att. *Dawsonera* e-grāmatu izmantošanas statistika 2015–2016

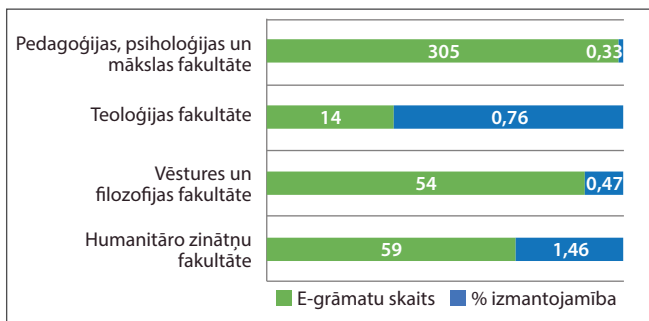
2., 3. un 4. attēlā redzams, ka eksaktajās, dzīvības un medicīnas zinātnēs pieejamas 300 e-grāmatas, sociālajās un tiesību zinātnēs – 270, humanitārajās un izglītības zinātnēs – 432 e-grāmatas.

2. att. Eksaktajās, dzīvības un medicīnas zinātnēs pieejamo e-grāmatu skaits un to izmantojamība

3. att. Sociālajās un tiesību zinātnēs pieejamo e-grāmatu skaits un to izmantojamība

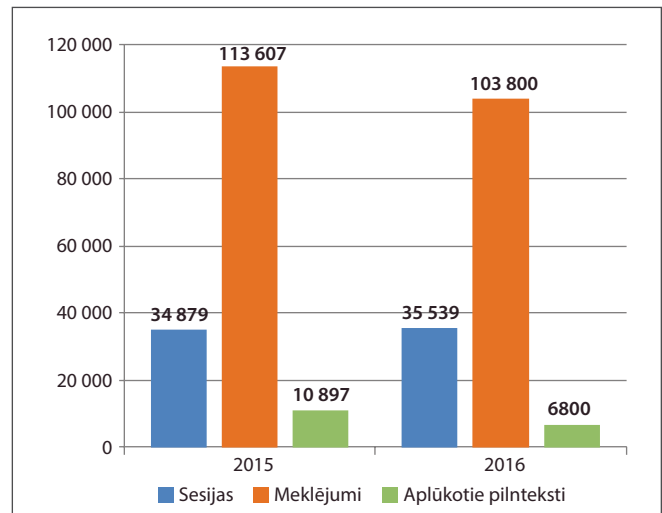
4. att. Humanitārajās izglītības zinātnēs pieejamo e-grāmatu skaits un to izmantojamība

Dawsonera platformai var piekļūt LU studenti un darbinieki, izmantojot īpašu saiti un pieslēdzoties ar LUIS lietotājvārdu un paroli. LU iegādātās pilno tekstu e-grāmatas iespējams aplūkot sadaļā *eBook Catalogue*, pārlūkojot vai meklējot tās pēc temata.

Kā nākamo raksturošu EBSCO ir daudznozaru e-grāmatu, e-žurnālu un citu e-resursu datubāzu platformu, kas sastāv no vairākām pilnu tekstu un apskatu datubāzēm. EBSCO ietvertas e-grāmatas un e-žurnāli no dažādām izdevniecībām: *Wiley-Blackwell*, *Springer*, *Taylor & Francis Group*, *BioMed Central*, *Brill Academic Publishers* u. c. EBSCO e-grāmatas pieejamas divās e-grāmatu kolekcijās:

- *eBook Academic Collection* ir e-grāmatu datubāze, kurā pieejami aptuveni 78 000 LU abonēto e-grāmatu dažādās zinātņu nozarēs. Datubāzē iespējams lasīt grāmatas gan tiešsaistē, gan izdrukāt vai nosūtīt pa e-pastu noteiktu grāmatas teksta daļu;

- *eBookCollection* ir e-grāmatu datubāze, kurā pieejamas LU Bibliotēkas iegādātās e-grāmatas, LU pieejamās brīvpieejas e-grāmatas, kā arī visas *eBook Academic Collection* iekļautās e-grāmatas. Vienlaicīgi pieslēgties un lietot e-grāmatas var neierobežots skaits lietotāju, taču atsevišķām e-grāmatām pastāv ierobežojumi – vienlaicīgi pieslēgties, lasīt un lejupielādēt tās var tikai viens lietotājs.

5. att. EBSCO *eBooks Collection* izmantošanas statistika 2016. gadā

Kā jau sākumā minēju, 21. gadsimts ir jauno tehnoloģiju laikmets un arvien vairāk informācijas mēs saņemam e-veidā. Līdz ar to arī LU jāiet līdzīgam laikam un jāvirzās uz e-vidi – gan studiju procesā, gan arī literatūras nodrošināšanā. Lai to īstenotu, nepieciešams pastiprinātu uzmanību pievērst arī e-grāmatu iegādei un to popularizēšanai gan studentu, gan akadēmiskā personāla vidū.

Izmantotie resursi

1. LZA TK ITTEA lēmumi un protokoli 2005–2009 [elektroniskais resurss] // Akadēmiskā terminu datubāze. – Pieejas veids: tīmeklis WWW. URL: <http://termini.lza.lv/term.php?term=e-gr%C4%81mata&list=&lang=&h>
2. Vassiliou M. Progressing the definition of “e-book” / M. Vassiliou, J. Rowley // *Library Hi Tech*. – Vol.26 (2008), 355.–368.lpp.
3. Lāce L. PDF formāts – ērts, bet vai drošs? [elektroniskais resurss] / L. Lāce. – 2012. gads. – Pieejas veids: tīmeklis WWW. URL: <https://www.esidross.lv/2012/09/24/pdf-formats-erts-bet-vai-dross/>
4. E-grāmatu formāti [elektroniskais resurss] // Biedrība Publicētava, 2013. gads. – Pieejas veids: tīmeklis WWW. URL: <http://www.publicetava.lv/lv/formati>
5. Heyborne D. E-book formāts [elektroniskais resurss] / D. Heyborne // *Marriott Library University of Utah*, 2013. gads. – Pieejas veids: tīmeklis WWW. URL: <http://campusguides.lib.utah.edu/eBooks>
6. Grēniņa A. Elektroniskā grāmata kā inovatīvs informācijas resurss : maģistra darbs / A. Grēniņa. – [Rīga] : Latvijas Universitāte, Sociālo zinātņu fakultāte, Informācijas un bibliotēku studiju nodaļa, 2010. – 98, [32] lpp. : il.

Māriete Saviča

Ernesta Felsberga Mākslas kabineta grāmatu kolekcija

Ernest Felsbergs. Intas Dobrājas gleznojums

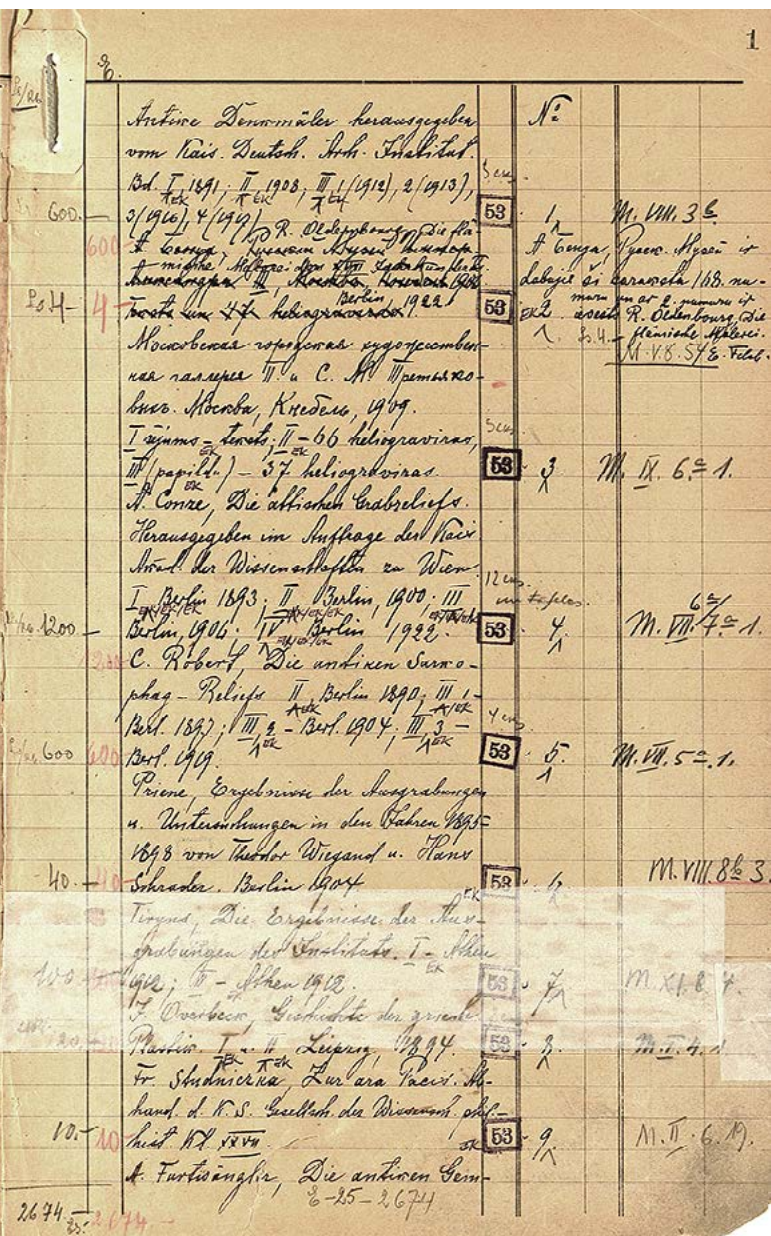
Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas darbība tās pastāvēšanas laikā ir cieši saistīta ar Universitātes vēsturisko attīstību. Universitātes nozīmīgās jubilejas gaidās jāatlicina laiks, lai atcerētos personības, administratīvos darbiniekus un rektorus, kas ar saviem darbiem

un lēmumiem konkrētos gados veidoja *Alma Mater* dzīvi. Runājot par augstskolas pirmajiem darbības gadiem, kā viens no pirmajiem jāmin Ernests Felsbergs – viņš ar savām individuālajām rakstura īpašībām un intelektu ieņēma nozīmīgu vietu Universitātes tapšanā. Profesors Ernests Felsbergs (07.11.1866.–31.08.1928.) bija LU pirmais vēlētais rektors un profesionāls mākslas vēsturnieks.

1919. gada 28. septembrī oficiāli tika atklāta Latvijas Augstskola, kura uzaicināja E. Felsbergu pievienoties tās akadēmiskajai saimei. 1920. gada 17. augustā E. Felsbergs uzsāka darbu Latvijas Augstskolā (vēlākajā Latvijas Universitātē) kā profesors. 1920. gada 3. septembrī viņš tika apstiprināts par pagaidu rektoru. Viens no svarīgākajiem darbiem tolaik bija izstrādāt Universitātes Satversmes projektu, nostiprināt akadēmiskā personāla sastāvu un ārzemju speciālistu piesaisti universitātei.¹ “Viņa skatījumā Satversmes mērķis ir padarīt Latvijas Universitāti par atzītu akadēmisko un zinātnes centru visas Eiropas mērogā.”²

Profesora E. Felsberga akadēmiskās gaitas visvairāk ir saistītas ar Filoloģijas un filozofijas fakultāti. Pirmo reizi Filoloģijas un filozofijas fakultātēs sēdē E. Felsbergs piedalījās 1920. gada 1. septembrī, jo jau fakultātes 1920. gada 1. aprīļa sēdē viņš bija apstiprināts par profesoru.³ Kopš Tērbatas laikiem viņa sapnis bija izveidot grieķu mākslas muzeju, kādu viņš pārzināja Tērbatā. Tas arī drīzumā tika īstenots. Paralēli lekciju darbam E. Felsbergs līdzdarbojās arī Mākslas kabinetā, kurš bija nodibināts jau pirmajā 1919./1920. mācību gadā. Mākslas kabinetu līdz 1920. gada rudenim pārzināja st. doc. F. Šveinfurts, bet no 1920. gada rudens – E. Felsbergs.⁴ Mākslas kabinetā tika veidota gan priekšmetu kolekcija, gan bibliotēka. Šajā rakstā nedaudz tiks raksturota Mākslas kabineta bibliotēka.

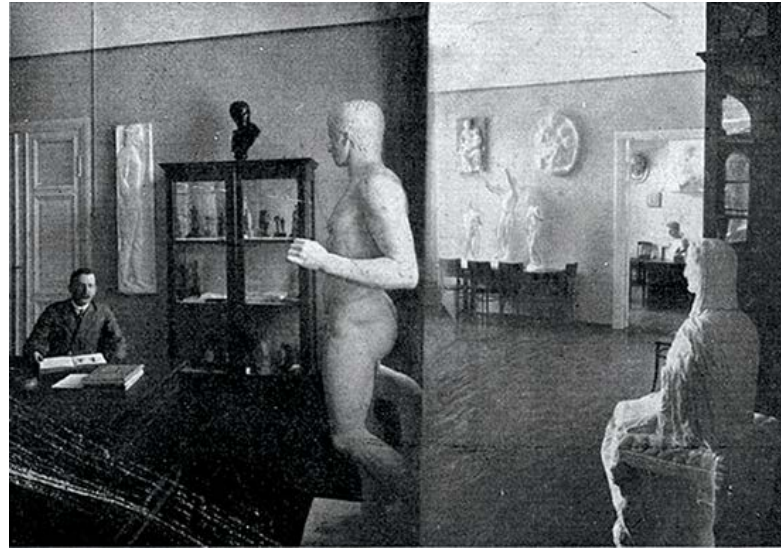
E. Felsbergs ar 1921./1922. mācību gadu šajā kabinetā sāka noturēt savas nodarbības. Tiek uzskatīts, ka ar šo mācību gadu aizsākās Mākslas kabineta darbības attīstība. Pirmajā mācību gadā kabinetā bija kādas simts grāmatas par dažādiem mākslas jautājumiem, kuru skaits ar katru gadu turpināja pieaugt. Ņemot vērā, ka

Mākslas kabineta grāmatu kolekcijas inventāra grāmatas lappuse

Mākslas kabineta uzturēšana tika segta no Filoloģijas un filozofijas fakultātes budžeta, bet mākslas grāmatas arī tajos gados bija dārgas, kā prioritārās tika iegādātas mākslas grāmatas par seno grieķu mākslu.⁵ Tāpat avotos minēts, ka kabinets ir saņēmis arī dažādus dāvinājumus, vērtīgākais dāvinājums ir “Londonas bibliotēkas pārziņa H. Wrighta piesūtītie “The Journal of Hellenic Studies” 35 sējumi, Britu Mūzēja direktora Kenyona dāvinātie minētā mūzēja lielā kataloga 8 sējumi”.⁶ Jau pašos darbības pirmsākumos minēts, ka Mākslas kabineta bibliotēka ir visplašākā un visvērtīgākā Latvijā.⁷

Turpmākajos gados kabineta grāmatu kolekcija papildinājās, un 1927. gadā minēts, ka “Mākslas kabineta bibliotēka sastāv no 530 numuriem (pāri par 1000 sējumiem) ir galvenā kārtā veltīta seno grieķu un romiešu mākslai”.⁸ Tātad grāmatu komplektēšanas tematika jau no pašiem pirmsākumiem ir nemainīga. To var izskaidrot ar tīri pragmatiskiem aprēķiniem, jo par mākslas jautājumiem diezgan labi krājumi bija citās bibliotēkās un muzejos, piemēram, Austrumu filoloģijas kabinetā, Mākslas akadēmijā, Valsts bibliotēkā un Rīgas pilsētas muzejā.⁹ Tāpēc mērķtiecīgi tika komplektēti informācijas resursi par grieķu un romiešu mākslu un likti pamati bibliotēkai par renesanses mākslu. Kaut gan

Mākslas kabineta skats

septiņu gadu periodā, kad kabinetu vadīja E. Felsbergs, bija skaidri noteikts grāmatu komplektēšanas profils, avotos minēts, ka grieķu mākslas bibliotēka Mākslas kabinetā vēl ir tālu no pilnības, minēti vairāki izdevumi un periodika, kas būtu nepieciešama nopietnām studijām. Tomēr, kaut arī atsevišķu izdevumu krājumā trūkst,

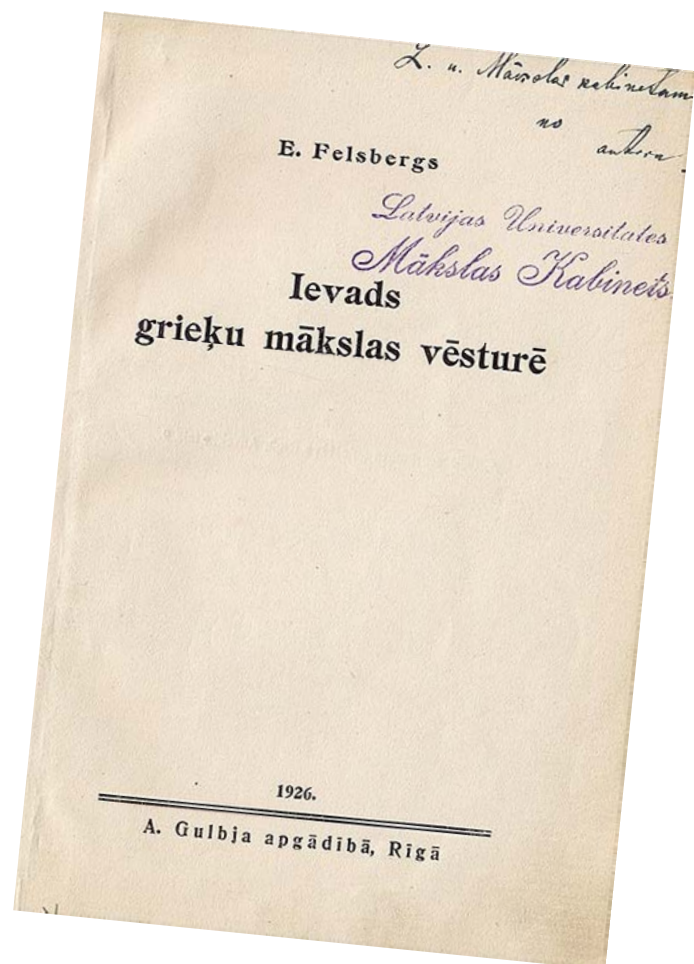

“Atēnas ar Akropoli”, Karla Votelera gravīras litogrāfija (pirms 1890. gada), skats no austrumiem uz Erehteju, Propilejiem, Partenonu

Mākslas kabineta bibliotēka “laikam gan ir pilnīgākā Latvijā un ar viņas palīdzību jau ir iespējams dažus grieķu mākslas jautājumus zinātniski izpētīt”.¹⁰

Ernesta Felsberga Mākslas kabineta lolojums līdz mūsdienām nav saglabājies. Dažādos avotos ir minēts pat atšķirīgs tā likvidācijas gads, tāpēc Mākslas kabineta darbības vēsture ir nopietnas izpētes vērtā. Vislielākās neskaidrības ir saistītas tieši ar antīkās kultūras priekšmetu kolekciju pēc kabineta likvidēšanas. Tikai neliela daļa priekšmetu kolekcijas glabājas Mākslas muzejā “Rīgas Birža”. Lielāka skaidrība ir ar Mākslas kabineta grāmatu kolekciju, kura pēc kabineta likvidācijas saglabājas Filoloģijas fakultātes bibliotēkā.

LU Bibliotēka ir profesora E. Felsberga privātās bibliotēkas un Mākslas kabineta grāmatu vēsturiskā mantiniece. Bibliotēkā ir saglabājies pats būtiskākais apliecinājums par Mākslas kabineta grāmatām, proti, inventāra grāmata “Latvijas Universitātes Mākslas kabineta grāmatu saraksts”, kura glabājas Krājuma izmantošanas un attīstības departamentā. Minētā inventāra grāmata ir noformēta atbilstoši lietvedības noteikumiem, visas lapas inventāra grāmatā numurētas, pēdējā lappusē ir redzams datējums un zīmogs. Pavisam šajā grāmatā ir 715 ieraksti. Tātad, izsekojot ierakstu skaitam

Reprodukcija renesanses gleznotāja, monētu kalēja un zeltkaļa Frančesko Frančas (*Francesco Francia*, ap 1448–1517) darbam “Ķēniņu pielūgšana”

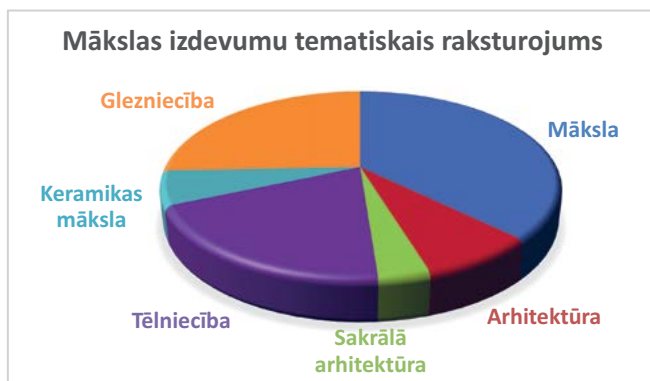
inventāra grāmatā, var apgalvot, ka tieši profesora E. Felsberga darbības laikā ir izveidota lielākā daļa grāmatu kolekcijas, jo, kā jau iepriekš minēts, 1927. gadā kabineta bibliotēka sastāvēja no 530 numuriem.

Interese par Universitātes agrākajām vērtībām uzplauksnīja līdz ar Trešās atmodas periodu, kad 1987./1988. gadā Latvijas Universitātes Bibliotēkas darbinieki, balstoties tikai uz savu entuziasmu, sāka apzināt šo kolekciju, lai glabātu vienā vietā grāmatas ar Mākslas kabineta spiedogu.¹¹ Diemžēl pilnīgu toreizējās bibliotēkas krājumu tā arī neizdevās apzināt. Arī turpmākajos gados ieinteresētība par šīs kolekcijas sakārtošanu neapsīka.

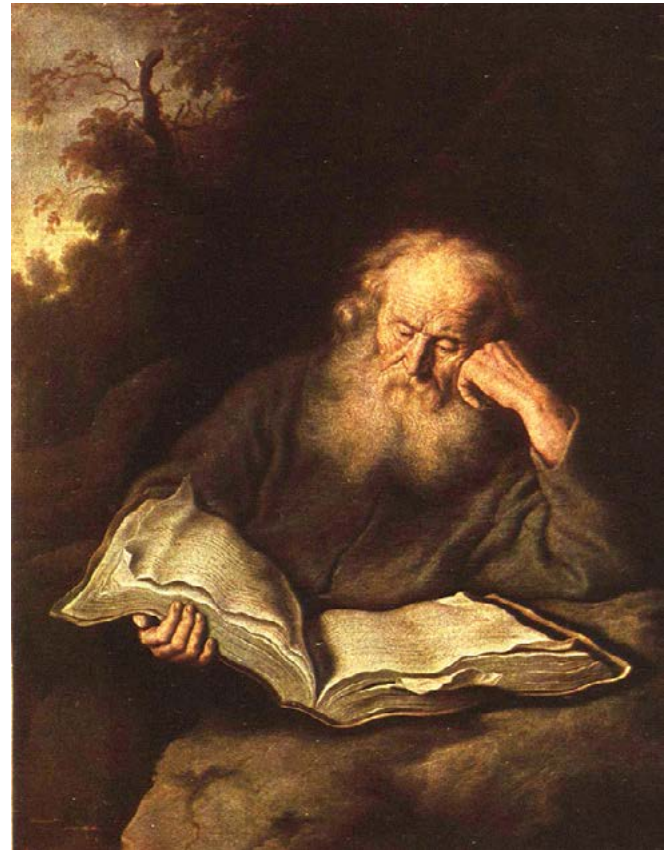
2010. gadā Bibliotēka par vienu no krājuma speciālām kolekcijām ir noteikusi "Ernesta Felsberga un Mākslas kabineta kolekciju".¹²

Nemot vērā situāciju, ka Mākslas kabineta bibliotēkas krājums fiziski vairākkārt tika pārvietots uz dažādām adresēm, kā arī faktu, ka gan profesora personīgajā bibliotēkā, gan Mākslas kabinetā bija izdevumi par mākslu, atsevišķos gadījumos bija grūti noteikt to piederību konkrētai kolekcijai, tāpēc abas kolekcijas tika apvienotas vienā – "Ernesta Felsberga un Mākslas kabineta kolekcijā".

Kolekcijas apjoms ir vairāk nekā 1840 grāmatu sējumu (07.02.2017. dati). Kolekcijā ir gan antīkās pasaules vēsture, gan arheoloģija, gan klasiskā filoloģija, gan mitoloģija, gan mākslas vēsture un teorija, uzziņu materiāli, valodas un mitoloģijas vārdnīcas, tematiski mākslas katalogi. Mākslas kabineta bibliotēkas daļa ietver daudzpusīgu mākslas vēstures izdevumu klāstu – ne tikai par senajiem grieķiem, romiešiem un ēģiptiešiem, bet arī par citu valstu un laikmetu mākslas attīstību, itin visiem stiliem, daudzus individuālu mākslinieku darbības un muzeju kolekciju aprakstus, plašus vispārējās mākslas vēstures daudzsējumu izdevumus un ilustrātvos izdevumus. Minētās kolekcijas kodols veidots vairāk nekā pirms 90 gadiem, taču vēl mūsdienās kolekcijā esošie izdevumi ir noderīgi mākslas studijām par dažādiem laikmetiem un mākslas nozarēm.¹³

Saistītās ziņas: <http://www.biblioteka.lu.lv/index.php?id=42440>

Holandiešu baroka laika mākslinieka Zālamana Koninka (*Salomon Koninck*, 1609–1656) darba "Eremīts" (*De heremiet*, eļļas gleznojums, 1643) reprodukcija

Atsauces

- 1 Profesors Dr. phil. h. c. Ernests Felsbergs. Dzīve un darbs = Professor Dr. phil. h. c. Ernests Felsbergs. Vita et opera / sast. Sandra Ranka ; bibliogr. red. Diāna Paukšēna ; LU Bibliotēka. – Rīga : LU, 2004. – 11.lpp.
- 2 Kiope Māra. Saruna ar Latvijas Universitātes pirmo rektoru profesoru Ernestu Felsbergu / Māra Kiope // Profesors Dr. phil. h. c. Ernests Felsbergs. Dzīve un darbs = Professor Dr. phil. h. c. Ernests Felsbergs. Vita et opera / sast. Sandra Ranka ; bibliogr. red. Diāna Paukšēna ; LU Bibliotēka. – Rīga : LU, 2004. – 37. – 43.lpp.
- 3 Latvijas Universitātes piecgadu darbības pārskats 1919.–1924. – Rīga, 1925. – 292.lpp.
- 4 Turpat, 324.lpp.
- 5 Turpat.
- 6 Turpat.
- 7 Turpat.
- 8 Latvijas Universitātes darbības pārskats 1926/27 akad. gads. – Rīga, 1927. – 170.lpp.
- 9 Turpat.
- 10 Turpat.
- 11 Apele S. LU pirmais rektors Ernests Felsbergs un viņa mākslas kabinets. Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas 470 gadu jubilejas zinātniskā konference. – Rīga, 75.lpp.
- 12 Saviča M. Speciālo kolekciju raksturojums informācijas avots. <https://dSPACE.lu.lv/dSPACE/handle/7/2337>
- 13 Mantniece I. http://www.biblioteka.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/lu_biblioteka/Par_biblioteku/Aktivitates/Konferences_un_seminari/LU_70/Mantniece_-_LU_rektora_profesora_Ernesta_Felsberga_un_Makslas_kabineta_kolekcija.pdf

Ilga Mantiniece

Profesora Pētera Šmita kolekcija

Iepriekšējos “Bibliotēkas Jaunumu” numuros lasījām vispārīgu pārskatu par Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkā esošajām kolekcijām un vienu no pirmajām iepazīnām zoologa entomologa Embrika Stranda bibliotēku. Kukaiņu un tauriņu milētāju (lasi: prof. Stranda aplūkotajai specifiskajai tēmai veltītu grāmatu lasītāju) tomēr varētu izrādīties mazāk nekā folkloras un eksotikas cienītāju, kuriem profesora grāmatas, kuras Pēteris Šmits savulaik dāvināja Filoloģijas fakultātes bibliotēkai, būtu īsta medusmaize. Arī šī ir Bibliotēkas speciālā kolekcija, tās tematika atbilst grāmatu kādreizējā īpašnieka interesantajai personībai un plašajam redzeslokam.

Tomēr laiki paiet un nāk paaudzes, kas Pētera Šmita vārdu nemaz nezina, uz viņa sastādītajiem “Latviešu pasaku un teiku” 15 sējumiem raugās kā uz aizvēsturi, nemaz nerunājot par latviešu tautas ticējumu un

folkloras pētījumiem, ar kuriem P. Šmita vārdu saistīja viņa līdzpilsoņi Latvijā un vēlākās paaudzes līdz gadu tūkstošu mijai. Latvijas vietējā izglītotākā daļa viņu pazina kā zinātnieku, valodnieku, folkloras pētnieku, etnogrāfu, bet pasaules akadēmiskā vide – kā austrumpētnieku jeb orientālistu, īpaši kā sinologu.

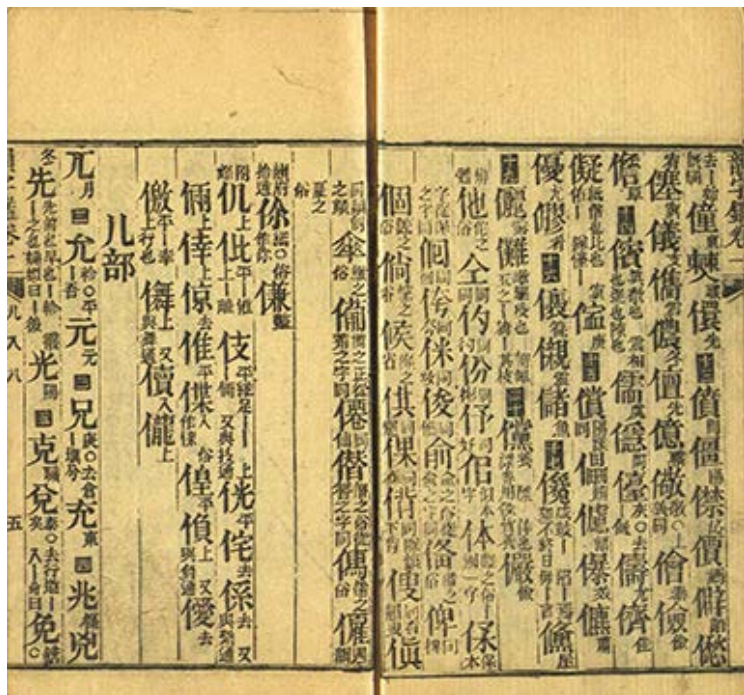
Pēteris Šmits dzimis 1869. gada Ziemassvētkos, 25. decembrī, miris 1938. gada Vasarsvētkos, 5. jūnijā. Spilgta, daudz pieredzējusi personība. Dzimis Raunas pagastā, no kurienes nākuši arī tādi ievērojami cilvēki kā ķīmiķis Jūlijs Auškāps, viens no LU rektoriem, un tautas dziesmu vācējs Jānis Cimze. Atšķirībā no vairuma latviešu, kuri augstāko izglītību ieguva Tērbatā, Pēteris Šmits izglītojās Maskavā un Sanktpēterburgā, kur studēja vispirms slāvu filoloģiju, tad austrumu valodas, tādas kā ķīniešu, mandžūru, mongoļu un kalmiku valoda.

Profesors Pēteris Šmits savā darbistabā. 20. gs. 20. gadi

Pēteris Šmits ar otru Vladivostokas Tālo Austrumu institūta ķīniešu valodas speciālistu Apolināriju Rudakovu, ar kuru kopā aizvadītas daudzas ekspedīcijas ķīniešu un mandžūru literatūras vākšanā. Ap 1900. gadu 30 gadu vecumā

Ķīniešu un mandžūru grāmatas no prof. Pētera Šmita bibliotēkas

Sekoja trīs gadu stažēšanās Ķīnā, uz kurienu ceļš veda cauri Sibīrijai, Mongolijai un Gobi tuksnesim, ceļojot vispirms vilcienā, tad ar pasta zirgiem un cauri tuksnesim ar kamieļiem. Vēlākajos gados tika gādāta pieejamā literatūra par šiem apvidiem, bet materiālus etnogrāfiskai izpētei viņš vāca jau tobrīd, salīdzināja folkloru, pierakstīja valodu nianšes. Ieradies Pekinā, P. Šmits uzsāka darbu jaundibinātajā universitātē par krievu valodas pasniedzēju un izmantoja iespēju apceļot valsti, meklējot dažādus pieejamos valodas materiālus ķīniešu dialektu un mandžūru valodas apguves pilnveidošanai un citas austrumu valodu grāmatas.

Pēc atgriešanās Krievijā ar 1899. gadu sākas piesātināts divdesmit gadu periods Vladivostokā, Tālo Austrumu institūtā, kur P. Šmits ne tikai lasīja ķīniešu, mandžūru un mongoļu valodas un literatūras kursus, bet bija arī viens no šīs augstskolas organizētājiem. 1902. gadā P. Šmits aizstāvēja maģistra darbu (pielīdzināms disertācijai) *Опыт мандаринской грамматики*, pirmo zinātniski izstrādāto ķīniešu valodas pasniegšanas metodiku, ko vēlāk publicēja kā mācību līdzekli. Pētniecības darba vajadzībām daudz tika ceļots pa Tālajiem Austrumiem, Sibīriju, Mongoliju, Ķīnu. Tika veikti etnogrāfiski un lingvistiski Tālo Austrumu tautu, īpaši tungusu-mandžūru grupas, pētījumi, vākti materiāli un literatūra gan bibliotēkai, gan personiski. Starp unikālākajiem ieguvumiem bija reti izdevumi mandžūru, ķīniešu un mongoļu valodā, kuri tika izglābti no iznīcināšanas tā dēvētās Bokseru sacelšanās laikā gadsimtu mijā Dienvidmandžūrijā – no tiem vairāki varētu būt vienīgie pasaulē, un daļa šo izdevumu eiropiešiem līdz tam nebija zināma. Ķīniešu un mandžūru grāmatām raksturīgs īpatnējs iesējums – atsevišķas burtnīcas ievietotas ar audeklu

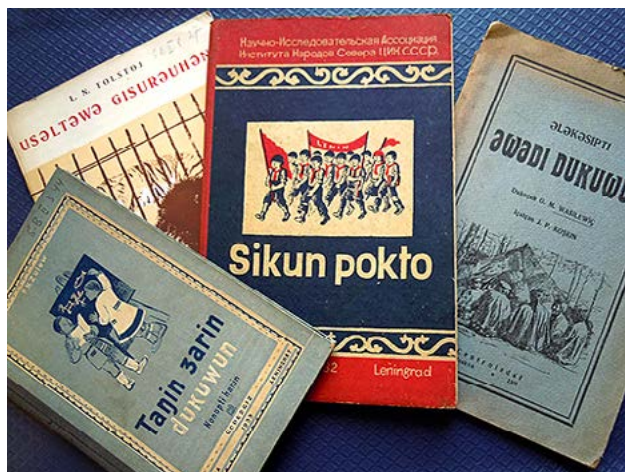
apvilktās kartona ietverēs ar kaula bultiņu aizdari. Daudzi citi izdevumi tika saņemti, pateicoties plašajiem kontaktiem zinātnes pasaulē. Tālaika ieguvumi pārsvarā bija attiecināmi uz šo reģionu – Austrumāziju Krievijas teritorijā un Ķīnā, Sibīriju, Mongoliju, Mandžūriju.

Mācības Tālo Austrumu institūtā neaprobežojās tikai ar klasisko filoloģiju. Akcents tika likts uz Austrumāzijas tautu sarunvalodas apgūšanu. Mācību plānos bija iekļauti kursi, kas attiecās uz reģiona valstu ekonomisko stāvokli (rūpniecību, tirdzniecību, muitas lietām u. tml.), to politisko iekārtu, ārpolitiku, starptautisko situāciju. Institūtā bija izstrādāts tik pilnīgs novadpētniecisko mācību disciplīnu komplekss, kāda nebija nevienā citā tālaika austrumpētniecības augstskolā Krievijā. Profesors Pēteris Šmits ļoti aktīvi piedalījās institūta bibliotēkas veidošanā atbilstoši mācību vajadzībām. Viņa personisko interešu loks arī bija plašs un neaprobežojās tikai ar valodniecību, bet aptvēra gan ģeogrāfisko materiālu, gan visus kultūrvēstures aspektus. Savos darbos viņš nereti salīdzināja Āzijas un Eiropas iezīmes apskatāmajos jautājumos. Jau kopš studiju laikiem viņš interesējās arī par latviešu mitoloģiju, folkloru, valodu, un šī interese joprojām saglabājās, sakari ar Latviju nebija pārtrūkuši.

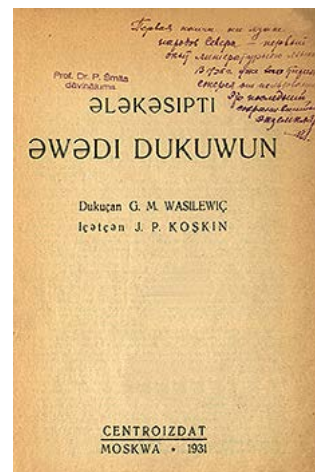
Nodibinoties brīvai Latvijai, Pēteris Šmits tika aicināts uz jaundibināto Latvijas Augstskolu un 1920. gadā atgriezās dzimtenē. Kāda daļa no viņa personiskās bibliotēkas bija atdāvināta jau Vladivostokā, bet iespaidīgs apjoms tika vests līdzī garajā un grūtajā mājupceļā ar kuģi apkārt Āzijai, piestājot Honkongā, Singapūrā, Ceilonā, kuģojot no Indijas okeāna uz Suecas kanālu, caur Gibraltāru, Biskajas līci un Lamanša kanālu līdz Liepājai, kur viņš ieradās 1920. gada pirmsjāņu dienās. Jau

Prof. Pēteris Šmits pirmais Latvijas Augstskolā 1920./1921. mācību gadā lasīto lekciju kurss – “Ievads baltu filoloģijā”

Bibliogrāfiskie retumi – pirmie valodas mācību līdzekļi rakstības ieviešanai mazajām Eirāzijas tautām KPFSR teritorijā 20. gs. 30. gadu sākumā, ar kuriem mēģināts ieviest rakstību latīņu burtiem

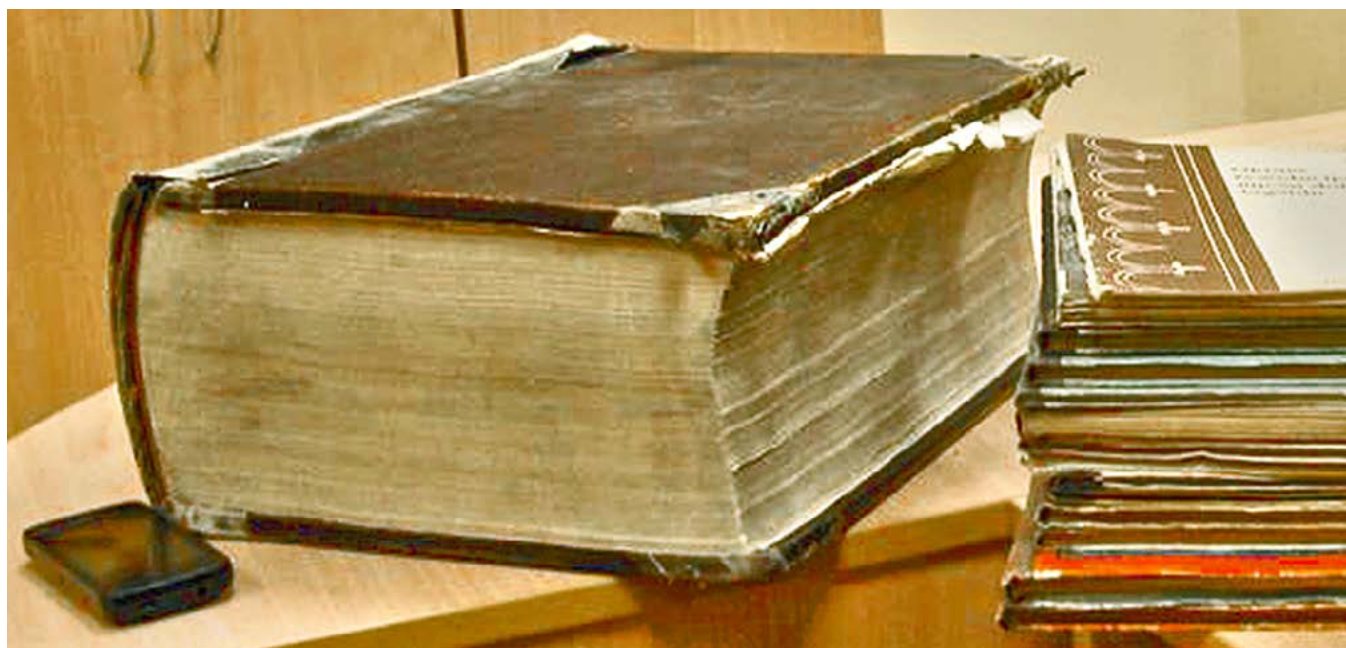

pirmajā Augstskolas sēdē, kurā profesors Pēteris Šmits piedalās (1920. gada jūnijā), tiek pavēstīts, ka Filoloģijas un filozofijas fakultātei tiek dāvināta pirmā kaste ar 75 grāmatām. Fakultātes bibliotēka saņem, piem., mongoļu valodas gramatikas grāmatu (1832), angliki tulkotu konfuciānisma tekstu sējumu – ķīniešu vēstures un dzejas klasiku (*The Sacred Books of China*, 1879), paša P. Šmita disertāciju par mandarīnu dialekta gramatiku, Vladivostokā publicētus vai rokrakstā litografētus dažādu autoru lekciju materiālus, interesantus darbus par austrumpētniecību lingvistiskā, etnogrāfiskā, vēsturiskā, ģeogrāfiskā aspektā.

Daži augstskolas mācībspēki fakultātēm mēdza uzdāvināt pa kādai grāmatai, no dažiem tās tika pirktas, bet profesors P. Šmits pilnīgi visas grāmatas no pirmās līdz pēdējai tika dāvinājis, pēdējās atlikušās – ar testamentu. Izdevumā “Latvijas Universitāte divdesmit

gados, 1919–1939” minēts to kopskaits – 2162, un šis dāvinājums ir viens no vislielākajiem, ko LU Filoloģijas un filozofijas fakultāte jebkad ir saņēmusi. Dažādu apstākļu pēc ne visas grāmatas ir saglabājušās, un elektroniskais kopkatalogs 2017. gada februāra beigās uzrāda vien 1388 nosaukumus.

Laikā, kad Pēteris Šmits strādāja Latvijas Universitātē, viņš bija vairāk vajadzīgs kā latviešu filoloģijas, folkloras, etnogrāfijas speciālists, nevis kā ķīniešu un citu Austrumāzijas valodu pratējs. Profesora lasītie kursi bija “Ievads valodniecībā”, “Ievads baltu filoloģijā”, “Ievads latviešu tautas tradīcijās”, “Folkloras”, “Latviešu mitoloģija”, “Indoeiropiešu senatne”, atsevišķos gados tomēr arī “Ievads ķīniešu filoloģijā”, “Ķīniešu valoda”, “Ķīnas kultūras vēsture”, “Āzijas kultūra”. Daudzi mācībās izmantojamie materiāli nāca no profesora Šmita personīgās bibliotēkas. Grāmatu krājuma papildināšanas

Šī apjomīgā grāmata (33×27×15 cm) ir tikai 1. daļa no ķīniešu-angļu vārdnīcas (*A Chinese-English dictionary by H. A. Giles*. London, 1912)

laikā joprojām vērojama nezūdoša interese par agrākās specializācijas jomām. Kad 20. gadsimta 30. gadu sākumā sāka ieviest rakstību mazajām tautiņām, kas dzīvoja Krievijas PFSR Sibīrijas un Tālo Austrumu daļā, profesors Pēteris Šmits, kurš labi pārzināja tungusu-mandžūru valodu grupas lingvistiskās īpatnības un joprojām uzturēja kontaktus ar saviem krievu kolēģiem, sniedza atbalstu mēģinājumā ieviest rakstību latīņu grafikā. Dažus gadus vēlāk tomēr tika ieviesta kirilica, un arī šis pirmās grāmatas nonāca prof. Šmita bibliotēkā. Attiecīgās pirmās grāmatas šajās valodās latīņu grafikā kļuva par bibliogrāfisko retumu jau P. Šmita dzīves laikā.

20. un 30. gados grāmatu kolekcija ievērojami papildinājās ar baltu un somugru lingvistikas un folkloristikas izdevumiem, no kuriem daudzi tika atdāvināti LU Filoloģijas un filozofijas fakultātei un aktīvi izmantoti mācību procesā. Daudzās grāmatās atrodami to sūtītāju ieraksti ar veltījumiem prof. P. Šmitam, jo agrākie kontakti ar pasaules zinātniekiem joprojām tika uzturēti.

Par izciliem nopelniem Latvijas labā 1938. gada 15. maijā Pēterim Šmitam tika piešķirta Tēvzemes balva, kas bija tālaika augstākais apbalvojums zinātnē. Dažas nedēļas vēlāk profesors aizgāja aizsaulē.

Pēc prof. P. Šmita nāves 1938. gada jūnijā viņa vārds Filoloģijas fakultātes bibliotēkas inventāru grāmatā pirmoreiz parādījās 1939. gada 18. martā, kad sākās ar testamentu novēlētā grāmatu dāvinājuma inventarizēšana. Ar inventāra numuru 38243 reģistrēti vairāki ieraksti, dāvinājuma avots – “Prof. Dr. P. Šmita dāvinājums”. Vieni no pirmajiem izdevumiem ir uz 500 latiem novērtētā neredzēti biežā grāmata (vidēji grāmatas bija vērtētas uz pāris latiem) – H. A. Džaila ķīniešu-angļu vārdnīca, arī sens izdevums *Turkische Chronica (Frankfurt am Main, 1577)*, Vecā Stendera izdevumi 18. gs. beigās, Johana (Jāņa) Langes 1772. gada leksikons u. tml.

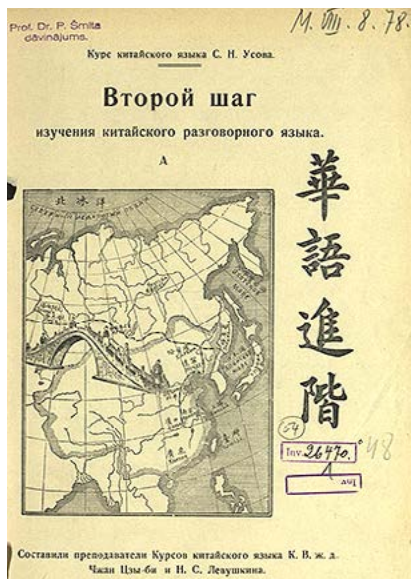
Trīsarpus mēnešu laikā inventāru grāmatā tika ierakstītas 837 grāmatas, kuru apraksts problēmas neradīja. Tad pienāca kārta grāmatām, kas bija tikai ķīnizmēs, bet speciālista, kurš spētu aprakstīt grāmatas ķīniešu vai līdzīgā valodā, vairs nebija. 1939. gada 28. jūnijā inventāru grāmatā ierakstīts tikai “Ķīniešu grāmata” četras reizes, nenorādot vairāk nekādus citus datus kā vien dāvinājuma ieguves avotu – “Prof. P. Šmits”. Šis konkrētais izdevums vēlāk izradījās 1821. gada ksilogrāfija, kas veidota mandžūru-ķīniešu vārdnīcai “Cjin impērijas un ķīniešu valodu jūra” dažos sējumos. Gada nogalē inventāru grāmatā tika ierakstītas vēl 30 grāmatas dažādās (saprota mās) valodās, un atgriešanās

LU Filoloģijas fakultātes bibliotēkas inventāru grāmatas lapa ar 1941. gada 28. novembra ierakstiem

pie ķīniešu, mandžūru, mongoļu grāmatām atsākās tikai 1941. gada 28. novembrī, atkārtojot to pašu vienkāršoto paņēmieni – līdzīgs ieraksts “Grāmata ķīniešu valodā. Sējumā 6 grāmatas” bija par vēl 65 šāda tipa grāmatām. Laimīgā kārtā dažām bija saglabāties ar P. Šmita roku grāmatā ierakstītais nosaukums, piem., “Mandžūru literatūra ar ķīniešu komentāriem”, bet vairumā gadījumu

Ieraksts vecajā Filoloģijas fakultātes inventāru grāmatā tā arī skan: “Grāmata mandžūru valodā, koka vāku ietvarā 12 grām.”

Vēlākā krievu sinologu skola lielā mērā balstījās uz Pētera Šmita izstrādāto valodas mācīšanas metodiku

Pievērsiet uzmanību šīs 1914. gadā Šanhajā izdotās grāmatas autoram – E. A. Strehlneck, t. i., E. A. Strēlnieks

reālā ķīnizīmēs rakstīto izdevumu identificēšana bija iespējama tikai pusgadsimtu vēlāk. Grāmatas vairākus gadu desmitus gaidīja ne tikai lasītājus, bet arī putekļu noslaucītājus.

Turpmākajos gados profesora Pētera Šmita grāmatu kolekciju Universitātes Filoloģijas fakultātes bibliotēkā ilgāku laiku apvija noslēpumainības aura. To pārsvarā pieminēja kā ķīniešu, mandžūru, mongoļu un citu eksotisku valodu grāmatu un rokrakstu krājumu, kas parastajam mirstīgajam nav ne saprotams, ne arī pieejams. 20. gs. 90. gados šī krājuma austrumpētnieciskās daļas izpēti uzsāka austrumu valodu speciālisti – Konstantīns Jahontovs no Sanktpēterburgas, kurš pētīja mandžūru daļu, un Jeļena Staburova, tolaik LU profesore, kura pētīja šī fonda ķīniešu grāmatas un rokrakstus, kā arī pārējo austrumpētnieciskās tematikas literatūru. Pateicoties viņu darbam, vēlākajos gados bija iespējams šo izdevumu bibliogrāfiskos aprakstus

iekļaut elektroniskajā katalogā, jo bibliotekārs katalogizators sastopas ar zināmām grūtībām, ja jāapraksta grāmata pēc nepazīstamiem hieroglifiem.

Mandžūru un mongoļu ksilogrāfi un rokraksti (kopskaitā 34) ir unikālākie šajā kolekcijā, jo, iespējams, daži materiāli ir vienīgie saglabātie eksemplāri pasaulē. Mandžūru grāmatas tika drukātas tikai laikā, kad mandžūru dinastija valdīja Ķīnā (1644–1912), tādēļ šādu grāmatu skaits pasaulē ir ierobežots un tās visas iespējams uzskaitīt. Pārsvarā šajās grāmatās teksts ir paralēli mandžūru un ķīniešu valodā. Te ir, piem., vēstures lasāmgrāmata (19. gs. ksilogrāfija

no 17. gs. eksemplāra), didaktiskie sacerējumi, vārdnīcas, gramatikas mācību grāmatas, sarunvalodas rokasgrāmatas, nedaudz daiļliteratūras.

Ķīniešu ksilogrāfu, rokrakstu, grāmatu daļu veido konfūciešu klasika un vēlākie konfūciešu, daosu, budistu didaktiskie sacerējumi, vēstures un ģeogrāfijas grāmatas, vārdnīcas un enciklopēdijas, daiļliteratūra, kristīgā literatūra, arī pa izdevumam medicīnā un matemātikā. No ķīniešu valodas mācību grāmatām var atsevišķi nodalīt Ķīnā izdotās un Japānā izdotās grāmatas (pārsvarā ap laiku, kad Ķīna ar Japānu karoja, un daļa šo izdevumu bija domāti japāņu militāristiem okupējamās valsts valodas apgūšanai), kā arī Harbinā izdotās krievu sinologu skolas mācību grāmatas.

Taču šo daudzveidīgo kolekciju nevar saistīt tikai ar ķīniešu un mandžūru retumiem. Ja visu šo krājumu saturiski sadala vairākos galvenajos blokos, tad tie ir letonika, baltika, somugristika, austrumpētniecība (īpaši

Attēli no paleobiologa O. Abela grāmatas par aizvēsturiskiem dzīvniekiem pasakās, teikās un ticējumos – par vienradžiem, drakoniem, ciklopiem, baziliskiem u. tml. kopā ar aprakstiem par paleontoloģiskiem atradumiem

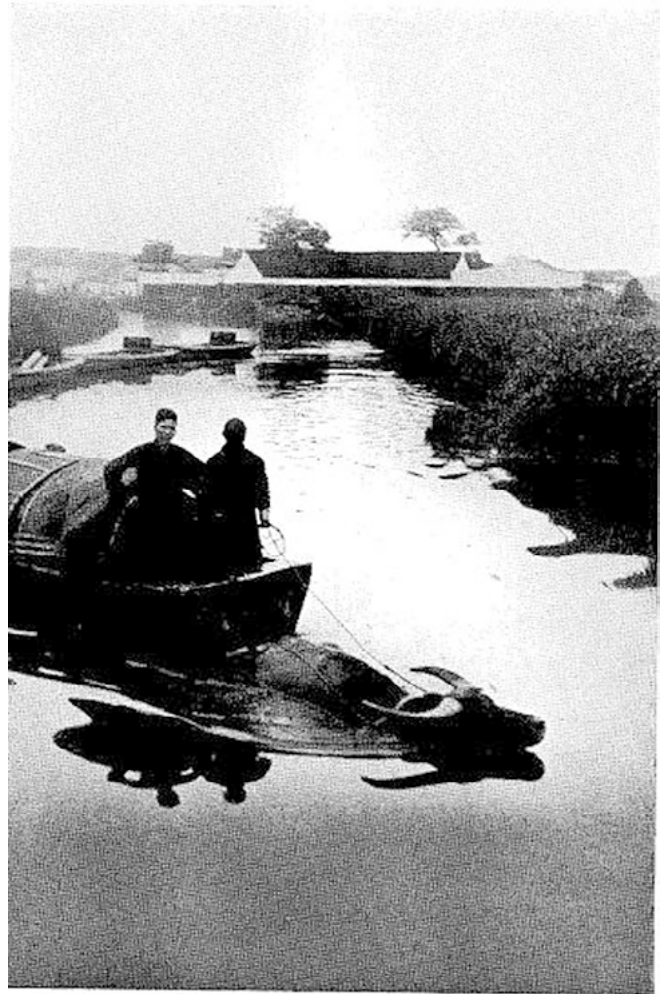
iepriekšminētā sinoloģija un mandžūristika, arī mongolista, japānistika, altaistika u. tml.) un materiāli par Austrumsibīrijas un Krievijas Tālo Austrumu mazajām tautām etnoloģijas un valodniecības skatījumā. Profesoru Šmitu ir interesējusi arī somugru saistība ar iepriekšminētajām sfērām. Izdevumu klāsts attiecībā uz Ziemeļaustrumeiropas reģionu (Baltija, Prūsija, Skandināvija, Karēlija) arī ir samērā plašs, tai skaitā skandināvu un krievu robežvietu kartes, kuru dēļ daļa grāmatu nonāca specfondā. Principā kolekcijas materiālu kopums ir gandrīz universāls – valodniecība, folklorā, mitoloģija, etnogrāfija, arheoloģija, antropoloģija, reliģija, kultūra un māksla, vēsture, ģeogrāfija, ekonomika un politika.

Izdevumu valoda, ja ņem vērā pamatvalodu, neieskaitot paralēlos tekstus, pārsvarā ir vācu – vairāk nekā 560 grāmatas, krievu valodā ir pāri par 200 grāmatām, angļu valodā – 115 grāmatas, savukārt gan franču, gan latviešu, gan ķīniešu valodā kā pamatvalodā – katrā ap 70 grāmatām, mandžūru valodā kā pamatvalodā – 23, lietuviešu valodā – ap 30 grāmatu utt. Uzskaitot valodas alfabēta secībā, izveidojas itin gara virkne: angļu, arābu, evenku (tungusu), franču, igauņu, itāļu, japāņu, jīdišs, krievu, ķīniešu, latviešu, lietuviešu, mandžūru, mongoļu, nanaju, somu, udeheju, vācu, zviedru.

Profesors Pēteris Šmits norādīja, ka valodu prasme ir ārkārtīgi svarīgs līdzeklis kultūras pētīšanai un sakaru veidošanai tālākam progresam. Arī mūsdienai lasītājam, kurš vēlētos izmantot P. Šmita dāvinājumu savai izglītībai, paveras krietni plašākas iespējas, ja viņš pārvalda vairākas valodas. Tas dod iespēju, piemēram, iepazīties ar angļu valodā rakstītu pārskatu – skici par mandžūru literatūru, lasīt par ķīniešu dialektiem (īpaši mandarīnu), fonoloģiju, ideogrāfiju, hieroglifu jeb ķīnizīmju atveidošanu latīņu burtiem, valodu klasificēšanas sistēmu, mitoloģiju un austrumtautu pasaules uztveri, pasaku klasificēšanu, turku, burjatu, tungusu valodām, indoģermāņu, slāvu, somugru, semītu valodniecību, rūnām, latīņu valodas vēsturi. Angliski pieejama arī ķīniešu literatūras vēsture un daži ķīniešu daiļliteratūras pārstāsti, apraksti par Mandžūriju vēsturiskā skatījumā, par dažādu tautu sociālo organizāciju un etnopsiholoģijas elementiem. Te ir rokasgrāmatas etnogrāfisko kolekciju veidošanā, dažādu tautu pasakas (t. sk. vācu, franču, krievu, ebreju, indiešu, islandiešu, norvēģu, tibetiešu, sibīriešu, altajiešu), darbi par prūšu, lietuviešu, latviešu, igauņu, somu, lapu folkloru un mitoloģiju, par kultūras sakariem starp Indiju, Austrumiem un Eiropu, Marko Polo ceļojumu uz Ķīnu, par Zelta Ordu, eiropiešu priekšstatiem par šo pasaules malu, par seno grieķu koku kultu, arī daudzi krievu autoru pētījumi gan oriģinālā, gan tulkojumā angļu vai vācu valodā u. tml.

Ir atsevišķi savdabīgi temati, kā, piemēram, žirafe vēsturē un mākslā, vakcinācijas vēsture Tālajos Austrumos, dzintara vēsture Āzijā, filca izgatavošanas vēsture,

TOUNG PAO Vol. XXXIII, 1.

Buffalo towing a boat

Savdabīgs transporta veids redzams attēlā no ķīniešu turpinājumizdevuma *T'oung pao* P. Šmita kolekcijā, sēj. XXXIII, 1, 1937. gads. Tā tika pa ūdensceļiem pārvadātas sāls kravas, izmantojot īpašas sugas bifeļu peldētprasmi. Parasti viens bifelis peldot vilka pa kanāliem vismaz 6 sastiprinātas laivas ar ātrumu apmēram 4 jūdzes stundā

Krimas tatāru mājokļu pētījumi līdz ar šī reģiona vēsturi, pirmās fotogrāfijas par Tibetu un tās slēgto galvaspilsētu Lhasu, kas tika publicētas pirmajā *National Geographic* numurā, utt.

Vācu valodas pratējiem paveras visplašākās iespējas, jo vācu valodā grāmatu klāsts ir visapjomīgākais – tas ir raksturīgi tālāka latviešiem, kuri mācēja svešvalodas. Krievu valodā pieejamā literatūra arī ir plaši pārstāvēta, tikai jāērēķinās ar to, ka vairums krievu un vācu izdevumu ir vecajā drukā, izdoti 19. gadsimtā un 20. gadsimta sākumā. Krājumā iekļautās grāmatas latviešu valodā ir atrodamas arī citās bibliotēkas kolekcijās (ar retiēm izņēmumiem).

Iespēja personiski iepazīties ar šīs grāmatu un rokrakstu kolekcijas saturu pieejama, atverot bibliotēku kopkataloga saiti uz LU profesora Pētera Šmita kolekciju: [https://libra.lanet.lv/F/?func=find-c&ccl_term=wmn=\(smita\)&base=Inc04](https://libra.lanet.lv/F/?func=find-c&ccl_term=wmn=(smita)&base=Inc04)

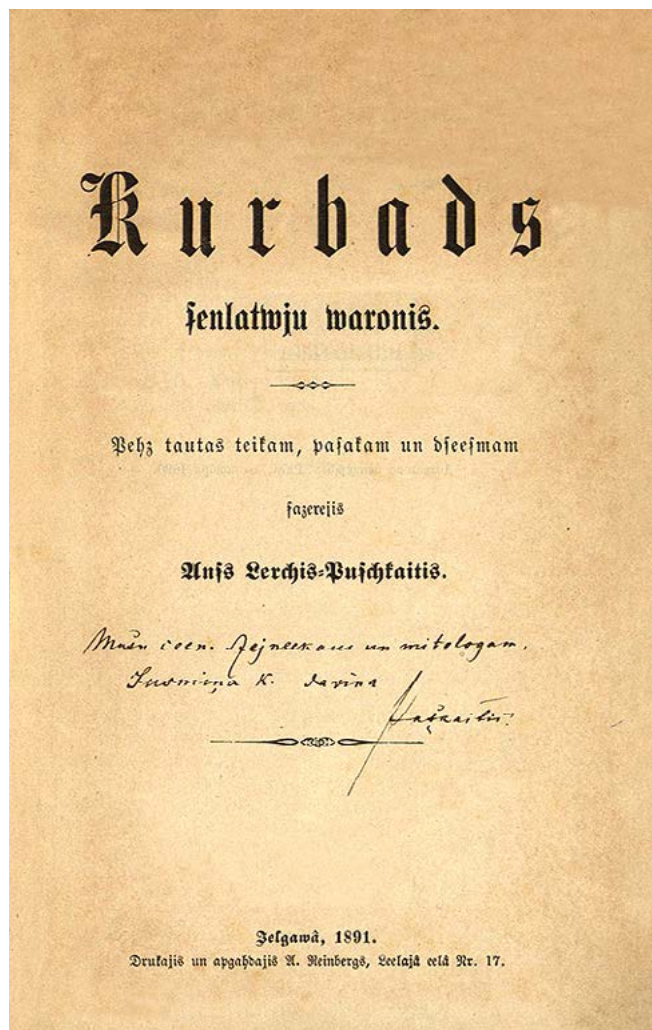
Nozīmīgu latviešu Latvijas Universitātes (19. gs. otrā puse –

Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkā īpašs kultūras mantojums ir grāmatas, kurās savus veltījumus un autogrāfus ierakstījušas ievērojamas un latviešu tautai nozīmīgas personības – tie ir Latvijas valstsvīri, latviešu rakstnieki, dzejnieki, kultūras darbinieki un LU mācībspēki. Šie ieraksti atklāj katras grāmatas unikālo stāstu, jo bieži vien tās vairākkārt ir mainījušas saimniekus un pieredzējušas dažādas politiskās iekārtas.

Senākie konstatētie ir rakstnieku un dzejnieku ieraksti, kas veikti jau 19. gs. nogalē. Vissenākais no tiem ir rakstnieka Matīsa Kaudzītes (1848–1926) veltījuma ieraksts viņa grāmatā “Dzejoļi” (Rīga, 1877) laikraksta “Baltijas Vēstnesis” redaktoram Bernhardam Dīriķim (1831–1892): “Cienījamajam “Baltijas Vēstneša” redaktoram B. Dīriķa kungam pasniegums no viņa padevīgā līdzstrādnieka Kaudzītes Matīsa [18]77.” Ieraksts veikts 1877. gadā! M. Kaudzītem tobrīd bija tikai 29 gadi un viņš bija viens no čaklākajiem “Baltijas Vēstneša” darbiniekiem. Otrs senākais ieraksts varētu būt skolotāja, publicista, tulkotāja, viena no pirmajiem latviešu Pirmās atmodas laika darbiniekiem, Kaspara Biezbārža (1806–1886), veltījums mācītājam un literātam Jānim Pārstrautam (1851–1929). Tā ir K. Biezbārža grāmata “Herodota Skuti un mūsu vectēvu cilts stāsti” (Rīga, 1883) ar ierakstu: “Pārstrauta Jānim par piemiņu no sarakstītāja.” Ieraksta datums nav norādīts, bet, zinot, ka autors 1886. gadā miris, var secināt, ka ieraksts nav senāks par 1886. gadu.

LU Bibliotēkas krājumā ir vairākas 19. gs. beigās topošo jauno latviešu rakstnieku un dzejnieku grāmatas ar veltījuma ierakstiem dzejniekam un filologam, Tērbatas Universitātes latviešu valodas lektoram, vēlāk arī privātdocentam un profesoram, pēc tam LU profesoram J. Lautenbaham (1847–1928). Iespējams, tas tāpēc, ka laikā, kad tādi jaunie censoņi kā Jēkabs Janševskis (īstajā uzvārdā Janovskis, 1865–1931), Ansis Lerhis-Puškaitis (īstajā vārdā Anss Lerhis, 1859–1903) un dzejnieks un rakstnieks Pavasaru Jānis (īstajā uzvārdā Veismanis, 1867–1913) vēl tikai tiecās sevi pierādīt rakstniecības laukā, J. Lautenbahs jau bija pazīstams literāts. Par to liecina arī ieraksti viņam dāvinātajās

grāmatās, piemēram, A. Lerhis-Puškaitis sava stāsta “Kurbads, senlatvju varonis” pirmizdevuma (Jelgava, 1891) veltījumā raksta: “Mūsu cienījamajam dzejniekam un mitologam Jūsmiņa kungam dāvina Puškaitis.” (1. att.). Savukārt Pavasaru Jāņa veltījums “Ļ. augsti cienītam goda filistrim lektoram J. Lautenbaham par piemiņu – sarakstītājs” ierakstīts viņa dzejas krājuma pirmizdevumā “Ziedoņa sapņi” (Jelgava, 1893).

1. att. Anša Lerha-Puškaiša veltījuma ieraksts Jēkabam Lautenbaham: “Mūsu cienījamajam dzejniekam un mitologam Jūsmiņa kungam dāvina Puškaitis”

personību ieraksti Bibliotēkas grāmatās (20. gs. pirmā puse)

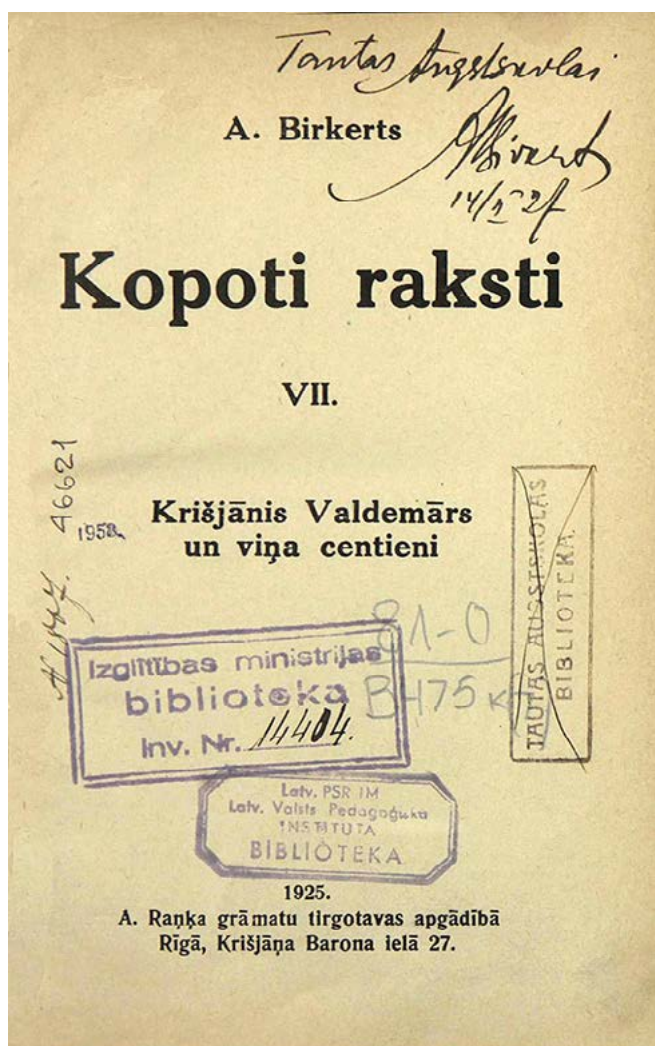
Vensku Edvarts (īstajā uzvārdā Skujeniņš, 1855–1897), latviešu dzejnieks un žurnālists, kurš diemžēl nodzīvoja īsu mūžu – tikai 42 gadus, savā krājumā “Jauņas dzejas” (Rīga, 1893) rakstījis: “Jūsmiņam “Par Līgu un par Vidvudu kā mazu piemiņu” Sacerētājs.” Lai gan arī šis ieraksts nav datēts, tas noteikti ir veikts laikā no grāmatas iznākšanas 1893. gadā līdz 1897. gadam, tātad – vēl 19. gs. beigās. 20. gs. sākumā J. Janševskis

savā tulkotajā “Heines dzejas” krājumā (Liepāja, 1900) ierakstījis: “Latviešu valodas lektoram pie Tērbatas Jurjevas augstskolas, augsti cienījamajam dzejniekam, maģistram J. Lautenbaha kungam padevīgi no autora. Liepājā, 2. IX. 1900.” Protams, LU Bibliotēkas krājumā ir grāmatas arī ar paša J. Lautenbaha ierakstiem, pamatā tie ir īpašuma ieraksti, piemēram, Pētera Smeltera (1868–1949) sakārtotajā krājumā “Tautas dziesmu, pasaku, mīklu un parunu vācēlīte” (Rīga, 1899) redzams J. Lautenbaha smalkajā rokrakstā ar melnu tintes spalvu ierakstītais autogrāfs.

Daudzu personību ieraksti grāmatās iegūti reizē ar 1958. gadā pārņemto krājumu no Rīgas Pedagoģiskā institūta bibliotēkas. Piemēram, dzejnieks Apsesdēls (īstajā vārdā Augusts Apsītis, 1880–1932) savu grāmatu “Neatrastais Pats” (Rīga, 1925) dāvinājis Rīgas Tautas augstskolas bibliotēkai, tāpēc, visticamāk, šī grāmata vēl pirms nonākšanas Rīgas Pedagoģiskā institūta bibliotēkā kādreiz ir bijusi Tautas augstskolas bibliotēkas krājumā, par ko liecina grāmatās iespiestie zīmogi. Tautas augstskola darbojās Rīgā laika posmā no 1920. gada līdz 1934. gadam, tā bija nevalstiska mācību iestāde, kurā strādnieki un darba inteliģence smēlās nepieciešamo arodizglītību, paplašināja un nostiprināja vispārējo izglītību. Preses izdevumā “Nākošie” varam lasīt, ka 1920./1921. mācību gadā Tautas augstskolā mācījās 453 cilvēki vecumā no 13 līdz 52 gadiem.

Apsesdēls grāmatā raksta: “Tautas Augstskolas Priekškursu bibliotēkai – Apsesdēls.” Arī literatūrzinātnieks un rakstnieks Antons Birkerts (1876–1971) savu Kopoto rakstu (Rīga, 1925) septīto sējumu ar veltījuma ierakstu: “Tautas Augstskolai – A. Birkerts, 14. II. 27.” (2. att.) dāvinājis Tautas augstskolai, bet grāmatizdevējs un rakstnieks Ansis Gulbis (1873–1936) Tautas augstskolai dāvinājis savu lugas “Kaspars un Biruta” (Rīga, 1923) izdevumu: “T. A. Priekškursu bibliotēkai. A. Gulbis.”

Daudzas ievērojamas personības savas grāmatas ir dāvinājušas LU mācībspēkiem, kuri vienlaikus bijuši arī Latvijas Republikas politiķi. Bibliofils, Latvijas zinātniskās bibliogrāfijas pamatlicējs Jānis Misiņš (1862–1945)

2. att. Antona Birkerta veltījuma ieraksts: “Tautas Augstskolai – A. Birkerts. 14. II. 27”

Augstīgodātam
 ģen. sek. H. Albat kungam
 pateicīgā atzinībā pasniedz
 J. Mišņiņš, 6. IV. 1925.

3. att. Jāņa Mišņiņa veltījuma ieraksts Hermanim Albatam: "Augsti godātam ģen. sekr. H. Albat kungam pateicīgā atzinībā pasniedz J. Mišņiņš, 6. IV. 1925."

A. god. Izglītības Ministram –
 Dr. L. Adamoviča kungam –
 mūsu nacionālās skolas nodibinātājam –
 pateicībā un dziļcienībā –
 Plūdons, Torņakalnā,
 12. XII. 1934.

4. att. Viļa Plūdona veltījuma ieraksts Ludvigam Adamovičam: "A. god. Izglītības Ministram – Dr. L. Adamoviča kungam – mūsu nacionālās skolas nodibinātājam – pateicībā un dziļcienībā – Plūdons, Torņakalnā, 12. XII. 1934."

Mālderu vadons.

Praktiska rokas grahmata
 māhdereem, isfahrtu glešnotajeem, feltitajeem, bronsetajeem u. t. t.,
 ar 23 sīhmejumeem tekstā.

Pehz pašā praktisteeem ismehginajumeem
 fastahdijis un sīhmejis
Roberts Hagens.

Rīgā, 1903.

Drulats un apgaždatš Ērnša Pates tipo-litografijā, burti leclumē un foto-litigrafijā
 pee Pētera baltņģas, pašā namā.

savu grāmatu par grāmatniecības vēsturi "Latvijas grāmatniecība un grāmatrūpnieki" (Rīga, [1925]) ar ierakstu: "Augsti godātam ģen. sekr. H. Albat kungam pateicīgā atzinībā pasniedz J. Mišņiņš, 6. IV. 1925." (3. att.) dāvinājis zinātniekam, diplomātam, LU profesoram Hermanim Albatam. 1925. gadā H. Albats bija gan Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas ģenerālsēkretārs, gan LU mācībspēks starptautiskajās tiesībās. Savukārt dzejnieks Vilis Plūdons (1874–1940) savu dzejas krājumu "Skanošās āres" (Rīga, 1934) ar veltījuma ierakstu "A. god. Izglītības Ministram – Dr. L. Adamoviča kungam – mūsu nacionālās skolas nodibinātājam – pateicībā un dziļcienībā – Plūdons, Torņakalnā, 12. XII. 1934." (4. att.) pasniedzis mācītājam LU profesoram Ludvigam Adamovičam (1884–1943), šajā laikā L. Adamovičs bija arī Latvijas Republikas izglītības ministrs.

Interesants ir Rīgas pilsētas arhitekta, LU (toreiz – Latvijas Augstskolas) rektora (1922) profesora Eižena Laubes (1880–1967) personīgais reljefa zīmogs "Profesors E. Laube. Arhitekts" grāmatas "Mālderu vadonis" (Rīga, 1903) labajā augšējā stūrī un ar zīmuli filigrāni uzvilktais autogrāfs (5. att.).

Salasāms un mākslinieciski skaists rokraksts ir dzejniekam Jānim Sudrabkalnam (1894–1975), to var aplūkot veltījumā grāmatas "Spārnotā Armāda" (Rīga, 1926) izdevējam Jānim Rapam (1885–1941): "Augsti godātam Rapas kungam pateicībā – Sudrabkalns. Rīgā, 6. martā 1926. gadā." Grāmatās redzami arī paša J. Rapas ieraksti, jo izdevējs 1932. gadā LU pārdeva vairākus tūkstošus sējumu no savas bibliotēkas. Īpaši izdevējam patīcis rakstīt ar zīmuli.

Apzināt, glabāt un popularizēt šo mantojumu nozīmē saglabāt atmiņu un izrādīt cieņu savas tautas pagātnei. Mūsdienu apstākļos sevišķi svarīga ir izzūdošās pagātnes kultūras mantojuma vērtību saglabāšana, jo reizēm ieraksts grāmatā ir vērtīgāks par pašu grāmatu.

5. att. Eižena Laubes personīgais reljefa zīmogs "Profesors E. Laube. Arhitekts" un autogrāfs

Agra Blūma

V. V. Klīves otrās mājas – Indija

Visvaldis Varnesis Klīve ar kundzi misijas darbā Indijā 1979. gada jūlijā (foto no ģimenes arhīva)

Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēka, godinot vienu no izcilākajiem Latvijas Universitātes akadēmiķiem, profesora Visvalža Varneša Klīves (1935–2003), piemiņu, radīja virtuālo izstādi “Vieglus darbus neatmaksājas darīt: V. V. Klīvem – 85”, kurā atspoguļots ne tikai profesora dzīves gājums, bet LU Bibliotēkas krājumā esošā profesora Klīves grāmatu kolekcija. Izstādes sagatavošanas laikā izveidojās cieša un draudzīga sadarbība ar profesora sievu Viju Klīvi. Sarunās ar Klīves kundzi atklājās, ka nozīmīgs viņu dzīves periods kopā aizvadīts arī Indijā. Intervija atspoguļo spilgtus momentus, kas skar prof. V. V. Klīves un Vijas Klīves misijas darbu Indijā: personīgos iespaidus par šīs valsts klimatu, ļaudīm un kultūru.

– Pastāstiet, lūdzu, kas tas ir – misijas darbs, kādus darbus tas sevī iekļāva?

– Latviešu ārmisija sākās jau 20. gadsimta 20. gados, kad LELB [Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca – A. B.] arhibīskapa Kārļa Irbes meita, medmāsa Anna Irbe, ar kuģi devās uz Indiju Zviedru baznīcas misijas paspārnē rūpēties par sievietēm un bērniem Koimatores [Kojamputūras – A. B.] rajonā Tamilnādā. Pēc dažiem gadiem Anna Irbe atgriezās Latvijā, iesāka sarunas LELB draudzēs par misijas iespējām Dienvidindijā un savāca krietnu ziedojumu summu. Viņa atgriezās Indijā un nodibināja patstāvīgu misijas centru “Karunāgarapurī” – Dieva žēlīgās rokas ciems. Tur viņa uzcēla mācītāju

māju, administrācijas centru, skolu, atraitnes namu, medpunktu, lauksaimniecības ēkas u. c. Īpašumā bija liela aka, kas deva gana daudz ūdens, lai visi iemītnieki varētu nomazgāties. Tika iestādītas banānu un kokosriekstu plantācijas un sakņu dārzi. Kopā ar vietējo tamilu mācītāju viņi uz buļļu ratiem apbraukāja tuvākos ciematus (tur dzīvoja galvenokārt kokvilnu plantāciju strādnieki) un veica evaņģelizācijas darbus, no tās izauga desmit jaunas draudzes. Trīsdesmitajos gados līdz Otrajam pasaules karam Anna Irbe uzturēja kontaktus ar Latviju, sevišķi ar LELB Ārmisijas sekretāru mācītāju Robertu Feldmani, kurš regulāri sūtīja ziedojumus no Latvijas luterāņiem. Karam iesākoties, saites starp Eiropu un Indiju pārtrūka. Irbe aizgāja pensijā, nopirka māju Kūnūrā, Nilgiri kalnos, un rūpējās par ģimeni. “Karunāgarapurī” pārņēma Tamilu evaņģēliski luteriskā baznīca.

Kad apprecējāties, Visvaldis [Visvaldis Varnesis Klīve, LU Teoloģijas profesors – A. B.] stingri uzstāja uz to, ka man jāiepazīstas ar viņa akadēmisko lauku un sirdsinteresi – savu “otro māju”, kā viņš kādreiz sauca Indiju. Tādēļ medusmēneša ceļojums 1979. gada vasarā mūs aizveda uz Indiju. Ceļojuma gaitā nonācām arī dienvidu štātā – Tiručirāpalli [apdzīvota vieta – A. B.] Tamilnādā. Visvaldim bija uzdots no Latviešu ev. lut. baznīcas Amerikā un trimdā atjaunot latviešu luterāņu ārmisijas darbu Indijā. Ārmisija? Misija? Misijai ir ārkārtīgi plaša nozīme. *Webster’s Universal College Dictionary* ir

vismaz kādas desmit definīcijas. Misija var būt arī kaut kas ļoti personisks – darbs vai pienākums, ko persona pati sev uzliek, piemēram, dzīves misija. Astoņdesmito gadu sākumā mēs ar Visvaldi kopā vadījām LELB Ārmisijas nozari un regulāri apmeklējām misijas lauku un iepazīnāmies ar turienes darbību un grūtībām. Parastā problēma bija nauda, ar kuru sniegt pakalpojumus, jo līdzekļi bija atkarīgi no latviešu labdarības un devīguma. LELB draudzes, dāmu komitejas un privātpersonas ziedoja, bet, gadiem ejot, daudzi no mūsu Ārmisijas ilgstošiem draugiem aizgāja Dieva mierā. Kad tika atjaunota Latvijas neatkarība, ziedotāji vairāk gribēja dot Latvijai nekā Indijai, kas ir saprotams.

– Kad ieradāties Indijā, kāds bija turienes klimats? Vai klimata atšķirības sagādāja grūtības dzīvei Indijā? Kādi ēdieni un garšas jūs pārsteidza?

– Lidojot no Skandināvijas uz Deli, temperatūras starpība ir radikāla. Lai gan lidmašīnas no Eiropas parasti ierodas Indijā nakts vidū (ap plkst. 1.00–2.00), izkāpšana no lidaparāta bija kā pēkšņa ieiešana pirtī. Laimīgā kārtā mūsu viesnīcā, lai gan tā nebija nekāda luksusa, bija kondicionieris. Tā kā man jau bija mazliet iepriekšēja saskarsme ar trešās pasaules valstīm (Ņujorkā dažus gadus strādāju amerikāņu un afrikāņu kultūras apmaiņas organizācijā un 1973. gadā ceļoju uz šīm Rietumāfrikas valstīm), dzīves apstākļi Indijā mani daudz nešokēja. Līdzīgi putekļi, līdzīgas cilvēku drūzmas uz ielām. Braucot pa Deli, iespaidīgs bija “veco-jauno sajukums”, kā man teica indiete Violeta. Uz ceļa varēja saskatīt daudz dažādu formu transporta līdzekļus: Indijas pašu ražotās *Ambassador* automašīnas, motocikletus, mopēdus, motorizētas rikšas, divriteņu rikšas, kas brīžiem dalīja ceļu ar klaiņojošām govīm un iejūgtiem buļļiem (lai gan premjerministre Indira Gandija bija mēģinājusi oficiāli izraidīt lopus no pilsētas ielām). Spriedu, ka pēc Āfrikas piedzīvojumiem, kur es pirmoreiz ēdu samērā asus ēdienus, man Indijas virtuve

Latviešu ev. lut. baznīcas dibināšana Tamiṅnādā (Indijā) 1981. gada decembrī. Visvaldis Varnesis Klīve pirmais no labās (foto no ģimenes arhīva)

nesagādās lielas problēmas. Sāku viesnīcā baudīt dažādus specifiskus indiešu ēdienus. Kļūda! Turpmāk iemācījos ēst kaut ko asāku tikai vienu reizi dienā, bet citādi rietumnieku gaumē.

Šis medusmēneša ceļojums bija laba pirmā iepazīšanās ar Indiju, par kuru pagātnē es nemaz nebiju sapņojusi, un tas notika mana jaunlaulātā vīra – gida kompānijā. Šajā reizē izdevās apciemot arī slaveno Tadžmahalu Agrā.

– Kāds bija jūsu lielākais sasniegums, darbojoties Indijā? Kādas izmaiņas ieviesāt?

– Gadiem ejot uz priekšu, ārmisijas darbs ir mainījies – gan paplašinājies, gan sarucis. Prioritātes un darba metodes ir mainījušās. Jāsaka skaidri, ka latviešu luterāņi nav aktuālie darītāji, bet sponsori ar saviem naudas līdzekļiem. Īstie darbinieki ir paši indieši, sākot ar mācītāju un viņa kundzi Meibelu (abi jau aizgājuši Dieva priekšā – darbu turpina viņu vecākā meita Violeta) un evaņģēlisti, sociālie darbinieki. Darbojas zēnu internāts, sieviešu programmas māja, šūšanas darbnīca, atraitņu māja, patversme AIDS slimniekiem un cilvēkiem, kas ir ļoti tuvu nāvei. Un, protams, astoņas draudzes. Kādreiz bija misijas medpunkti, bet šo pakalpojumu pārtrauca, kad štata valdība uzbūvēja slimnīcu šajā rajonā. Astoņdesmitajos gados sākumā mēs ar Visvaldi kopā vadījām LELB Ārmisijas nozari un regulāri apmeklējām misijas lauku un iepazīnāmies ar turienes darbību un grūtībām. 1980.–1981. akadēmiskajā gadā Visvaldis no savas amerikāņu universitātes paņēma sabata gadu. Mēs visi trīs – Visvaldis, es un Visvalža dēls Saulvedis – pārcēlāmies uz Indiju, uz Tirupati Āndhra Pradēša štatā, kur Visvaldim bija palikuši kontakti. Dzīvojam mācību spēku kvartālā un mājā. Visvaldis mācīja studentus Filozofijas fakultātē [Šrī Venkatešvaras Universitātē – A. B.]. Jautājums bija par mani – ko lai es daru? Izrādījās, ka Universitātes bibliotekāri bija izrādījuši interesi par mani. No viņiem nāca ģeniāla ideja – es varētu veidot tādu bibliogrāfiju, kas vēl bibliotēkā nav un varētu būt noderīga – bibliogrāfija par SIEVIETĒM! Man ausis tūlīt saslējās, jo nupat biju sākusi iepazīties ar ASV sieviešu tiesību lietām un temats mani interesēja. Ar Universitātes bibliotēkas kolēģu mudinājumu un atbalstu es sāku urbties pa visādiem sarakstiem un pēc trīs mēnešiem varēju iesniegt savu gala darbu. Protams, tanī laikā nebija datoru un viss bija jāraksta uz rakstāmmašīnas, bet izdarīju. Dažus gadus vēlāk dzirdēju no draugiem bibliotekāriem, ka lasītāji vēl interesējas un lieto šo bibliogrāfiju.

Pārlasot Vijas Klīves sniegtās atbildes, rodas sajūta, ka minētie notikumi risinājušies nupat. Saistošā un raitā valodā aprakstītas Indijas putekļainās ielas, un pavisam viegli iztēloties ratos iejūgtos vēršus. Šādi atmiņu stāstījumi ir dāvana un dzīva sava laikmeta liecība, ko ir ļoti svarīgi saglabāt.

Ilze Veigura

Grāmatas mākslinieciskās kvalitātes:

Kurta Frīdrihsona ilustrācijas

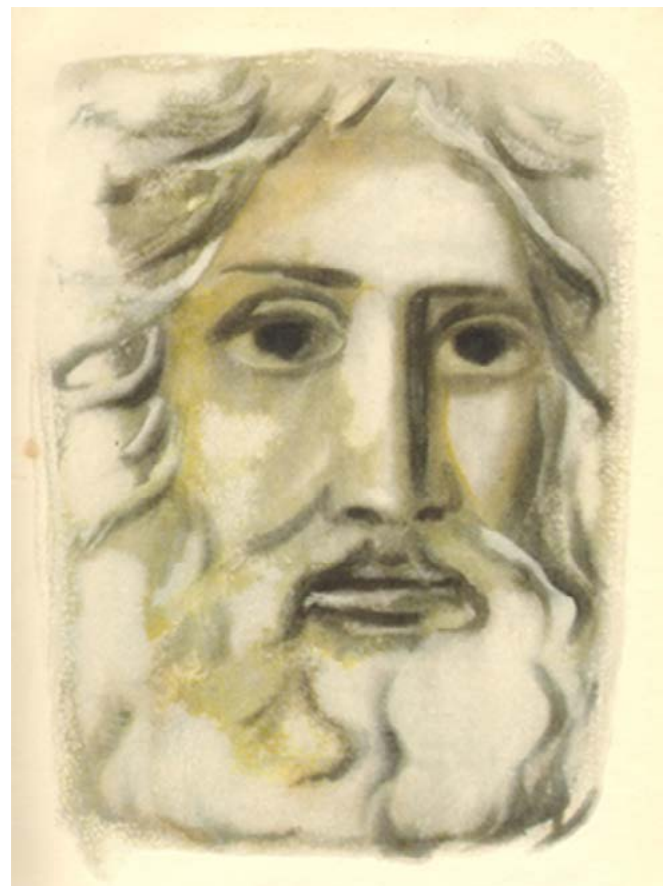
Kurts Frīdrihsons Andrejostā
1989. gadā (Avots: Repše, Gundega.
Pieskārieni. Kurts Frīdrihsons. Rīga :
Jumava, 1998)

Uz grāmatu var raudzīties ne tikai kā uz informācijas resursu, bet arī kā uz vienotu māksliniecisko veselumu. Latvijas Universitātes Bibliotēkas krājums ir bagāts ar grāmatu mākslā nozīmīgiem izdevumiem. Šis aspekts tiek aktualizēts arī Bibliotēkas rīkotajos pasākumos, piemēram, pagājušā gada septembra beigās, akcentējot izdevējdarbību, kuras pamatā ir mākslinieciskā un poligrāfiskā kvalitāte, notika apgādam "Zelta Ābele" veltīta **neKonference "Zelta lappuse Latvijas grāmatniecībā"**. Savukārt decembrī noritēja pasākums "**Vārdi un bildes**", kurā uz sarunu par grāmatas noformējuma kvalitātēm tika aicināti mākslinieki. Turpinot grāmatas kā mākslas darba tematiku, aicinu tuvāk iepazīties ar Kurta Frīdrihsona (1911–1991) veikumu šajā jomā.

Frīdrihsona personība un mākslinieciskās intereses veidojās pirmās brīvvalsts laikā. No 1930. līdz 1948. gadam viņš studēja Latvijas Universitātes Arhitektūras fakultātē un apmeklēja kursus pie Vilhelma Purviša, kā arī papildinājās Francijā, kur 1938. gadā mācījās pie Andrē Derēna (*André Derain*). Savukārt māksliniecisko briedumu Frīdrihsons sasniedza laikā, kad Latvija atradās Padomju Savienības sastāvā. Viņš bija viens no māksliniekiem, kura dzīvi un radošo darbību spēcīgi ietekmēja Padomju Savienībā realizētās represijas, laikā no 1951. līdz 1956. gadam mākslinieks atradās izsūtījumā Omskas apgabalā. Dzīves gaitā Frīdrihsons pievērsās atšķirīgām tehnikām – eļļai, pastelim, akvarelīm un zīmējumam, kā arī apliecināja sevi dažādās mākslas jomās – glezniecībā, scenogrāfijā, muzeja telpas organizēšanā un grāmatu mākslā. Viņš attīstīja romantizēta vispārīguma un distancētības caurstrāvotu izteiksmes stilu, kas bija cieši saistīts ar mākslinieka intelektuālajām interesēm.

Viens no Frīdrihsona interešu laukiem bija literatūra. Mākslinieks daudz lasīja, uzturēja kontaktus ar literātiem, kā arī portretēja rakstniekus un viņu radītos tēlus.

Paralēli šiem aspektiem mākslinieka saistību ar literatūru var saskatīt arī grāmatu ilustrāciju radīšanā. Ilustrēto grāmatu amplitūda ir plaša: antīkās literatūras darbi (Homēra „Īliāda” (1961) un „Odiseja” (1967), „Sengrieķu traģēdijas” (1975), Eiripīda „Traģēdijas” (1984)), latviešu autoru dzejas grāmatas (Mirdzas Ķempes „Gaisma akmenī” (1967), Imanta Ziedoņa „Taureņu uzbrukums” (1988), Māra Čaklā „Labrīt, Heraklīt!” (1989)), ārzemju autoru dzejas izlases (franču mūsdienu dzejas izlase

Kurts Frīdrihsons. Akvarelis (Homērs. „Īliāda”), 1961

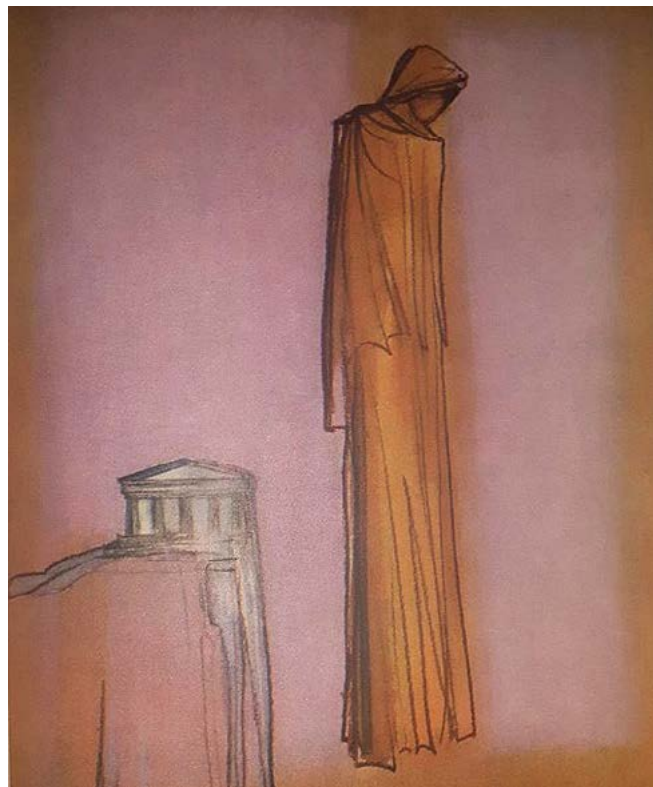

KF
SADOM

Kurts Frīdrihsons. Flomāsteru zīmējums (Imants Ziedonis, Kurts Frīdrihsons. „Pasāžas”), 1985

„Es tevi turpinu” (1970), turku mūsdienu dzejas izlase „Baložu pilni pagalmi” (1988)). Ilustrējot grāmatas, Frīdrihsons galvenokārt izmantoja viņam ierastās tehnikas – akvareli un flomāsterus, mākslinieks necentās atspoguļot vai vizualizēt rakstīto tekstu, bet ļāva tam būt par impulsu jauna mākslas darba radīšanā. Daudzkārt Frīdrihsona ilustrācijas iegūst patstāvīga mākslas darba vērtību, nevis kalpojot tekstam, bet korelējot ar to. Uz šo aspektu norāda arī Pēteris Pētersons: „Vai Frīdrihsons ir ilustrators? Nē. Viņš uztvēris autoru domu, raksta ar krāsām savu variāciju par autora tēmu, kā to dara komponisti. Starp rakstnieka teikto un mākslinieka akvarelēto ir zināma harmonija, tur pastāv arī dažas disonances, kas tāpat ietilpst mūsdienu polifonijā, rodas jauns spriegums, to kopā lasot un skatot. Tie ir Frīdrihsona akordi.”¹

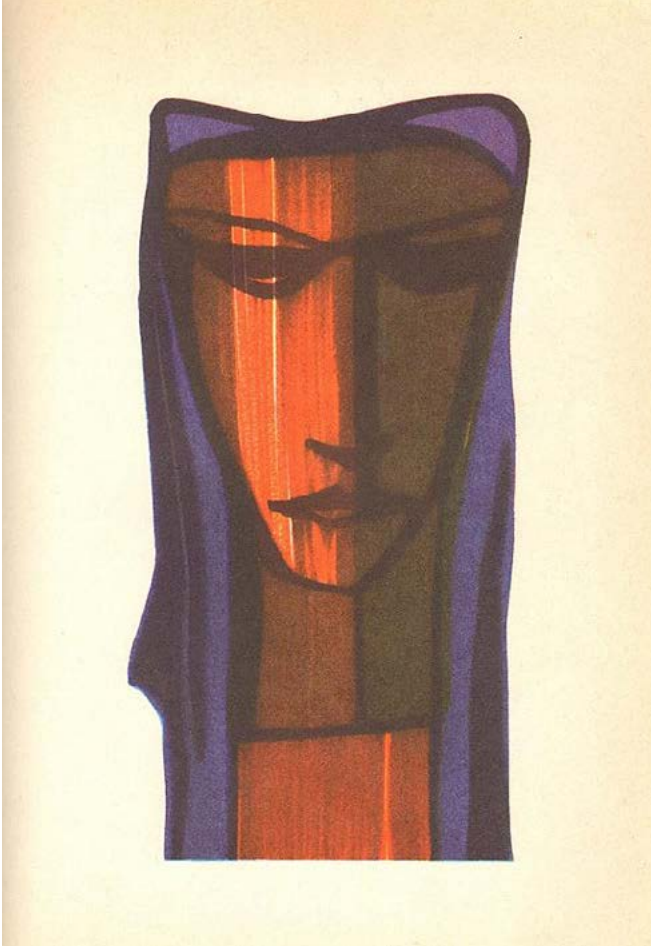
Viens no nozīmīgākajiem Frīdrihsona devumiem grāmatu mākslā ir ilustrācijas antīko laiku darbiem. Antīkā tematika, Senās Grieķijas skaistuma ideāla meklējumi interesēja mākslinieku vēl pirms darba ar šiem izdevumiem. Tā bija viņam tuva, intuitīvi izjusta, caur vizuālajiem materiāliem un literatūru apgūta pasaule. Par neviltotu mākslinieka interesi liecina fakts, ka Īliādas tēmai Frīdrihsons veltīja vairāk nekā 250 akvareļus, no kuriem 24 tika ievietoti izdevumā.² Frīdrihsons veidojis eposa varoņu portretus ar masīviem, izteiktiem

Kurts Frīdrihsons. Akvarelis („Sengrieķu traģēdijas”), 1984

sejas vaibstiem, individuālu nokrāsu, katram piešķirot izvēlēto toņu gammu un tās nianšes. Gaišbrūnos toņos ar pelēkām nokrāsām gleznotais Ahilleja profils ir pilns drosmes un apņēmības. Hektora vaibstos, kas ietērpti zaļganpelēkos toņos ar spoži dzeltenu saules staru atblāzmu sejā, jaušama varoņa pienākumu apziņa, kas balstīta uz bezierunu izpratni par principu un tikumu ievērošanu. Frīdrihsons izmanto akvareļtehnikai piemītošo dzidrumu un vieglumu, panākot iespaidu, ka varoņu sejās atspīd pārdabisks, pārļaičīgs mirdzums. Masīvie sejas vaibsti, kas konturēti ar smagnējām līnijām, niansētais, mirdzošais kolorīts atklāj antīko dievu un varoņu pārdabisko spēku, kas nepārtraukti mijas ar cilvēciskām kaislībām un likteni.

Tas, ka mākslinieks sniedza savu izpratni par eposu un tā varoņiem, nevis paļāvās uz jau iestrādātiem paņēmieniem, radīja pretrunīgas atsauksmes. Par „Īliādas” ilustrācijām presē izraisījās polemika. Valodnieks Jānis Loja norādīja, ka „Frīdrihsona ilustrācijas pārsteidz ar savu neglītumu, tajās nav manāms nekas no sengrieķu skaistuma. [...] Nesaprotami un neattaisnojami, ka senlaiku rakstniekam dod pārmoderniskas ilustrācijas”.³ Savukārt grieķu rakstnieks Petrs Antejs, atbildot uz Lojas kritiku, rakstīja: „Pēc manām domām, K. Frīdrihsons ar liela un īsta mākslinieka drosmi atradis tādas tēlošanas paņēmienus, lai mūsu priekšā atdzimtu antīko tēlu vaibsti. Viņš izmanto balto krāsu, apgaismo to ar mūsu zilajām debesīm, dedzināto mālu krāsai pieliek okeru un tādu zaļumu, kas šķiet ņemts no tūkstošgadu veca vara, neaizmirdams violeto nokrāsu, un mūsu acu priekšā no jauna atdzimst nemirstīgie tēli. Mākslinieks

Kurts Frīdrihsons. Flomāsteru zīmējums (Eiripīds. „Traģēdijas”), 1984

Kurts Frīdrihsons. Flomāsteru zīmējums (Imants Ziedonis. „Taurēņu uzbrukums”), 1988

atdzīvina vienotas antīkās pasaules episko skaistumu tā monumentālajā būtībā, nevis jaunklasīcisma izpušķotībā, kas diemžēl bojājusi gaumi daudziem cilvēkiem. Ne visi spēj redzēt antīko pasauli tā, kā to redz K. Frīdrihsons – skarbu, bet arī patiesi cēlu, akmeņainu, bet ar marmora daili.”⁴ Līdzīgu koncepciju – attēlojot varoņu portretus – Frīdrihsons īsteno, veidojot ilustrācijas Eiripīda “Traģēdijām”, tikai šajā gadījumā mirdzošā akvareļa vietā stājas flomāsteru līniju ritmi. Portreti ir abstrahēti no antīkās pasaules un nav saistīti ar kādu konkrētu vidi, noteikta laika vai telpas robežām. Tie atspoguļo Eiripīda aprakstītās vispārcilvēciskās kaislības un traģēdijas, kas daudzkārt dzimst cilvēka plašajā, pretrunām pilnajā jūtu dzīvē, nevis rodas ārēju apstākļu ietekmē.

Kā divu radošu personību veiksmīga sadarbība jāakcentē Imanta Ziedoņa un Kurta Frīdrihsona kopdarbs “Pasāžas”. 1976. gadā Aizrobežu mākslas muzejā notika Frīdrihsona izstāde, kurā varēja apskatīt aptuveni 400 flomāsteru tehnikā izpildītus darbus, kurus papildināja Ziedoņa teksti. Abu mākslinieku sadarbības rezultāts tika apkopots grāmatā „Pasāžas”, kas izdota 1985. gadā. Strādājot ar šo ieceri, Frīdrihsons pakāpeniski radīja vairāk nekā tūkstoš darbu, grāmatai tika atlasīts nepilns simts. Grāmatas priekšvārdā Frīdrihsons raksta: „Šis daudzo gadu darbs veidojies līdzīgi dzintaram. Tad, kad tam pievienojās Imants Ziedonis, bija jau gatavas kādas tūkstoš pasāžas.”⁵ Pasāžas parādās jau akvareļglezniecībā izkoptie, Frīdrihsona izteiksmei raksturīgie vertikāli deformētie cilvēku stāvi, kurus caurauž līniju ritmi un

krāsu pārejas, kā arī apcerē iegrimušie, resignētie ar līniju dzislojumu pildītie portreti un stilizēti vides elementi. Nozīmīga loma mākslinieka izteiksmē ir līnijai, tā izmantota gan kā fragmentārs, vietām gaistošs, nenoslēgts apjomu konturējums, gan plūstošs triepienvēda elements, gan tēlu un objektu ģeometrizāciju paspilgtinošs elements. Kompozīcijās dominē fragmentārisms, nereti tēli iznirst no lapas malas vai ir nenoslēgti un izplūst flomāsteru līnijās. Līdzīga tuvošanās veselumam ar daļas, fragmenta palīdzību īstenojas arī Ziedoņa tekstos. Nozīmīgi, ka teksti neizskaidro flomāsteru zīmējumus vai zīmējumi tekstus, svarīgs ir abu elementu satikšanās punkts, kurā eksistē katra pasāža.

Šie ir tikai daži no piemēriem, kas atklāj Frīdrihsona pieeju grāmatu mākslai. Lai apjaustu mākslinieka veikumu šajā sfērā, aicinu iepazīties ar mākslinieka ilustrētajiem izdevumiem, kas pieejami Latvijas Universitātes Bibliotēkas krājumā.

Atsauces

- 1 Pētersons, Pēteris. Frīdrihsona akordi. *Literatūra un Māksla*. 1971, 4. septembris. 8.lpp.
- 2 Ievakalns, R. Sociālistiska sabiedrība un radoša individualitāte: Saruna ar Kurtu Frīdrihsonu. *Dzimtenes Balss*. 1962, Nr.19. 4.lpp.
- 3 Loja, Jānis. Par „Iliādu” un „Odiseju” latviešu valodā. *Karogs*. 1968, Nr.7. 157.lpp.
- 4 Antejs, Petrs. Par „Iliādas” un „Odisejas” latvisko izdevumu. *Karogs*. 1968, Nr.8. 148.lpp.
- 5 Frīdrihsons, Kurts, Imants Ziedonis. *Pasāžas*. Rīga : Zvaigzne ABC, 2011. 7.lpp.

Francijas institūta direktors Žils Bonviāls (*Gilles Bonneville*), Latvijas Universitātes rektors prof. Indriķis Muižnieks, Francijas Republikas vēstniece Latvijā Odile Supizona (*Odile Soupison*).

Foto: Toms Grīnbergs

Rinalds Baranovs

Solis uz priekšu

Frankofonijas kultūras zināšanu izplatībā Latvijā

28. februārī Latvijas Universitātes Humanitāro un sociālo zinātņu pētījumu centrā tika parakstīts sadarbības līgums starp Latvijas Universitāti un [Francijas institūtu Latvijā](#), lai veicinātu studentu un akadēmiskā personāla sadarbību pētnieciskajā, izglītības un kultūras jomā, kā arī lai īstenotu Francijas kultūras un franču valodas apguvi.

Tikšanās laikā savstarpējās sadarbības stiprināšanas līgumu parakstīja Latvijas Universitātes rektors profesors Indriķis Muižnieks, Francijas vēstniece Latvijā V. E. Odile Supizona (*Odile Soupison*) un Francijas institūta Latvijā direktors Žils Bonviāls (*Gilles Bonneville*). Savstarpējā sadarbība ir liels solis uz priekšu, lai Latvijā vēl vairāk izplatītu Frankofonijas kultūras zināšanas, attīstītu pētniecības un sociālos jautājumus. Atzīnīgus vārdus par vēl ciešāku sadarbību izteica Latvijas

Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes dekāne profesore Ilze Rūmniece, kā arī Latvijas Universitātes Bibliotēkas direktore *Dr. paed.* Iveta Gudakovska.

Līguma parakstīšana noslēdzās ar Francijas institūta Latvijā bibliotekāres Zanes Bedrītes prezentāciju par Francijas Ārlietu ministrijas veidoto platformu – digitālo bibliotēku *Culturethèque*, kurā turpmāk Latvijas Universitātei būs nodrošināta pastāvīga piekļuve un pieejami bezmaksas pakalpojumi. Digitālā bibliotēka sniegs piekļuvi plašam e-resursu klāstam: e-grāmatām, preses izdevumiem, mūzikas un video ierakstiem, komiksiem un valodas pašmācības līdzekļiem bērniem un pieaugušajiem.

Par digitālās bibliotēkas *Culturethèque* piekļuves atbalstu Latvijas Universitātes kontekstā turpmāk rūpēsies Latvijas Universitātes Bibliotēka.

Latvijas Universitātes Bibliotēkas direktore Iveta Gudakovska.
Foto: Toms Grīnbergs

Francijas institūta Latvijā bibliotekāre Zane Bedrīte.
Foto: Toms Grīnbergs

Valija Liepkalne, Odrija Gercāne

Kristaps Krūmiņš. Foto: Agnese Šteinberga

Pasākums

“Vārdi un bildes”

2016. gada 1. decembrī Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas Izglītības zinātņu un Psiholoģijas bibliotēkā (Jūrmalas gatvē 76) notika pasākums “Vārdi un bildes”, kurā norisinājās tikšanās ar LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes (PPMF) pasniedzējiem – māksliniekam, kā arī tika atklāta grāmatu izstāde, kuras mērķis bija iepazīstināt klātesošos ar mākslinieku veikumu, veidojot grāmatu dizainu un ilustrācijas. Pasākuma dalībniekiem bija iespēja piedalīties arī radošajā darbnīcā un izmēģināt savas prasmes sižetu ilustrēšanā.

Pasākumā piedalījās profesors Roberts Muzis, Agata Muze, Ēra Zalcmane, Ingrida Irbe un Aivars Plotka, kā arī mākslas zinātniece, pedagoģijas doktore Austra Avotiņa. Kopā bija sanākuši mākslinieki, kuru daiļrade ir saistīta arī ar grāmatu dizaina veidošanu un ilustrēšanu. Klātesošajiem bija iespēja dzirdēt no “pirmavotiem”, kā norit mākslinieciskais process, un piedalīties sarunās par grāmatām un mākslu kā savstarpēji saistītām parādībām.

Profesore **Austra Avotiņa** savā stāstījumā pievēršās grāmatu mākslinieciskā noformējuma nozīmei no senatnes līdz mūsdienām. Profesore minēja dažādus

grāmatu noformējuma vizuālos aspektus. Veiksmīgs grāmatas dizains iedarbojas uz vairākām maņām – tausti, dzirdi, redzi, smaržu un garšu. Māksliniekam jāpānāk, lai viss – formāts, iesējums, atstarpe, proporcijas,

Pasākumu atklāj PPMF dekāne Malgožata Raščevska.
Foto: Agnese Šteinberga

Profesore Austra Avotiņa stāsta par grāmatu mākslu no senatnes līdz mūsdienām. Foto: Agnese Šteinberga

Ēra Zalcmane rāda savas ilustrācijas. Foto: Agnese Šteinberga

Ingrīda Irbe rāda un stāsta par sava mākslas albuma tapšanu. Foto: Agnese Šteinberga

Kristīne Anete Berkolde. Foto: Agnese Šteinberga

Meldra Rudzīte. Foto: Agnese Šteinberga

augstums, platums, biezums, svars – izceltu grāmatas saturu un būtu ideāli lietojams. Prezentāciju vizuāli bagātāku padarīja attēli ar dažām slavenākajām un greznākajām grāmatām, piemēram, Gūtenberga Bībele, Sudraba kodekss, Marijas Stjuartes breviārijs u. c. Pirmais Jāzepa Pīgožņa balvas laureāts, profesors **Roberts Muzis**, dalījās savā pieredzē par grāmatu ilustrēšanu pagājušā gadsimta 60.–80. gados, kad vēl nebija pieejamas modernās tehnoloģijas un poligrāfijas materiāli. Gleznotāja, grafiķe **Agata Muze** stāstīja par sadarbību ar daudzām Latvijas izdevniecībām, kā rezultātā ir tapušas pēc satura atšķirīgas grāmatas – gan bērnu grāmatas, gan kristīgās literatūras izdevumi. **Ēra Zalcmane** ar grāmatu ilustrēšanu nodarbojas kopš 1989. gada. Viņa ir piedalījusies starptautiskās grāmatu mākslas izstādēs – Bratislavas ilustrāciju biennālē 1997. gadā, izstādē *World illustration'98* Bratislavā un grāmatu grafikas izstādē Japānā 1998. gadā. Māksliniece pasākuma dalībniekus iepazīstināja ar oriģināliem zīmējumiem, kas izmantoti izdevniecības “Artava” izdotajās grāmatās. No **Ingrīdas Irbes** stāstījuma uzzinājām par viņas mākslas albumu izdošanas niansēm digitālajā laikmetā. Grāmatu mākslas konkursa “Zelta ābele 2015” nominācijas “Gada mākslinieks” uzvarētājs **Aivars Plotka** runāja par unikālā izdevumu “Terra Mariana. 1186–1888: albums un komentāri” faksimilizdevuma tapšanu.

Aplūkojot **grāmatu izstādi**, apmeklētājiem bija iespēja izbaudīt Ēras Zalcmanes ilustrēto teiksmaino bērnu grāmatu pasauli, iepazīt LU asociētā profesora – provokatīvā mākslinieka Jura Utāna noformētos Žorža Simenona kriminālromānus, pārļapot ar “Lielo folkloras gada balvu 2007” apbalvoto Luda Bērziņa monogrāfiju “Greznas dziesmas”, pie kuras noformējuma strādāja mākslinieks Juris Ņikiforovs un radošā grupa. Īpaši jāatzīmē Aivara Plotkas veidotās grāmatas, kas nominētas vairākos “Zelta ābeles” konkursos: “Terra Mariana. 1186–1888” (2015), “Rīgas viesnīcu arhitektūra” (2013), “Krustpils villaines” (2012) u. c.

Paralēli pasākumam notika arī **radošā darbnīca**, kur jebkurš interesents varēja izmēģināt spēkus ilustrāciju veidošanā savam izvēlētajam literārajam sižetam (dzeja, pasaka, domu grauds utt.). Mākslinieku lomā iejūtās

Profesors Roberts Muzis.
Foto: Agnese Šteinberga

Agata Muze.
Foto: Agnese Šteinberga

Sveicam LU docenti *Dr. paed.* Austru Avotiņu ar profesores titula iegūšanu!
Foto: Agnese Šteinberga

gan LU PPMF studenti, gan citi interesenti: **Ļevs Rusi-
lo, Kristaps Krūmiņš, Inese Sondore, Meldra Rudzīte,
Kristīne Anete Berkolde, Diāna Siliņa, Monta Ķikuste,
Anna Braunfelde, Svetlana un Poļina Potapenko.** Materiālus un krāsas radošajai darbnīcai nodrošināja
sponsors **SIA HOBBYSET**, kas piedāvā preces radošiem
cilvēkiem, māksliniekiem, dekoratoriem, mākslas sko-
lām, radošajiem pulciņiem. Radošās darbnīcas dalīb-
nieku mākslinieciskā darba rezultātu varēja aplūkot
darbu **izstādē**.

Gan viesi, gan apmeklētāji pēc pasākuma jutās pa-
cilāti un iepriecināti. Vairāki pasākuma apmeklētāji at-
zinīgi izteicās par iespēju turēt rokās mākslinieku ori-
ģināldarbus grāmatu ilustrācijām un novērtēja iespēju
klātienē dzirdēt katra pasniedzēja dažādos stāstus par
viņu dzīvi un ceļu līdz mākslai. Kāds apmeklētājs bija
patīkami pārsteigts, cik talantīgi un zinoši ir mūsu pa-
sniedzēji!

Pozitīvas emocijas pēc pasākuma. Foto: Agnese Šteinberga

Aivars Plotka un TERRA MARIANA.
Foto: Agnese Šteinberga

Apmeklētājiem bija iespēja turēt rokās oriģinālos mākslinieku zīmējumus.
Foto: Agnese Šteinberga

Ilona Vēliņa-Švilpe

Foto no LU Bibliotēkas fotoarhīva

Latvijas Universitātes vārds Saules sistēmā

Latvijas Universitāte (LU) sniedz nozīmīgu ieguldījumu dažādu zinātņu attīstībā Latvijā un pasaulē. Viena no šādām nozarēm ir astronomija, un LU Astronomijas institūtam ir būtiska loma vairākos pētījumu virzienos: zvaigžņu vēlo evolūcijas stadiju spektrālos un fotometriskos pētījumos, starpzvaigžņu vides pētījumos, oglekļa zvaigžņu kataloga datu precizēšanā un papildināšanā u. c. pētījumos.

Popularizējot augstskolas pētnieciskos sasniegumus, kā arī lai godinātu LU astronomijas pētnieku mūža ieguldījumu zinātnē, LU Bibliotēka 2016. gada nogalē īpašā pasākumā atklāja izstādi "Latvijas Universitāte Saules sistēmā: debess ķermeņi, kam dots ar Latviju un Latvijas Universitāti saistīts vārds". Izstāde sniedza lielisku iespēju ikvienam interesentam vairāk uzzināt par katru asteroīdu, kam dots ar LU un Latviju saistīts vārds, – kopā tādu ir 21.

Izstādes kodolu veidoja informācija par asteroīdiem, kuri nosaukti LU pētnieku vārdos: "Blumbahs",

"Dirikis", "Steins", "Ikaunieks", "Vasilevskis", "Eglītis", "Agita", "Balodis". Anotāciju centrā ir personas vai vietas attēls, kuras vārdā nosaukts asteroīds, ko papildina kodolīgas ziņas par pašu asteroīdu: kurā observatorijā veikta novērošana, kurš zinātnieks aprēķinājis orbītu, kā arī atspoguļota informācija par personu vai vietu, kuras vārdā nosaukts asteroīds.

Viena no centrālajām vietām izstādē ierādīta LU Astronomijas institūta Astrofizikas observatorijai Baldonē (<http://www.baldonesobservatorija.lv/>). Tā ir vienīgā profesionālo optisko astronomisko novērojumu bāze Latvijā. Observatorijā ar unikālo Šmita tipa teleskopu tiek veikti debess spīdekļu novērojumi, kā arī aprēķinātas to precīzas orbītas. Lai izceltu observatorijas lomu debess spīdekļu izpētē, 2008. gadā atklātajam asteroīdam piešķirts nosaukums "Baldone".

Izstādes atklāšanā piedalījās daudzi LU vadošie pētnieki. Kā īpašie izstādes viesi tika uzaicināti divi LU pētnieki, kuru vārdā nosaukti

Izstādes sākumā – asteroīds "Latvia".
Foto no LU Bibliotēkas fotoarhīva

asteroīdi: *Dr. phys.* Ilgmārs Eglītis – LU Astronomijas institūta direktors, vadošais pētnieks, un *Dr. phys.* Jānis Balodis – LU Ģeodēzijas un ģeoinformātikas institūta vadošais pētnieks. Pasākumu ar savu klātbūtni pagodināja arī *Dr. habil. arch.* Jānis Krastiņš – arhitekts, arhitektūras teorētiķis, daudzu arhitektūras vēstures grāmatu autors, Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) Arhitektūras fakultātes profesors, kura vārdā 2014. gadā tika nosaukts asteroīds. Pasākumā piedalījās arī Latvijas Astronomijas biedrības (LAB) valdes priekšsēdētājs *Mg. phys.* Māris Krastiņš.

Klātesošos uzrunāja LU Bibliotēkas direktore, vadošā pētniece *Dr. paed.* Iveta Gudakovska, kā arī LU Astronomijas institūta direktors, vadošais pētnieks *Dr. phys.* Ilgmārs Eglītis ar aizraujošu stāstījumu “Asteroīdu medības Latvijas debesīs”.

Viens no sarežģītākajiem posmiem izstādes veidošanā bija lielo informācijas apjomu par katru asteroīdu ietilpināt nelielās anotācijās, jo būtiskākais izstādes mērķis bija skatītāju ieinteresēt par LU veiktajiem debess ķermeņu pētījumiem, piešķirot izstādei izglītojošu aspektu. Nozīmīga loma bija izstādes mākslinieciskajam noformējumam, kura idejas autore ir bibliotekāre – topošā mākslas zinātņu maģistre Ilze Veigura. Analizējot paveikto, Ilze norāda, ka mākslinieciskā iecere izrietēja no katra asteroīda unikālā stāsta. Tāpēc tika izvēlēts katrai personībai vai vietai veltīt atsevišķu anotāciju, kurā atspoguļota galvenā informācija par debess ķermeni un tā nosaukuma izvēli. Radošā iecere tika īstenota, izveidojot 21 anotāciju. Lai parādītu LU zinātniskās darbības nozīmību debess ķermeņu izpētē, izstādes centrā tika novietotas planšetes, kurās iekļauta informācija par augstskolas pētnieku sasniegumiem. Ilzes secinājums – darbs, veidojot izstādi, paplašināja viņas redzeslauku,

Izstādes centrā LU pētnieki: Jāņa Ikaunieka piemiņai veltīts asteroīds “Ikaunieks”. Foto no LU Bibliotēkas fotoarhīva

sniedza iespēju uzmināt daudz jauna un interesenta, kas skar LU vēsturi un tās attīstības gaitu.

LU Astronomijas institūts aktīvi turpina pētniecisko darbu. 2017. gadā institūts cer uz jauniem atklājumiem Saules sistēmas mazo ķermeņu pētījumos, jo ir uzlabota Šmita teleskopa optiskā sistēma LU Astronomijas observatorijā Baldonē. Tas ļaus 13 reizes efektīvāk izmantot teleskopa lielo redzeslauku. Savukārt gada sākumā ir jau pirmie veiksmes stāsti – kopā ar Igaunijas kolēģiem LU Astronomijas institūts uzvarējis *Interreg Estonija-Latvia* projektā *Space Team “Training the next generation entrepreneurs with hands on methods in space STEM”*. Pašlaik institūts gatavo atkārtotai iesniegšanai *ESA PECS* projektu *An Asteroid Database from the Baldone Observatory Plates (AST_DB)*.

Izstāde tiek eksponēta dažādās LU struktūrvienībās, kā arī LU Bibliotēka izstādi piedāvā citām iestādēm ārpus LU.

Pasākuma īpašie viesi un izstādes veidotāji. No kreisās: LU Bibliotēkas direktore, vadošā pētniece *Dr. paed.* Iveta Gudakovska, LU Ģeodēzijas un ģeoinformātikas institūta vadošais pētnieks *Dr. phys.* Jānis Balodis, LU Bibliotēkas galvenā bibliotekāre *Mg. educ.* Ilona Vēliņa-Švilpe, LU Astronomijas institūta direktors, vadošais pētnieks *Dr. phys.* Ilgmārs Eglītis, LU Bibliotēkas bibliotekāre *Bc. art.* Ilze Veigura, LU Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja direktors un LU Astronomijas institūta pētnieks *Dr. paed.* Ilgonis Vilks, RTU Arhitektūras fakultātes profesors *Dr. habil. arch.* Jānis Krastiņš, LAB valdes priekšsēdētājs *Mg. phys.* Māris Krastiņš. Foto no LU Bibliotēkas fotoarhīva

Rinalds Baranovs

Kino vakars “Atmiņas par Astrīdi Ivasku”

Astrīde Ivaska (1926–2015), latviešu dzejniece, kas bijusi gan bibliotekāre, gan skolotāja, gan žurnāliste. Saņēmusi Zinaīdas Lazdas, Pasaules Brīvo latviešu apvienības Kultūras fonda, Jāņa Jaunsudrabiņa, Kārļa Goppera fonda un Literatūras gada balvu par mūža ieguldījumu, kā arī IV šķiras Triju Zvaigžņu ordeni. Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas krājumu papildina viņas darbi “Ezera kristības”, “Ziemas tiesa”, “Oklahoma Poems” u. c., kā arī par pašu dzejnieci sarakstītā biogrāfija “Lauva: dzejniece Astrīde Ivaska”.

LU Bibliotēka sadarbībā ar LU Filozofijas un socioloģijas institūtu 12. decembrī organizēja kino vakaru “Atmiņas par Astrīdi Ivasku”, kas bija veltīts Rīgā dzimušās dzejnieces piemiņai, aktualizējot viņas dzīvi, personību un daiļradi. Pasākums sniedza iespējas ieskatīties Astrīdes Ivaskas – dzejnieces dzīves un radošās darbības gājumā.

Pasākuma laikā tika demonstrēta kinorežisores Marutas Jurjānes filma “Vēju loki – Dzejniece Astrīde Ivaska”, tā atrodas LU Filozofijas un socioloģijas institūta krājumā. Starp klātesošajiem bija kino nozares, bibliotēkzinātnes, literatūrzinātnes pārstāvji un studenti, kā arī Astrīdes Ivaskas laikabiedri.

Paralēli kinofilmam bija iespējams aplūkot rakstniece Anitas Rožkalnes grāmatu “Lauva: dzejniece Astrīde Ivaska” vairākos eksemplāros, lai gūtu vēl vairāk iespaidu par dzejnieci. Savukārt pasākuma noslēgumā klātesošie kavējās atmiņās par dzejnieces dzīvi un

Rakstniece Anitas Rožkalnes grāmata “Lauva: dzejniece Astrīde Ivaska”. Foto: Ilze Veigura

personību kopumā, kinorežisores Marutas Jurjānes emocionālo stāstījumu papildināja Latvijas Okupācijas muzeja biedrības valdes priekšsēdis Valters Nollendorfs, kurš runāja galvenokārt par Astrīdes Ivaskas vīru Ivaru Ivasku.

Pasākuma izskaņā apmeklētāji dalījās iespaidos par redzēto un dzirdēto, savām pārdomām un atmiņām par dzejnieces Astrīdes Ivaskas dzīves gājumu.

Kinorežisore Maruta Jurjāne atmiņu stāstījumā par dzejnieces Astrīdes Ivaskas dzīves gājumu un personību. Foto: Ilze Veigura

LU Bibliotēkas bibliotekārs Rinalds Baranovs, LU Filozofijas un socioloģijas institūta pārstāve Māra Zirnite, Latvijas Okupācijas muzeja biedrības valdes priekšsēdis Valters Nollendorfs, kinorežisore Maruta Jurjāne. Foto: Ilze Veigura

Kalifornijas Universitāte Bērkljā

Anžela Avdeikina

Tikšanās ar profesoru Mārci Auziņu

Skatu punkti. Rīga, Bērkljā

12. decembrī Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas Bibliotēkā Raiņa bulvārī notika tikšanās ar profesoru Mārci Auziņu – “Skatu punkti. Rīga, Bērkljā”. Uz tikšanos atnāca LU Fizikas un matemātikas fakultātes Fizikas nodaļas studenti, Rīgas 1. valsts ģimnāzijas 11.–12. klases skolēni un LU darbinieki.

Lai gan profesors kopš 1973. gada ir aktīvi darbojies LU, diezgan daudz laika viņš ir arī pavadījis ārzemju augstskolās: pusgadu strādājis Pekinas Universitātē Ķīnā, gadu Bīlefeldes Universitātē Vācijā, bijis Karaliskās biedrības viesprofesors Saseksas Universitātē Anglijā, kā arī Millera profesors Kalifornijas Universitātē Bērkljā. Tomēr tā kā Bērkljā nav bijis nekur: “Studiju laikā mums bija ļoti populārs Bērkljas universitātes kurss vairākos sējumos, kas tajā laikā šķita apbrīnojami interesants un lika domāt, ka tur, ASV, Bērkljā, ir kāda fantastiska universitāte, kurā noteikti gribētos nokļūt. Ja kāds man tajā brīdī būtu teicis, ka es ne tikai sadarbošos ar Bērkljas universitāti, bet tikšu tur ievēlēts par profesoru, es tam nenoticētu, pat pasmaidītu... Tāda intelektuāla

piesātinātība un aktivitāte, kāda ir šajā universitātē, nekur citur nav atrodamā” – atzīst Mārcis Auziņš.

Tikšanos M. Auziņš sāka ar alegoriju, proti, ar stāstu par Pītera Brēgela Vecākā gleznu “Ceļš uz Golgātu”. Tad, kad mēs skatāmies uz gleznu, neiedomājamies, ka redzam to visu citādi nekā tad, ja to cenšas attēlot dzīvē,

Profesors Mārcis Auziņš stāsta par Bērklju

Pīters Brēgels Vecākais "Ceļš uz Golgātu"

jo gleznā tuvais plāns un tālais plāns ir vienādā asumā. Lai uzgleznotu visu šo panorāmu, Pīteram Brēgelam bija vajadzīgi septiņi dažādi skatu punkti.

Paplašināt savu pasauli vai veidot priekšstatus arī vajadzētu, vairojot skatu punktus – tā, iezīmējot dažādus skatu punktus, profesors iepazīstināja ar Bērkliju.

Viens no skatu punktiem – Bērklijā satiktās izcilās personības. M. Auziņš uzskata, ka viņa visspilgtākais iespaids Bērklijā ir sarunas ar 1964. gada Nobela prēmijas laureātu, fizikas emeritēto profesoru Čārlzu Taunsu (*Charles H. Townes*, 1915–2015). Kaut arī Čārlzs Taunss ir solidā vecumā, viņš bijis enerģisks un katru dienu gājis uz universitāti, lai **baudītu** fiziku.

M. Auziņš klātesošajiem pastāstīja: "Man bija tas gods un laime profesoru Čārlzu Taunsu pazīt daudzu gadu garumā. Mums pēdējo reizi tīkoties, viņam bija 98 gadi, bet viņa prāts bija apbrīnojami ass, un viss, kas notiek fizikā, viņu ieinteresēja. Varētu šķīst, ka pietiks,

Kalifornijas Universitātes baznīca

ja teikšu, ka profesors Taunss 1964. gadā saņēma Nobela prēmiju par lāzera izgudrošanu. Bet patiesībā tas ir daudz par maz. Gribu teikt, ka viņš bija viens no pēdējiem tās paaudzes fiziķiem, kas fizikā darīja lielās lietas, respektīvi, veidoja to tādu, kādu mēs to šobrīd ekspluatējam – pielietojam. Un ja manā jaunībā, kad es par viņu lasīju grāmatās, kāds man teiktu, ka man būs iespēja ar viņu strādāt vienā universitātē un vienā fakultātē, protams, nosauktu to par "traka suņa murgiem". Bet tā notika, un mēs noteiktos laika brīžos bijām kolēģi.

Prof. Mārcis Auziņš un prof. Čārlzs Taunss sarunājas

Čārlza Taunsa kundze Frēnsisa Taunsa (*F. Townes*) pēdējā gadā pirms prof. Taunsa nāves. Abiem tad bija 99 gadi

Kalifornijas Universitātes bibliotēka

Atceros vienu no pēdējām mūsu sarunām. Tā sagādījās, ka kādā no reizēm, kad biju Bērklījā, mans kabinets bija blakus profesora Taunsa kabinetam. Kārtējo rītu sastopot profesoru Taunsu pie kabineta durvīm, es viņam pajautāju tieši: vai tiešām jūs savā vecumā katru dienu uzskatāt par pienākumu nākt uz darbu? Uz to viņš man atbildēja: jaunais cilvēks, es nenāku uz darbu strādāt. Es nāku baudīt (*to enjoy*) fiziku. Šo sarunu es nekad neaizmirsīšu. Tajā brīdī profesoram Taunsam bija 98 gadi.”

Kalifornijas Universitāte Bērklījā ir bagāta ar Nobela prēmijas laureātiem. Tikai Fizikas nodaļā vien strādā četri prēmijas laureāti. Lai izrādītu cieņu, pie Universitātes ir izveidota īpaša autostāvvietā Nobela prēmijas laureātiem.

Interesanti, ka tolerance valda arī Universitātes bibliotēkā: uz bibliotēku var nākt ne tikai mācīties,

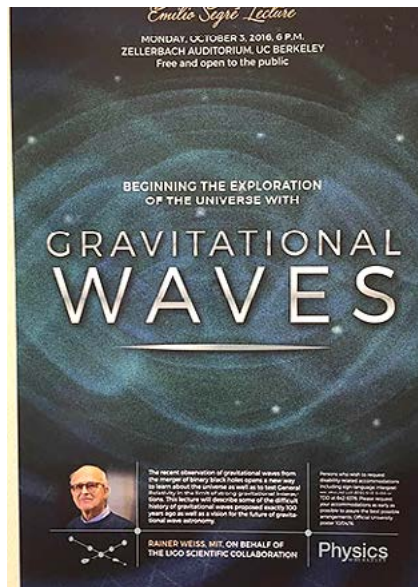
bet arī pagulēt. Var atnākt bezpajumtnieki ar visām savām mantām – pasēdēt, atpūsties.

Kalifornijas Universitātē notiek Nobela prēmijai izvirzīto pētnieku publiskās lekcijas. Pēdējā viesošanās reizē

M. Auziņš apmeklēja Masačūsetsas Tehnoloģiju institūta profesora Rainera Veisa (*Rainer Weiss*) lekciju par gravitācijas viļņiem. Ažiotāža bija liela. Publiskā lekcija norisinājās universitātes pilsētiņas lielākajā zālē – Cellerbaha auditorijā – koncertzālē, un tā bija pārpildīta.

“Bērklījas kampusā laiks sašņepšas. Dažu dienu laikā var notikt desmitiem interesantu lietu. Vienu dienu izglītības forums, nākošajā – Miera gājiens un Tipitakas skandēšana.

Ik pa brīdim ir labi izkāpt ārpus no apzināti vai neapzināti nospraustiem rāmjiem. Piemēram, paņemt dažus praktiskus un dažus

Plakāts profesora Rainera Veisa lekcijai

Stāvvietā Nobela prēmijas laureātiem

Publiskā lekcija Cellerbaha auditorijā – koncertzālē

3. internacionālā Tipitaku dziesmu ceremonija Bērklijā (29.10.–01.10.2016.)

teorētiskus kursus Tibetas senās skolas *Nyingma* institūtā Bērklijā izcilu skolotāju vadībā” – uzskata M. Auziņš.

“Telegrāfa iela (*Telegraph avenue*) ir daļa no Bērklijas universitātes neakadēmiskā kolorīta. Dažādos laikos Telegrāfa iela bijusi un arī šobrīd ir dažādu alternatīvo un protesta kustību centrs. Gan bitņiki, gan hipiji, gan Vjetnamas kara protesti – tas viss te ir noticis. Ikdienā tajā var sastapt gan studentus un visdažādākos

dīvainus, gan bezpajumtniekus un kādreizējos puķu bērnus cienījamos gadus, kas pārkvalificējušies par ielu tirgotājiem. Redzot viņus, ir skaidrs, ka nekas nav īpaši mainījies: hipijs – tas ir uz mūžu.

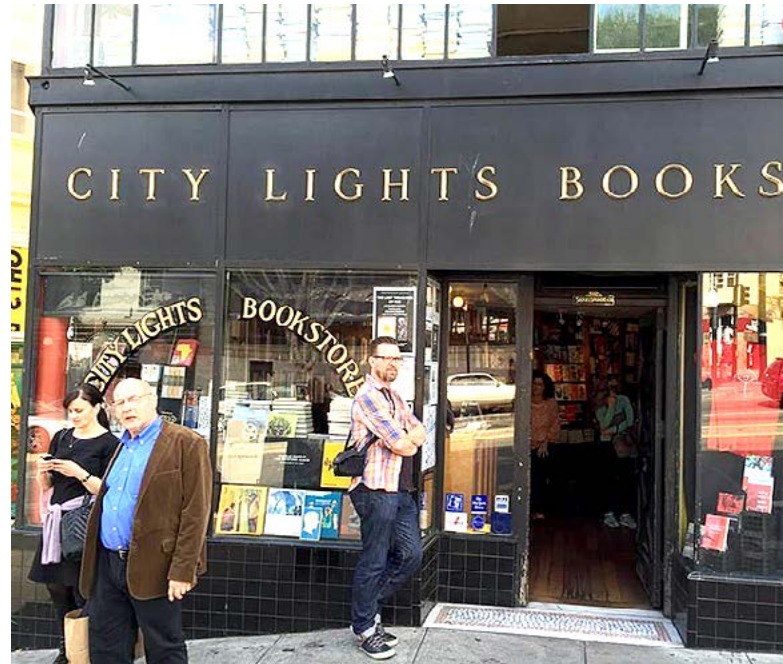

Telegrāfa iela

Telegrāfa ielā atrodas alternatīvās mūzikas ierakstu veikali *Rasputin* un *Mad Monk* un vairākas alternatīvās grāmatnīcas, un, protams, visu iespējamo Austrumu reliģiju regāliju veikaliņi un desmitiem lētu ēstūžu, kuru vidū īpaša vieta pieder 60. gadu kafejnīcu dzīves reliktam *Caffe Mediterraneo*.

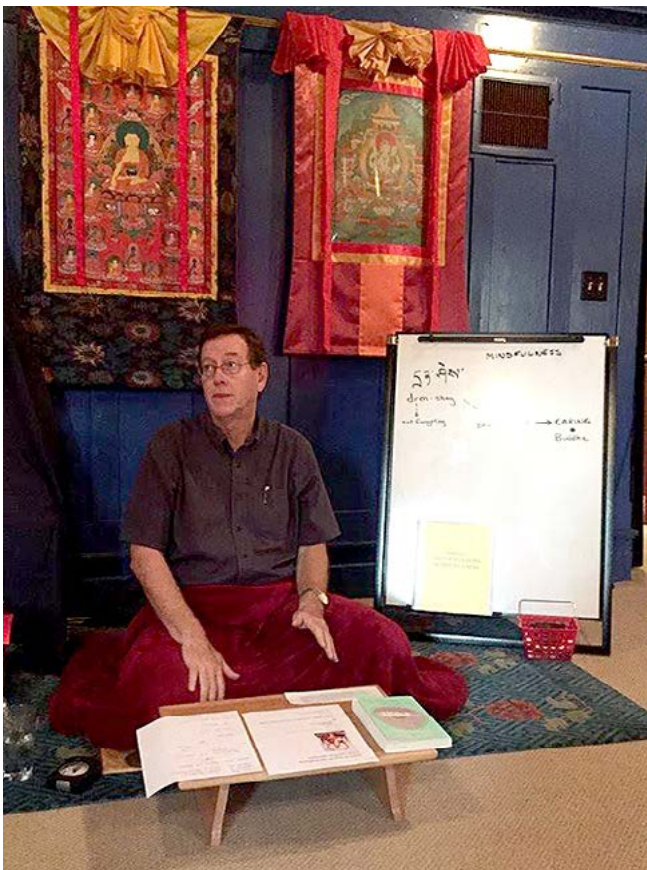
Grāmatnīcas ir ne tikai vieta, kur grāmatas pērk. Tā ir vieta, kur cilvēki grāmatas bauda, tās apskatot, aptausot, pašķirstot un palasot kādā nejausi atvērtā vietā. Tā ir vieta, kur konkrētam cilvēkam veidojas ļoti personiskas attiecības ar konkrētu grāmatu. Tādēļ žēl, ka vietu skaits, kur šīs attiecības var veidoties, samazinās. Piemēram, Bērklījā vairs nav nevienas lielās grāmatnīcas. Tādēļ ir īpaša bauda pabūt tādās vietās kā Sanfrancisko grāmatnīca *City Lights Bookstore* – neatkarīga, neķēžu grāmatnīca ar vēsturi. Vieta, kurā veidojusies Amerikas pēckara literatūra un aizsākusies būtu paaudze. Ar grāmatnīcu saistītā izdevniecība *City Lights* ir publicējusi tādus arī Latvijā pazīstamus autorus kā Čārlzs Bukovskis, Alens Ginzbergs, Andrejs Vozņesenskis un daudzus citus. Pēc savam laikam skandalozās Ginzberga poēmas “Kauciens” publicēšanas *City Lights* ieguva lielu popularitāti. Arī šodien *City Lights* var nopirkt gan labas grāmatas, gan satikt interesantus cilvēkus, gan apmeklēt literārus pasākumus. Vietai ir savs magnētisms, kas vienmēr liek te atgriezties.”

Tikšanās beigās profesors Mārcis Auziņš atbildēja uz daudziem jautājumiem. Jaunieši gribēja uzzināt plašāk par Kalifornijas Universitātes Fizikas nodaļu – vai

Grāmatnīca *City Lights Bookstore*

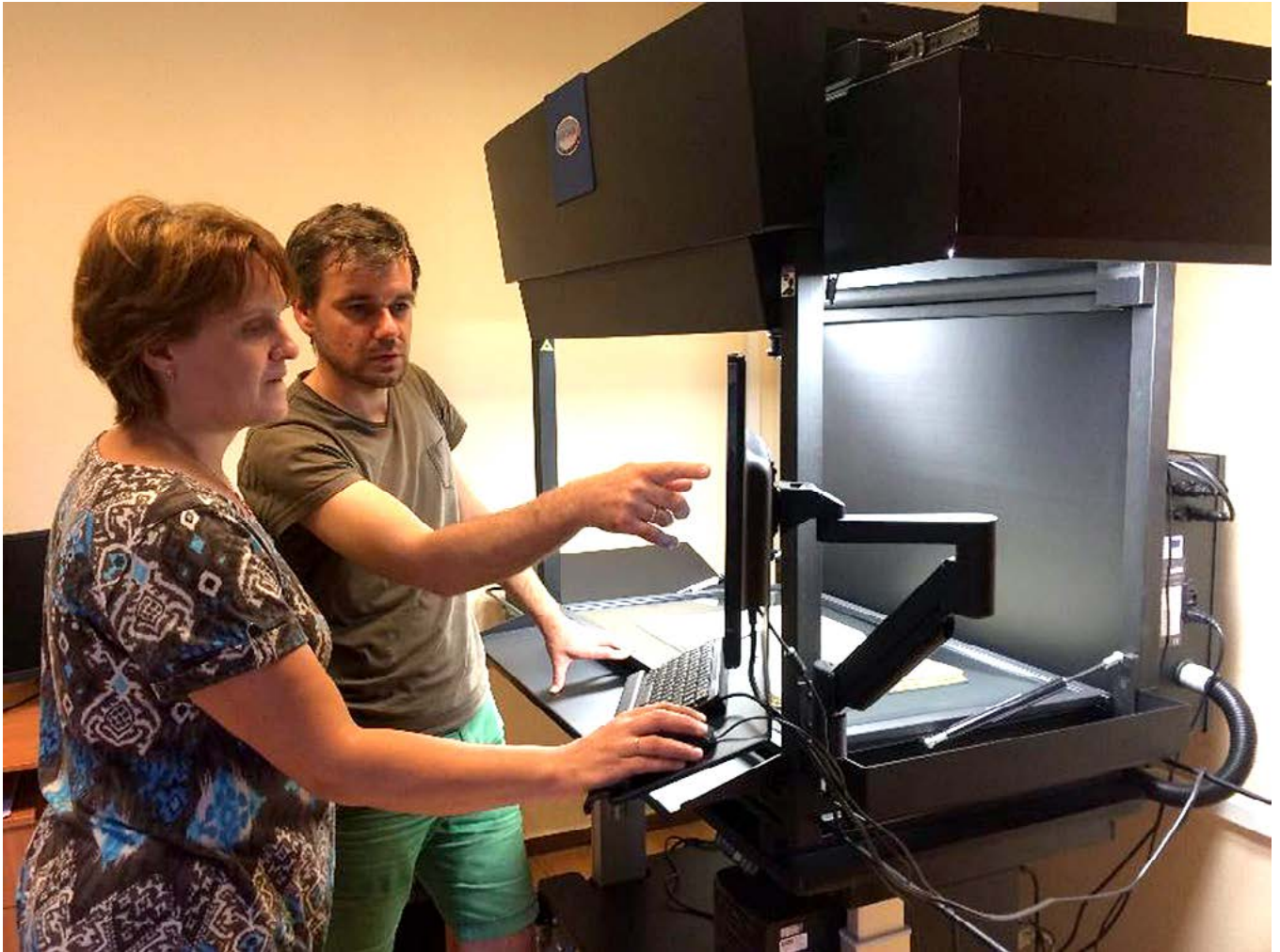
tur mācās studenti no Latvijas, kādas ir iespējas mācīties Bērklījā, par kultūras un sporta pasākumiem. Pasākuma nobeigumā Mārcis Auziņš uzsvēra, ka jaunajai paaudzei tagad paveras iespējas, kādu nebija iepriekšējām paaudzēm, proti, brīvi pārvietoties pasaulē. Viņš novēlēja visiem jauniešiem, kuriem ir ambīcijas un kuri grib nopietni mācīties un nodarboties ar zinātni, rast iespēju mācīties un strādāt labākajās pasaules universitātēs.

Tibetas senā skola *Nyingma*

Mārcis Auziņš pie grāmatnīcas *City Lights Bookstore*

Dace Ozoliņa un Zintis Gūts pie skenera Skyview

Dace Ozoliņa

Mana pieredze jeb gads digitalizācijā

Ar ko vēl nesenā pagātnē bibliotēka asociējās ikdienas lasītājam? Protams, ar apjomīgiem grāmatu krājumiem, kas izvietoti garās un augstās plauktu rindās. Tāpat arī ar lasītavām, kur pie galdiņiem apmeklētāji iegrimuši atvērtās grāmatās vai pārlapo kādu žurnālu. Lai gan joprojām ir grāmatu krājumi un lasītavas, aizvien vairāk tiek domāts par izdevumu saglabāšanas un to pieejamības risinājumiem, kādus piedāvā digitalizācija.

Šajā publikācijā vēlos iepazīstināt ar savu pieredzi izdevumu digitalizācijas jomā. Sākumā par digitalizācijas nozīmi klientu apkalpošanas procesā man bija ļoti vispārīgs priekšstats, un līdzšinējā saskarsme bija tikai saistībā ar dažāda rakstura informācijas meklēšanu Latvijas Nacionālās bibliotēkas digitalizēto periodisko izdevumu datubāzē. Cik darbietilpīgs patiesībā ir izdevumu

digitalizācijas process, uzzināju tikai tad, kad personīgi iesaistījos šajā jomā.

Sākumā kā ikvienam iesācējam, lai saprastu pamatlietas, kas ir saistītas ar digitalizāciju, bija nepieciešams iepazīties ar "Ciparotāja rokasgrāmatu". Tajā aprakstīti un stingri noteikti digitālo reprodukciju veidošanas pamatprincipi.

Tikai pēc tam sekoja praktiskas mācības un drukāto izdevumu skenēšana ar skeneriem jeb uz papīra lapām drukātās informācijas transformācija ieskenētā datu faila masīvā.

Tālāk padziļināti apguvu ikdienas darbā nepieciešamās programmas, kā, piemēram, *Scan Tailor*, *Adobe Acrobat 7.0 Professional* un *Adobe Photoshop 7.0*. Lietojot minētās programmas, ir iespējams ievērojami uzlabot

ieskenētā materiāla kvalitāti, proti, iztaisnot, apgriezt ieskenētā materiāla tekstu, mainīt attēlu kontrastu un spilgtumu vai koriģēt dažādus vizuālos defektus.

Papildus dokumentu skenēšanas un apstrādes iespējām apguvu arī visa minētā tehniskā procesa noslēguma posmu, proti izdevuma apstrādi ar teksta atpazīšanas programmu *Readiris Pro 11*.

Tikai paveicot šo darba procesu, var uzskatīt, ka izdevums ir pārbaudīts un atbilstoši sagatavots digitālā formā. Savukārt [LU e-resursu repozitorijā](#) ikviens interesents var iepazīties ar LU intelektuālā un kultūrvēsturiskā mantojuma rezultātu digitālā veidā.

Pats darbs ar skeneriem, veicot izdevumu digitalizāciju, viennozīmīgi ir ļoti specifisks. Proti, ir atsevišķi jāpārziņina katrs darba posms un programmu funkcijas. Turklāt, lai to paveiktu, ir nepieciešamas zināšanas, jo bez tām, kā jau darbojoties ar jebkuru iekārtu, nekas vienkārši nenotiks.

Kaut gan patstāvīgi ar izdevumu digitalizāciju sāku strādāt jau otrā dienā pēc jauno darba pienākumu pieņemšanas, tomēr man bija nepieciešamas vēl pāris nedēļas, lai droši un pārliecinoši veiktu visus izdevumu digitalizācijas posmus.

Šajā jauno darba iemaņu apgūšanā procesā man bija daudz jautājumu. Lielu atbalstu sniedza kolēģis

Zintis Gūts, kurš digitalizācijas jomā strādā jau vairāk nekā sešus gadus. Citiem vārdiem sakot – šajā procesā jau ir apēdis pudu sāls.

2016. gadā viens no maniem interesantākajiem un apjomīgākajiem darba uzdevumiem bija Bibliotēkas krājumā esošā žurnāla “Zvaigžņotā Debess” izdevumu digitalizācija. Minētajā izdevumā ir iekļauti gan melnbalti, gan krāsaini attēli, taču laika gaitā žurnāls bija zaudējis savu sākotnējo spožumu – krāsas vairs nebija spilgtas, manāmi traipi. Tad nācās izmantot programmu *Adobe Photoshop 7.0*, un ar tās atbalstu minētie žurnāla nosacītie trūkumi ieskenētajā materiālā iespēju robežās tika novērsti – tas bija galvenais izaicinājums.

Tāpat pagājušajā gadā tika ieskenēti daudzi LU Bibliotēkas krājumā esošie izdevumi, kurus, piedaloties divās starptautiskajās konferencēs Minskā un Kijevā, mūsu kolēģi izmantoja savās prezentācijās. Apjomīgs darbs ieguldīts, skenējot virtuālās izstādes “Zelta ābele” un citu izstāžu vizuālos materiālus (grāmatu attēlus).

Man ir gandarījums, ka esmu iesaistīta nozīmīgā procesā – LU Bibliotēkas krājuma izdevumu digitalizācijā, jo saprotu, ka mans darbs mūsdienu lietotājiem ievērojami atvieglo pētniecību un studijas. Visu var ātri izgūt un atrast – lūk, digitalizācijas lielākā vērtība, kur savu roku esmu pielikusi arī es.

Skeneris Bookeye 3

Creative Commons CC0 / pixabay.com

Eduards Skvireckis

Dažas pārdomas, uzsākot darbu LU Bibliotēkā

Manā apziņā bibliotēka pastāv gan kā fiziska, gan imagināra vieta, kur iespējams staigāt pa bezgalīgu zināšanu ceļiem un apvedceļiem, kuri aptver civilizāciju sākotni un beigas, vai kļīst pa ēnainām meža takām un jau aizaugušām stīgām, kuras dažreiz atklāj kādu saules piepildītu cirsmu: tā ir meža (vai esamības) atvēršanās man, ilgstošu klejojumu rezultāts, kas tomēr

ir tik nejaušs, ka izraisa bailes – bailes no zināšanu un neizmērojamās potencialitātes disonanses, kas dun ausīs. Vienlaikus bibliotēka atgādina pastorālu ainu, sniedzot iespēju sekot pa tikko samanamām pēdām pļavā Lesbas salā, kuras ieminis kāds gans Dafnids gandrīz 2000 gadus pirms manis un kuras ved pie koku aplēpta avota un atradējam sola spirdzinājumu un ēnu

karstā vasaras dienvidū. Bibliotēka ir patvērums, kurā noslēpties no ikdienišķības un notrulinošās realitātes; tomēr šis patvērums atšķiras no agorafobiska bunkura, jo piedāvā instrumentus, lai realitāti preparētu, iegūtos fragmentus analizētu un pēcāk tos atkal saliktu kopā, veidojot jaunu pasaules ainu, kas kaut nedaudz vairāk pietuvinās t. s. realitātei. Šādu procesu akadēmiskajā literatūrā dēvē par *hermeneitisko apli*, un šķiet, ka realitātes, bibliotēkas un lasītāja attiecības varētu noderēt par uzskatāmu simbolu šim konceptam.

Attiecību trijstūris starp lasītāju, grāmatu (vai jebkuru citu informācijas resursu) un bibliotēku spēj izteikt un definēt jebkuru no tā elementiem, neizejot ārpus savstarpējo attiecību sistēmas, t. i., nepiesaistot citus, ārējus elementus. Katrs elements tiek definēts ar pārējiem diviem – bibliotēka var tikt definēta caur lasītāju un grāmatu u. tml. Līdz ar to mēs iegūstam iekšēji noslēgtu un pašpietiekamu pasauli. Šādi bibliotēka nodrošina satikšanās punktu ne tikai starp lasītāju un grāmatu, bet arī starp dažādiem lasītājiem, veicinot domu un ideju apmaiņu, vai starp pašām grāmatām. Tāpat katrs lasītājs ir potenciāls autors, kura darbu būs iespējams lasīt tajā pašā bibliotēkā, kurā autors (lasītājs) ieguvis informācijas resursus, lai radītu kaut ko jaunu – savukārt jaunā grāmata veido dialogu ar jau esošo krājumu, kuru varēs izmantot nākotnes lasītājs. Šis process jau ir sācies ar pirmajiem tekstiem, ieguvis dinamisku spēku ar pirmo bibliotēku izveidošanos un mūsdienās turpina pieaugt arvien straujāk. Tātad bibliotēka ir ne tikai vieta, kas nodrošina esošās informācijas pieejamību lasītājam, bet arī potenciālās, vēl neesošās informācijas sagatavotāja un radītāja. Tas atsauc atmiņā Borhesa īstāstu "Babilonas bibliotēka", kur Borhess caur bibliotēkas tēlu veido metaforisku pasaules repliku – bibliotēkā mēs atrodam visas grāmatas, kas ir uzrakstītas un vēl nav uzrakstītas, visas iespējamās burtu un valodu kombinācijas. Bibliotēka, pastāvot minētajā attiecību trijstūrī, aptver visu iespējamo pasaulu totalitāti. Parfrāzējot Borhesu, bibliotēka ir lode, kuras absolūtais centrs ir jebkura grāmata un kuras virsma nav sasniedzama.¹

Apzinoties šī attiecību trijstūra noslodzi un nozīmību, arī es jau ilgi esmu piedalījies tā uzturēšanā un realizēšanā. Līdz šim esmu pildījis lasītāja funkciju un kā students, rakstot studiju darbus, papildinājis pieejamos bibliotēkas resursus, tātad ļoti blāvi esmu pildījis arī "grāmatas" (jeb informācijas resursa) funkciju. Nereti, veicot domu eksperimentus par iespējamību un kvalitatīvas dzīves realizēšanu, esmu aizdomājies arī par trešo funkciju, t. i., kļūt par darbinieku bibliotēkā. Ar 2017. gada janvāri šāda iespēja man ir sniegta, un pašlaik strādāju Latvijas Universitātes (LU) Bibliotēkas Krājuma izmantošanas un attīstības departamentā ar Klasiskās filoloģijas vēsturisko krājumu un Reto izdevumu un rokrakstu kolekciju, kur mani pienākumi ir veikt Klasiskās filoloģijas vēsturiskā krājuma saturisku izpēti,

apzināt šajā krājumā iekļaujamās grāmatas, turpināt jau iesāktu darbu pie šajā krājumā esošo un iekļaujamo izdevumu sistematizēšanas un veidot krājuma nozīmības izvērtējumu studiju un pētniecības procesam.

Pirmie iespaidi, apmeklējot LU Bibliotēkas Krātuvi un iepazīstoties ar dažādo kolekciju izvietojumu, kurās varētu atrasties izdevumi, kuri attiecas uz klasiskās filoloģijas tematiku, ieskaitot Reto izdevumu un rokrakstu kolekcijas glabāšanas telpu, man kā maza mēroga bibliofilam bija elpu aizraujoši. Staigājot no stāva uz stāvu un pustumsā aplūkojot šķietami nebeidzamās plauktu rindas, kas pilnas ar visdažādākajām grāmatām, kuras aptver visas zināšanu sfēras, neskaitāmas valodas un grāmatu izdošanas laikus un kuras sakārtotas vien darbiniekiem zināmā secībā, radās iespaids, ka atrodos "iekšā" – neizsmeļamā zināšanu Mekā. Tā bija ne vairs nokļūšana vietā, kuru dēvē par bibliotēku, bet gan transcendentāla apziņas pāreja no lasītāja uz bibliotekāru, kura nodrošina attiecības starp informācijas resursu un lasītāju. Šo sajūtu pastiprināja iepazīšanās ar Klasiskās filoloģijas vēsturisko krājumu, kas jau ir sistematizēts (un līdz ar to brīvi pieejams), un plauktu rindām, kuros esošās grāmatas ir piederīgas šim krājumam, bet vēl dus īslaicīgā aizmirstības ēnā. Mans uzdevums un misija ir klievēt tumsu, kas ieskāvusi daudzos vērtīgos sējumus, un padarīt šos sējumus zināmus un pieejamus jebkuram interesentam. Tādēļ ar lielāko prieku ķēros pie MARC standartu, grāmatu priekšmetošanas pamatu un UDK (universālās decimālās klasifikācijas) apgūšanas, lai informāciju par šiem unikālajiem resursiem atspoguļotu valsts nozīmes elektroniskajā kopkatalogā. Uzsākot šo skrupulozo darbu, jutos gan gandarīts par man uzticēto pienākumu svaru, gan apjucis. Jutos kā iemests jaunas informācijas un zināšanu jūrā, par kuru līdz šim man bija tikai vispārīgs priekšstats, tādēļ esmu pateicīgs savam jaunajam kolektīvam, kas nekad neatsaka padomu, un īpaši LU Bibliotēkas ekspertei Ilgai Mantinieci, kura sniedz man tik nepieciešamos orientierus jaunajā vidē un realizējamā darba pienākumos.

Pēdējais, ko vēlos atzīmēt, ir interesanta sakritība, ko pat varētu interpretēt kā labvēlīgu zīmi, uzsākot jauno darbu, t. i., pirmā grāmata, kuru rekatalogizēju, bija izdevums, kurš aptvēra Herkuliānā atrastos Epikūra un epikūriešu tekstus², izceļot tos gaismā, tāpat kā es izcēlu gaismā šo grāmatu LU Bibliotēkā. Tomēr šī zīme attiecas tikai uz pirmo soli, ieņemot jaunu funkciju lasītāja – grāmatas – bibliotēkas attiecību trijstūrī, otrs (un svarīgākais) solis būs padarīt zināmu šo krājumu kopumā, aktualizējot jautājumu par klasisko izglītību un bibliotēku kā jebkuras cilvēciskas vērtības attīstības priekšnoteikumu.

Atsauces

- 1 Borhess, Horhe Luiss. *Stāsti*. Rīga : Jumava, 2008, 66.lpp.
- 2 Vogliano, A. *Epicuri et epicureorum scripta in herculanensibus papyris servata*. Berolini : apud Weidmannos, 1928.

Valsts nozīmes bibliotēku elektroniskā kopkataloga izmantošanas statistika 2016. gadā attēlos

Valsts nozīmes bibliotēku elektroniskā kopkataloga izmantošanas statistikas attēlošanai izmantoti *Google Analytics* dati

Sagatavojusi LUB sistēmbibliotekāre *I. Rampāne*

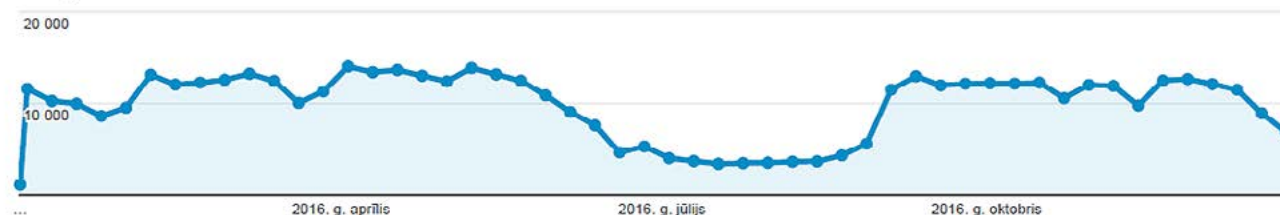
Mērķauditorijas kopsavilkums

2016. gada 1. janv. - 2016. gada 31. dec.

Kopsavilkums

Sesijas

Sesijas

521 152

Lietotāji

130 119

Lapu skatījumi

2 849 148

Lapu skaits vienā sesijā

5,47

Vid. sesijas ilgums

00:39:11

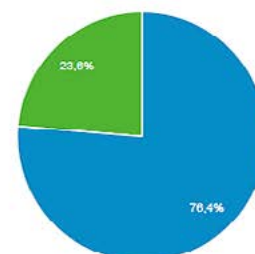
Atlēcienu līmenis

32,06%

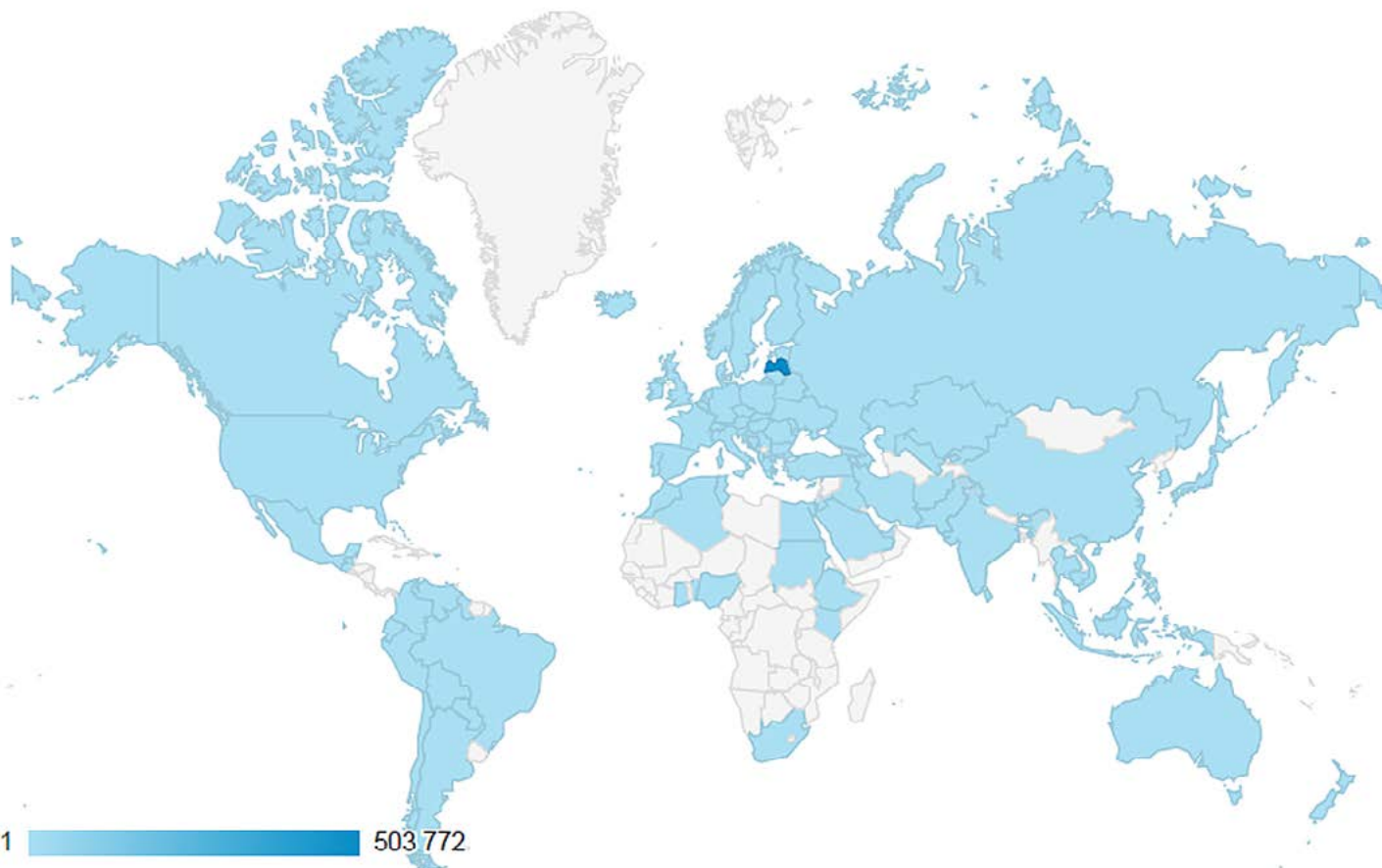
Jaunu sesiju procentuālā daļa

22,99%

Returning Visitor New Visitor

1. att. Kopkataloga izmantošanas statistikas kopsavilkums

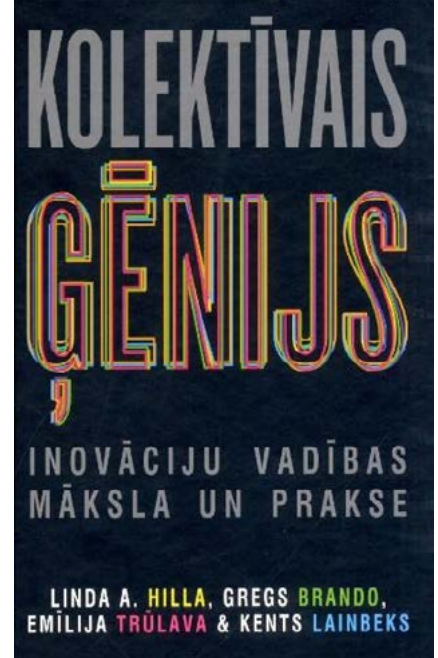
Valsts	Iegūšana			Darbība		
	Sesijas	Jaunu sesiju procentuālā daļa	Jauni lietotāji	Atlēcienu līmenis	Lapu skaits vienā sesijā	Vid. sesijas ilgums
	521 152 % no kopējā daudzuma: 100,00% (521 152)	23,64% Vidēji skatā: 22,99% (2,85%)	123 210 % no kopējā daudzuma: 102,85% (119 793)	32,06% Vidēji skatā: 32,06% (0,00%)	5,47 Vidēji skatā: 5,47 (0,00%)	00:39:11 Vidēji skatā: 00:39:11 (0,00%)
1. Latvia	503 772 (96,67%)	23,02%	115 970 (94,12%)	31,82%	5,51	00:39:32
2. Lithuania	2 839 (0,54%)	20,92%	594 (0,48%)	26,95%	4,76	00:35:21
3. Germany	2 222 (0,43%)	33,57%	746 (0,61%)	34,70%	4,43	00:32:01
4. United States	1 596 (0,31%)	73,50%	1 173 (0,95%)	65,48%	2,89	00:14:01
5. Russia	1 311 (0,25%)	58,81%	771 (0,63%)	54,23%	2,92	00:12:40
6. Finland	1 168 (0,22%)	23,89%	279 (0,23%)	30,48%	5,65	00:35:59
7. United Kingdom	1 028 (0,20%)	44,36%	456 (0,37%)	37,84%	4,73	00:39:24
8. Estonia	960 (0,18%)	39,06%	375 (0,30%)	26,15%	5,67	00:39:04
9. Poland	759 (0,15%)	37,94%	288 (0,23%)	32,67%	5,12	00:33:56
10. Sweden	511 (0,10%)	37,77%	193 (0,16%)	28,38%	4,10	00:28:12

2. att. Kopkataloga lietotāju kartes pārklājums un lietotāju valstu TOP10.

Mārīte Saviča

Kolektīvais ģēnijs: inovāciju vadības māksla un prakse.

Rīga : Lauku Avīze, 2014. – 287.lpp.

Grāmata, kuru ar lielu interesi izlasīju, Bibliotēkas plauktā nonāca pirms pāris gadiem, pateicoties *Lattelecom* valdes priekšsēdētāja Jura Gulbja dāvinājumam. Saturiski grāmata “Kolektīvais ģēnijs: inovāciju vadības māksla un prakse” ir atzīta par nozīmīgu izdevumu biznesa jomā, tā veltīta inovāciju līderības tēmai un ietver padziļinātu raksturojumu, kā vadīt komandu, kura spēj radīt inovācijas. Visi piemēri grāmatā ņemti un atainoti no reālās dzīves: tie saistīti ar uzņēmumiem no Silīcija ielejas līdz Eiropai, no Apvienotajiem Arābu Emirātiem, Indijas un Korejas, bet pats būtiskākais – piemēri izvēlēti par dažādām uzņēmējdarbības jomām. Grāmata ir balstīta uz konkrētu uzņēmumu – *eBay*, *Google*, *Pixar Animation Studios*, *Volkswagen*, *Pfizer* – un to līderu vadības piemēriem, personību raksturojumiem, publicētas inovāciju līderu personīgās pārdomas. Par minēto tematu iepriekš bijuši daudzi izdevumi, tāpēc varētu rasties jautājums, kāpēc ir iznākusi jauna grāmata, kas tiek uzskatīta par biznesa bestselleru. Pamatojumu šim apgalvojumam autori sniedz jau pašā grāmatas ievadā: “[...] mēs to zinām, jo vairāk nekā desmit gadus esam pētījuši līderus, kuri sevi apliecinājuši kā organizatorisko inovāciju veicināšanas meistarus. Viņu vadītie cilvēki, sākot no mazām komandām līdz plašiem uzņēmumiem, spēja atkal un atkal radīt inovatīvus risinājumus”.

Jau tad, kad grāmata iznāca, sapratu, ka būs kaut kad jāatlicina laiks tās izlasīšanai. Varētu šķist interesanti, kāpēc es vēlos dalīties ar jums pārdomās par šo grāmatu. Atbilde ir ļoti vienkārša – tā ir laba lasāmviela ikvienam, kas vēlas savas iestādes, nodaļas vai projekta izaugsmi. Tā ir lasāmviela, kura liek aizdomāties, kā strādāt ar personālu nedaudz rutīnas pārņemtajā kolektīvā, analizēt savu rīcību un domāt par citu skatījumu uz atsevišķiem it kā iepriekš atstrādātiem pieņēmumiem vai tradīcijām, pārdomāt pašreizējo lietu kārtību kolektīvā. Grāmatas autori met izaicinājumu uzskatam par līderības lomu organizācijā. Balansējot uz striktas hierarhijas un pilnīgas anarhijas robežas, autori uzsver, ka mūsdienu vadītājam jābūt spējīgam iedvesmot darbiniekus

veikt inovācijas, tikai ir viena problēma – “nevar piepiest vai norīkot veikt inovācijas”, cilvēkiem ir jāgrib tās veikt. Atziņu ar dziļu domu, kura mani uzrunāja jau grāmatas pirmajās lappusēs, izteicis kāds uzņēmuma vadītājs: “Mans darbs,” viņš sacīja, “ir iekārtot skatuvi, nevis uz tās uzstāties.” Šis pamatprincips, ko ikviens praktizējošs līderis var izmantot, lai “iekārtotu skatuvi”, proti, lai radītu vietu, kurā cilvēki grib un spēj radīt inovācijas atkal un atkal, tad arī atspoguļots grāmatas nodaļās. Man pašai tuvāka likās tā daļa, kura veltīta padziļinātai bijušā *Google* vecākā viceprezidenta inženiertehniskajos jautājumos, Bila Kohrena, līderības un personīgo rakstura īpašību analīzei. Viņam bija jādomā par trīs darba grupu vadīšanu paralēli, viņa vadībā tapa risinājumi *Google* datņu sistēmām, *Gmail*, *Google Talk*, *Google Calendar* utt. Tā bija ilgtermiņa realitāte, kaut gan Kohrans saskārās ar aktuālām problēmām, jo reāli bija nepieciešams ātri atrast nākamo risinājumu ilgtermiņā.

Google piedzīvoja nebijuša mēroga datu uzglabāšanas problēmas, un visi zināja, ka šīs problēmas ar katru gadu strauji palielināsies. Kaut arī viņi saskārās ar sarežģītām, jaunām, pat šķietami neatrisināmām tehniskām problēmām, Kohrens komandām deva pietiekoši daudz laika, lai tās pilnībā varētu izpētīt savas idejas. Viņš uzskatīja, ka īsta problēma, kas neļāva realizēt inovācijas, bija “cilvēku problēma”. “Ar to bija ļoti grūti tikt galā,” viņš atzina, “jo tu nevēlies organizāciju, kas salutē un klausā tev uz vārda. Tu gribi organizāciju, kas ar tevi strīdas. Gribi kopt centienus, kas nāk no apakšas uz augšu. Reizēm man nācās teikt: “Nu nē, to Jūs nedrīkstat darīt!” Taču es apzināti centos to darīt vien vidēji reizi mēnesī visā savā organizācijā. Es vairākos no tā kā no mēra.”

Arī nākamajos viņa izteicienos ir ielikts domu zelta grauds.

Kohrens teica, ka, strādājot *Google*, “[...] būtu varējies kontrolēt visu un, redzot, ka cilvēki sāk novirzīties, staigāt apkārt, norādīdams: “Nē, tā nedrīkst darīt.” Taču tas būtu iznīcinājis organizāciju, jo iemācītu cilvēkiem nepieņemt lēmumu, iekams nebūtu saņemts

apstiprinājums no manis”. Tāpēc viens no būtiskiem inovācijas procesa aspektiem, kas vadītājam būtu jāņem vērā, ir komunikācijas kultūras attīstīšana organizācijā, tai skaitā rūpīgi nošķirot lēmumu pieņemšanas hierarhiju no cilvēku komunikācijas brīvības. “Vajag izaicināt cilvēkus domāt pašiem,” viņš sacīja. “Nevajag pieļaut situāciju, kurā viņi tev pakļaujas, jo tas grauj organizācijas veselību pašos pamatos.”

Sava kolektīva personības mēs iepazīstam caur viņu dzīvesstāstiem un viedokļiem. Nobeigt īso stāstījumu par šo grāmatu vēlos ar citātu, kas ikvienam būtu jāuzraksta uz sava datora ekrāna: “[..] ikvienā Jūsu grupas cilvēkā, vienalga – vai tā ir maza komanda vai liela korporācija, ir kriptatiņa ģēnija. Jūsu kā līdera uzdevums ir radīt vietu, kurā iespējams visas šīs kriptatiņas izvilināt, apvienot un pārvērst kolektīvā ģēnijā”.

Marika Kupče

Bradley Phil. Social Media for Creative Libraries.

2nd ed., 2015

(“Sociālie mediji
radošām bibliotēkām”)

Grāmatu izvēlējos, jo pēdējo gadu laikā sociālie mediji ir mainījuši mūsu ikdienas dzīvi – no vienas puses, tie sniedz mums iespēju pašiem veidot savu saturu, dalīties ar informāciju, no otras puses – tā ir milzīga atbildība šo iespēju izmantot korekti. Bija interesanti autora ieteikumus dažādu interneta resursu un sociālo mediju izmantošanā salīdzināt ar tiem, kurus Bibliotēka jau aktīvi lieto, piemēram, *Facebook*, *Twitter*, *Google Doc*. Sociālo mediju satura spēks un vājums ir cilvēki, kuri to veido, jo, piemēram, ikviens ieraksts tviterī var būt tikpat autoritatīvs kā tīmekļa vietnē. Līdz ar to aizvien pieaug bibliotēkas informācijas speciālistu loma – saņemt, apkopot un dalīties ar informāciju, turklāt darīt to ātri un atraktīvi. Autors grāmatā piedāvā daudzus un dažādus praktiskus piemērus interneta resursu izvēlē, kā interesanti un neierasti savu apkopoto materiālu padarīt pieejamu ikvienam lietotājam, piemēram, izveidojot jaunu, atšķirīga tipa tīmekļa vietni, kurā vienkopus ir izvietota noderīga informācija. Lai saprastu, kurš no internetā atrodamajiem resursiem ir vislabākais, autors iesaka tos vismaz pāris nedēļas izmēģināt, jo visas iespējas ir bezmaksas.

Mūsdienās vairs nevaram gaidīt, kad cilvēki nāks uz bibliotēku. Mums ir jāiet pie cilvēkiem – tur, kur notiek sarunas! Lai to īstenotu, autors iepazīstina ar ļoti iedvesmojošiem un praktiskiem vizuāliem instrumentiem, kurus bibliotēkā var izmantot, īstenojot dažādas komunikācijas aktivitātes (noformējot un veidojot plakātus, žurnālu vākus, vārda kartes u. c.).

Dažādie instrumenti ir radīti, lai padarītu mūsu dzīvi vieglāku, tomēr, jo spēcīgāks ir piedāvātais instruments, jo ilgāks laiks nepieciešams tā efektīvai apgūšanai. Tā kā tieši informācijas profesionāļi sniedz sabiedrībai zināšanas, kā izmantot informācijas resursus, viņiem pašiem ir jābūt izglītotiem, lai pēc tam to sekmīgi varētu mācīt citiem.

Pirms jebkuras aktivitātes īstenošanas vispirms ir jābūt skaidrai idejai, ko gribam sasniegt, kādi ir mūsu mērķi un auditorija. Pēc tam tikai atliek izvēlēties idejas īstenošanai piemērotāko sociālo mediju instrumentu.

Grāmata ir pieejama Latvijas Nacionālajā bibliotēkā Bibliotēku un informācijas zinātņu lasītavā.

Gita Rozenberga

Jaunumi par citējamības datubāzēm

Datubāzu platformai *Web of Science* ir mainīts īpašnieks un izstrādātājs. Kompānijas *Thomson Reuters* biznesa daļa, kas saistīta ar intelektuālo īpašumu un zinātņi, ir pārdota kompānijai *Onex Corporation* un firmai *Baring Private Equity Asia*. Rezultātā ir izveidota jauna kompānija *Clarivate Analytics*. *Clarivate Analytics* informē, ka datubāzu platformas pakalpojumi būs tikpat labā kvalitātē kā līdz šim. Latvijas Universitātei ir pieejama *Web of Science* platforma, ieskaitot datubāzi *Web of Science Core Collection*, *Journal Citation Reports* un *Essential Science Indicators*.

Izdevniecības *Elsevier* citējamības datubāze *Scopus* piedāvā jaunu zinātnisko mērījumu parametru *CiteScore*. Šis parametrs noderīgs, lai salīdzinātu žurnālus un ir līdzīgs *Web of Science* izmantotajam parametram – *ietekmes faktors (Impact Factor)*. *CiteScore* atšķirībā no ietekmes faktora aprēķiniem izmanto ne tikai zinātniskos rakstus, bet arī zinātnisko žurnālu ievadrakstus, ziņu rakstus u. c. Vairāk par abu parametru aprēķiniem un salīdzinājumu lasīt [šeit](#).

CiteScore™ metrics

Aptauja:

kā bibliotēkas un bibliotekāri ir mainījušies līdz ar interneta un citu tehnoloģiju ienākšanu nozarē pēdējos 30 gados

LAC Group veica neformālu aptauju *30 ways librarianship has changed in 30 years* par to, kā bibliotēkas un bibliotekāri ir mainījušies līdz ar interneta un citu tehnoloģiju ienākšanu nozarē pēdējos 30 gados. Aptaujas rezultāti publicēti *LAC Group* emuārā.

Daži piemēri.

1. Bibliotēku fiziskās vides racionāla pārveide to izmantošanai daudzfunkcionāliem mērķiem.
2. Informācijas pieejamības maiņa: no standarta hierarhiskās struktūras uz elastīgu un dinamisku tiešsaistes pieejamību.
3. Lielāka uzmanība tiek pievērsta lietotāju apmierinātībai, biežāk izmantojot aptaujas un citus novērtējumus.
4. Bibliotekāri ir iemācījušies atsevišķus mārketinga principus, pārsniedzot tradicionālās atbalsta iniciatīvas un

pieņemot jaunus ietekmes instrumentus, piemēram, sociālos medijus.

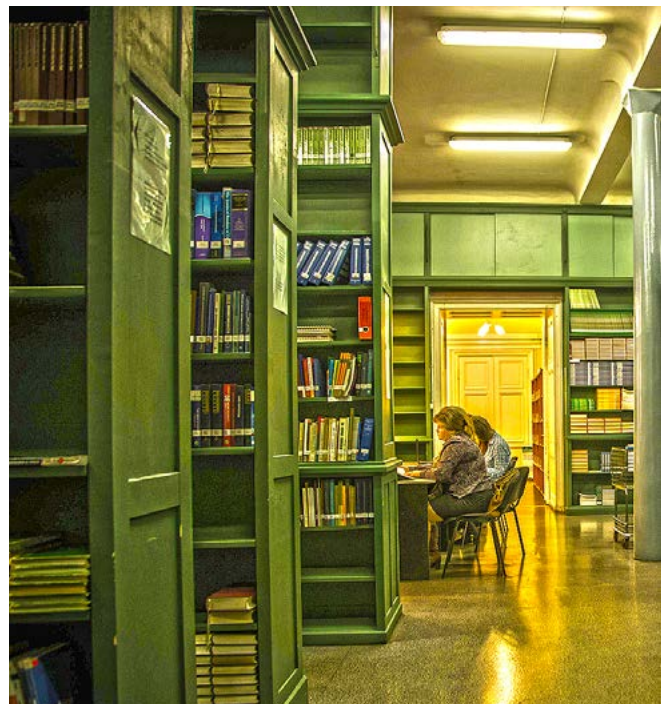
5. Bibliotēkas lietotājs arvien mazāk izmanto tiešos kontaktus ar bibliotekāriem, tos aizstājot ar saziņu pa e-pastu vai tālruni, ar tiešsaistes tērzēšanu.
6. Pieaudzis pieprasījums pēc tādu materiālu piegādes, kas lietojami datoru un citu ar internetu savienotu individuāli lietojamo ierīču ekrānos.
7. Bibliotēku darbinieki ir pārslogoti ar nemitīgi pieaugošu jaunu pienākumu plūsmu un lielāku darba noslodzi, jo ar mazāku vai nemainīgu darbinieku skaitu ir jāpaveic vairāk, utt.

Šo sarakstu varat [turpināt](#) arī jūs. Protams, ja esat piedzīvojuši šos 30 gadus nozarē.

Iveta Gudakovska

Notikumu kalendārs

- 1.–2. decembris** – direktore *Dr. paed. I. Gudakovska* piedalās UNICA akadēmiskās komunikācijas 8. seminārā *The transition to Open Access: strategies and impacts* Lozannā, Šveicē
- 1. decembris** – pasākums “Vārdi un bildes”
- 2. decembris** – izstāde “Roze 1903. gada faksimil-reprodukciju albumā “Terra Mariana””
- 2. decembris** – galvenā bibliotekāre I. Vēliņa-Švilpe un bibliotekāre I. Veigura ar referātu “Roze 1903. gada reprodukciju albumā “Terra Mariana” Latvijas Universitātes Bibliotēkas Reto izdevumu un rokrakstu kolekcijā” uzstājas XI starptautiskajā zinātniskajā konferencē “Literatūra un reliģija”
- 2. decembris** – izmēģinājuma pieeja *The Royal Society* e-resursiem eksaktajās zinātnēs un dabaszinātnēs
- 6. decembris** – LU Bibliotēkas un LU Akadēmiskās bibliotēkas apvienotās padomes sēde
- 8. decembris** – kompānijas *Elsevier* seminārs par publicēšanos
- 12. decembris** – Kino vakars “Atmiņas par Astrīdi Ivasku”
- 12. decembris** – tikšanās ar profesoru Mārci Auziņu “Skatu punkti: Bērklīja. Rīga”
- 12. decembris** – izmēģinājuma pieeja e-žurnālu kolekcijai *Intellect Visual Arts journals*
- 15. decembris** – izstāde “Latvijas Universitāte Saules sistēmā: debess ķermeņi, kam dots ar Latviju un Latvijas Universitāti saistīts vārds”
- 27. decembris** – izstāde “Suminām – prof. Māri Kļaviņu, asoc. prof. Idu Jākobsoni un asoc. prof. Jāni Priednieku”
- 13. janvāris** – izmēģinājuma pieeja datubāzei *Early Arabic Printed Books from the British Library*
- 18. janvāris** – izmēģinājuma pieeja *EBSCO Central & Eastern European Academic Source un Communication Source* datubāzēm
- 26. janvāris** – eksperte un pētniece I. Mantiniece laikrakstā “Izglītība un Kultūra” par prof. Ernestam Felsbergam veltīto izstādi rakstā “Mākslai nav noilgums”
- 27. janvāris** – sumināti 2016. gada labākie LU Bibliotēkas darbinieki
- 28. janvāris** – izstāde “Olafs Muižnieks. Datorgrafika”
- 30. janvāris** – eksperte un pētniece I. Mantiniece nolasīja referātu “LU Filoloģijas un filozofijas fakultātes bibliotēkas krājuma veidošanās pirmskara periodā” LU 75. konferences Zinātņu vēstures un muzejniecības sekcijā
- 30. janvāris** – eksperte V. Klūga nolasīja referātu “Inženierzinātņu profesora Artura Tramdaha (1884–1970) intelektuālais un kultūrvēsturiskais mantojums Latvijas Universitātes Bibliotēkā” LU 75. konferences Zinātņu vēstures un muzejniecības sekcijā
- 31. janvāris** – izstāde “Kūdra un sapropelis”
- 3. februāris** – virtuālā izstāde “Latvijas Universitātes publikācijas 2016”
- 7. februāris** – Krievijas masu mediju tiešsaistes bibliotēkas *PUBLIC.RU* izmēģinājums

- 14. februāris** – projekta vadītāja Latvijā I. Gudakovska un projekta vadītājas asistente G. Rozenberga piedalās *OpenAIRE* seminārā *Impact and Measurement of Open Access* Oslo, Norvēģijā
- 15.–16. februāris** – projekta vadītāja Latvijā I. Gudakovska un projekta vadītājas asistente G. Rozenberga piedalās projekta *OpenAIRE2020* ģenerālajā asamblejā Oslo, Norvēģijā
- 15. februāris** – izstāde “Reformācijas laika liecības Ojāra Spāriša publikācijās”
- 20. februāris** – izstāde “Bencingers. Apsolītā Zeme. Atrastā zeme”
- 23. februāris** – izstāde “Rakstniece un dramaturģe Ilze Indrāne”
- 28. februāris** – rektors I. Muižnieks, Francijas vēstniece Latvijā V. E. Odile Soupison (*Odile Soupison*) un Francijas institūta Latvijā direktors Žils Bonviāls (*Gilles Bonneville*) paraksta sadarbības līgumu ar Francijas institūtu Latvijā, turpmāk sadarbības līgums paredzēs nodrošināt LU bezmaksas mediatēkas pakalpojumus un pieeju digitālajai bibliotēkai
- 28. februāris** – izmēģinājuma pieeja datubāzei *ClinicalKey*
- 2. marts** – izmēģinājuma pieeja *ProQuest* datubāzēm un video kolekcijai *Academic Video Online: Premium*
- 3. marts** – izstāde “Smilts un stikls no zinātnes līdz mākslai”
- 7. marts** – galvenā bibliotekāre I. Vēliņa-Švilpe Latvijas Radio Doma laukumā sniedza interviju par profesoru Robertu Akmentiņu
- 8. marts** – direktores vietniece M. Saviča Latvijas Radio Doma laukumā sniedza interviju par profesoru E. Felsbergu
- 15. marts** – izstāde “Frankofonija. Iepazīsim Frankofonijas pasauli”
- 17. marts** – izstāde “Reformācija un Latvijas Universitāte”
- 20. marts** – izmēģinājuma pieeja informācijas meklēšanas rīkam *SAGE Research Methods*
- 22. marts** – direktores vietniece M. Saviča piedalās *LATABAs* kopsapulcē
- 23. marts** – LU 75. zinātniskās konferences sekcija “Bibliotēkzinātne un informācijas zinātne”
- 27.–31. marts** – “Atvērtās izglītības nedēļa 2017”
- 27. marts** – izmēģinājuma pieeja datubāzei *Access-Medicine*
- 28. marts** – direktores vietniece M. Saviča, Krājuma izmantošanas un attīstības departamenta vadītāja M. Kupče, sistēmbibliotekāre I. Rampāne piedalās Akadēmisko un speciālo bibliotēku apaļā galda diskusijā LNB
- 28. marts** – izmēģinājuma pieeja izdevniecības *KARGER* e-žurnāliem medicīnā

Latvijas Universitātes Bibliotēka
 Kalpaka bulvāris 4, Rīga, LV-1050
 Tālrunis: 28623551
 E-pasts: biblioteka@lu.lv
www.biblioteka.lu.lv

Sekoiet mums: Twitter

 Facebook

